

Hamas - en reell partner for fred?

Tony Andre Schultz

Masteroppgave MØNA 4590 – 60 sp.

Institutt for kulturstudier og orientalske språk

Det humanistiske fakultet

UNIVERSITETET I OSLO

Vår 2009

FORORD

Selv om dette har vært en til tider ensom prosess, er det mange som har bidratt til inspirasjon og kunnskap. Det er mye som har ledet frem til denne oppgaven - livet består av mange etapper. Denne oppgaven avslutter en av disse etappene. Derfor vil jeg gi en takk til de som har hatt spesiell stor innflytelse på min utvikling.

Den jeg først og fremst vil takke er farmor Lillian Olsen som lærte meg å lese og skrive - lenge før skoleverket bearbeidet meg videre. Takk Mor! Jeg vil også gi en oppmerksomhet til mine foreldre som har støttet meg og trodd på mine evner. Takk mamma Randi for din entusiasme og takk pappa Bjørn for din kritiske ærlighet. Elisabeth Skaug skal også ha en takk for motivasjon og kritiske innspill.

Takk til forelesere og medstudenter på Blindern som har deltatt i inspirerende diskusjoner, både på og utenfor campus, og da spesielt ”arabiskgjengen” - dere vet selv hvem dere er. Eirik Aune – takk for teknisk assistanse i innspurten. Jeg vil også takke administrasjonen på IKOS for tålmodighet med en ofte frustrert student. Til slutt vil jeg takke veilederen min Bjørn Olav Utvik for en konstruktiv prosess.

Tony Andre Schultz

Oslo, 15. juni 2009

INNHOLD

FORORD.....	2
KAPITTEL I: INTRODUKSJON	5
1.1 Framgangsmåte og kildekritikk	6
1.2 Clash of Civilizations?.....	10
KAPITTEL II: HAMAS' HISTORIE- fra 'Izz al-Din al-Qassam til en tredje intifada? 15	
2.1 Formative år.....	15
2.2 Intifada – Hamas blir etablert	18
2.3 Hamas' charter.....	20
2.4 PLO og Fatah.....	24
2.5 To charter – ett mål?	26
2.6 PLO svekkes	27
2.7 Osloavtalen	28
2.8 Oslo II	30
2.9 Hamas' motstand mot Oslo-avtalen	32
2.10 Hamas' holdning til PA-valget 1996	34
2. 11 Tredeling av den islamistiske bevegelsen	37
2. 12 Hamas i Jordan	38
2.13 Al-Aqsa intifadaen.....	40
2.14 Veikartet for fred	42
2.15 Valget i 2006	44

2.16 Situasjonen etter valget.....	48
KAPITTEL III: GRENSER, BOSETTINGER, FLYKTNINGER og JERUSALEM.....	51
3.1 Grenser.....	51
3.2.1 Bosettinger.....	54
3.2.2 Muren.....	58
3.3.0 Flyktninger.....	61
3.3.1 1948-flyktingene – al-laji’hun	62
3.3.2 1967-flyktingene - al-nazihun	64
3.3.4 Aksjon Cast Lead i Gaza	66
3.4 Jerusalems status.....	68
KAPITTEL IV: HVA KAN INKLUDERE HAMAS I EN FREDSPROSESS?	71
4.1.0 Indre forhold – Hamas vs. Fatah – og palestinsk opinion	71
4.1.1 Samlingsregjering?	72
4.1.2 Marwan Barghouti og Prisoners Document	73
4.2 Lokalt – Hamas og palestinerne	75
4.3 Regionalt – Hamas og Israel.....	76
4.4.1 Internasjonalt – Hamas og USA	78
4.4.2 Internasjonalt - Hamas og Kvartetten.....	81
4.5 Trenger Hamas å temmes?	82
KAPITTEL V: KONKLUSJON	87
LITTERATURLISTE:.....	94

”Not a single Palestinian rejects peace. Every Palestinian loves peace. However, the peace you desire is different from the one I desire. Each one has a means and a way for peace”
– Sjeikh Ahmed Yassin.¹

KAPITTEL I: INTRODUKSJON

Stadig flere mener at *Harakat al-Muqawamah al-Islamiyah* (Den islamske motstandsbevegelsen) – oftest omtalt med akronymet Hamas, bør med i fredssamtaler i konflikten mellom israelere og palestinere. Har Hamas tilstrekkelig vilje, insentiv og handlingsrom til å inngå nødvendige kompromiss for å komme i dialog og reelle forhandlinger - ikke bare med Israel - men også med sine palestinske rivaler i Fatah og med de internasjonale aktørene som inngår i den såkalte Kvartetten for fred i Midtøsten?

Nå i juni 2009 er det Mahmoud Abbas som leder palestinernes dialog med regionale og internasjonale aktører. Abbas’ presidentperiode gikk ut i januar, for vel 5 måneder siden. I dagens situasjon styrer de to store fraksjonene i palestinsk politikk, Fatah og Hamas, hver sin del av det som i en to-statsløsning er tenkt å utgjøre den palestinske staten. Kampen for palestinernes rett til en egen stat lider under denne rivaliseringen.

I denne masteroppgaven tar jeg sikte på å vise hva som skal til for Hamas kan komme i dialog og forhandlinger med konfliktens involverte aktører. Forblir de utenfor en reell fredsprosess vil halvparten av palestinerne mangle en stemme i utformingen av egen fremtid.² Skulle man etablere en selvstendig stat vil dette være på Fatahs premisser og kan få konsekvensen at det fremtidige Palestina vil være splittet innad. Etterspillet etter valget i 2006 indikerer at dette ikke vil føre til en fredelig fremtid, men at den kampen som har blitt ført mot de israelske okkupantene vil bli videreført palestinerne i mellom.

Min hypotese er at Hamas vil kunne bli en reell partner for fred såfremt at fredsforhandlinger foregår som en prosess mellom likestilte parter og uten vesentlige krav om innrømmelser som skal kvalifisere for en plass rundt forhandlingsbordet. Min analyse vil bli gjort på bakgrunn

¹ Azzam Tamimi. 2007 s. 66

² Dette er basert på tallene fra valget i 2006 hvor Hamas’ valgliste fikk 44,5 prosent av stemmene.

av hvordan organisasjonen har utviklet seg og hvordan den forholder seg til sentrale spørsmål i den israelsk-palestinske konflikten.

1.1 Framgangsmåte og kildekritikk

Oppgaven består av fem deler. Etter introduksjonskapittelet vil jeg i kapittel II vise hvordan den islamistiske bevegelsen i de palestinske områdene har utviklet seg. For å forstå grunnlaget for dagens Hamas er det avgjørende å se på ulike faser. Jeg tar utgangspunkt i den formative perioden hvor islamistene først og fremst var tilbyder av sosiale tjenester og fungerte som en religiøs motivator i de okkuperte områdene. Dette forandrer seg over tid og bevegelsen blir mer militant. Selve Hamas ble etablert i startfasen av Intifadaen i 1988/89. Det er viktig å se hvordan de har uttrykt sine mål og hvordan de har forholdt seg til omverdenen i denne perioden. Denne utviklingen kan gi svar på hva man kan forvente i fremtiden. Kan dette bidra til at Hamas vil ta avstand fra målsettingen om å fjerne Israel fra jordens overflate?

I kapittel III skal jeg redegjøre for hvordan Hamas forholder seg til fire sentrale stridsområder i forhandlinger mellom Israel og palestinerne. Disse fire er grenser, bosettinger, flyktninger og Jerusalems status. Muligheten for å komme til enighet på disse områdene vil være avgjørende for hvorvidt man ser seg tjent med å delta i fredsforhandlinger.

I kapittel IV vil jeg, med forutsetning av at Hamas er en dynamisk bevegelse, diskutere hvordan forholdet til andre aktører kan bidra til å inkludere Hamas i en fredsprosess. Innehar de en vilje og fleksibilitet til å inngå de nødvendige kompromissene? Eller vil de kunne velge å stå steilt på sitt? Avslutningsvis i kapittelet vil jeg diskutere Michael Herzogs artikkel i *Foreign Affairs* "Can Hamas be tamed?" som er en vurdering av hvor dynamisk Hamas kan tenkes å være. På bakgrunn av disse diskusjonene vil jeg konkludere hvorvidt Hamas er rede for å delta i forhandlinger om et selvstendig Palestina i fredelig sameksistens i naboskap med Israel.

Før jeg redegjør for Hamas' utvikling vil jeg reflektere over noen problemer som kan farge forskningen og gjøre den mindre uavhengig, slik at man kan ende opp med enten et parts-innlegg eller å konkludere på sviktende grunnlag. Et problem man vil støte på når det gjelder historiefortelling i denne konflikten er at de to partene har to ulike historier å fortelle. Selv om akademikere som regel forsøker å være objektive, er mye av litteraturen politisert. Jeg har forsøkt etter beste evne å finne kilder som er etterrettelige.

Kapittel II er i hovedsak en historisk tilnærming. Jeg har anvendt forskjellige historikere som har ulike utgangspunkt og som utfyller hverandre. Shaul Mishal, Avraham Sela, Ilan Pappé, Avi Shlaim kommer fra israelske universitet og representerer den mer liberale politiske fløyen. Rashid Khalidi og Azzam Tamimi er arabiske akademikere med opphold i Vesten, som har en mer arabisk-palestinsk orientering. En tredje vinkel representeres av Nigel Parsons og William B. Quandt som har amerikansk akademia som bakgrunn. Disse tre perspektivene på Hamas' historie og palestinsk historie utfyller hverandre.

Når det gjelder Jonathan Schanzers bidrag "Hamas vs. Fatah" skiller den seg ut fra de andre forfatternes tilnærming, ved at han lar det skinne gjennom en frustrasjon over de to fraksjonenes rivalisering og ikke bare Hamas' og andre militante islamisters voldelige opptreden, men også at Fatah har lignende tendenser. Hans beskrivelse av volden i etterkant av valget i 2006 er mer inngående enn hva jeg har funnet i andre verk. Dette kan delvis skyldes at boken er såpass ny at den har rukket å sette denne nylige fasen i perspektiv og delvis Schanzers politiske ståsted. Han er *policy*-ansvarlig ved den pro-Israel organisasjonen The Jewish Policy Center, med bakgrunn fra konservative Fox News, The Jerusalem Post og Washington Post.. Allikevel er det nyttig for oppgaven å få betraktninger som stiller seg politisk til høyre, og som jeg etter hvert skal vise belyser han viktigheten av samspillet mellom Hamas og Fatah.

Oppgaven ville blitt mer utfyllende med litteratur på arabisk fra Hamasmedlemmer, eller palestinere med utgangspunkt i for eksempel det islamske universitetet i Gaza. Jeg har etter beste evne forsøkt å bringe disse stemmene inn, i form av å se på Hamas Covenant Charter, Valgprogrammet fra 2006 og Hamaslederes egne beskrivelser av organisasjonen og dens mål og strategi. Et problem oppstår i forhold til muligheten for å kontrollere om de engelske oversettelsene gir en nøyaktig gjengivelse. I mangel av tilstrekkelige arabisk-kunnskaper, blir jeg her prisgitt forfattere og utgiveres kunnskaper og etterrettelighet.

Når det gjelder dokumenter som inngår i de ulike fredsinitiativene som Declaration of Principles (DoP), Veikartet for fred eller Prisoners Document er disse referert, og er nyttige som henvisning til internasjonale prosesser som vedrører Hamas. På samme måte er det hensiktsmessig å inkludere et antall FN-resolusjoner, som Sikkerhetsrådets 242 og 338.

Kapittel III har en litt annen karakter, selv om det også her er en historisk tilnærming. Fra i det foregående kapittelet å beskrive en organisasjons utvikling ser jeg her på de såkalte ”fakta på bakken”. Her har jeg valgt å anvende hovedsaklig Pappe og Donald Neff. Sistnevnte har en systematisk fremstilling av USAs tilnærming, men den belyser allikevel forhold som har allmenn interesse for palestinernes sak. Jeg har benyttet meg i større grad av nyhetskilder fra nett, som Haaretz og BBC News. Begge har et godt renommé. Haaretz blir av og til kritisert av israelsk høyreside for å være for liberale og unnnfallende når det gjelder synet på palestinsk motstandskamp. Selv oppfatter jeg disse to kildene som balanserte.

Disse nyhetskildene blir utfyllt av informasjon fra menneskerettighetsorganisasjonen B’tselems nettsider. B’tselem uttrykker jevnlig sin kritikk mot Israels behandling av palestinerne. Blant annet kritiseres sikkerhetsgjerdet eller det som ofte bare omtales som Muren. Jeg har inkludert problemstillingen rundt denne i et underkapittel, hvor jeg har sett mer nøye på den Internasjonale domstolen (International Court of Justice – ICJ) i Haags behandling av FNs Generalforsamlings sak ES-10/13, som beskriver hvordan palestinerne blir påvirket av dette israelske tiltaket for å trygge egen sikkerhet.

Kapittel IV er en diskusjon som i stor grad tar hensyn til dagens muligheter for dialog mellom Hamas og ulike sentrale aktører. Her har jeg fortsatt å gi min tillit til BBC News og Haaretz, men har utvidet til også å inkludere blant annet egyptiske al-Ahram og israelske Jerusalem Post. En ukritisk referering av nyhetssaker kan farge oppgaven politisk. Jeg har bestrebet meg på å unngå dette gjennom å bruke disse kildene for å vise til uttalelser fra ulike aktører og å se bort i fra redaksjonell vinkling. Dette kan være problematisk i forhold til at de ulike redaksjonene velger hva de ønsker å legge vekt på. Derfor har jeg sjekket flere kilders dekning, og der jeg har valgt akkurat Haaretz eller al-Ahram er det fordi det er her saken har sin opprinnelse eller at disse belyser saken best relatert til oppgavens tema.

Jeg har ved et par anledninger anvendt den omstridte statsviteren Norman Finkelstein. Hans resonnement og påstander stiller ofte spørsmål ved det offisielle Israels fremstilling av egen rolle. Uansett hva man skulle mene om hans agenda, så er det betimelige spørsmål han stiller. Spørsmål som kan lede til ytterligere undersøkelser for å finne bekreftende eller avkreftende informasjon.

Jeg vil gjøre oppmerksom på at John J. Mearsheimer og Stephen M. Walt's bok om den israelske lobbyen også har blitt oppfattet som kontroversiell. Diskursen rundt boken inkluderer både skryt for å sette lys på denne mektige organisasjonen og dens påvirkningskraft i USAs israel-politikk, de mer kritiske røstene i forhold til de to forfatternes konklusjoner - helt til regelrette beskyldninger om antisemittisme. Men jeg har ikke funnet noen debattanter som direkte motstrider funnene og fakta som Walt og Mearsheimer presenterer, selv om Noam Chomsky har kritisert dem for å bruke bevis på en selektiv måte.

Når det gjelder bruk av uavhengige og lite renommerte nettkilder har jeg vært ytterst forsiktig, men der jeg har referert til slike har det vært etter nøye overveininger. De to eksemplene representeres av referanse til Finkelsteins offisielle nettside og The Daily Beasts intervju av Jimmy Carter. Den sistnevnte nettsiden drives av Tina Brown, som er tidligere redaktør av The Vanity Fair og The New Yorker. Hun har tidligere skrevet biografi om Lady Diana og nå om Bill og Hillary Clinton. Selv om nettsiden ikke har en utpreget akademisk tilnærming - heller det motsatte - er det et friskt forum for formidling av politikk og nyheter. Journalisten bak intervjuet med Jimmy Carter er Reza Aslan som arbeider for CBS News. Han har tidligere skrevet for The New York Times, Boston Globe og The Guardian. En kritisk inkludering av mer uetablerte nettsteder bidrar til å utvide spekteret av relevant informasjon og kan bidra til flere vinkler på forskningsprosjektet.

Zaki Chehabs journalistiske tilnærming er et nyttig supplement til å få innblikk i Hamas' og dets støttespilleres tankemåte og valg av strategier. Michael Herzog, general i det israelske militæret, stiller et spørsmål om Hamas kan ansvarliggjøres og modereres gjennom inklusjon i politiske prosesser. Selv om han tar en noe reservert negativ konklusjon, er det et spørsmål som bør stilles. Herzogs artikkel i Foreign Affairs konkluderer alternativt til min egen konklusjon.

Et annet spørsmål som er viktig å få svar på er hva det palestinske folk ønsker. Fagbevegelsens senter for forskning, utredning og dokumentasjon (Fafo) foretok i månedsskiftet februar/mars en grundig undersøkelse i Gaza og på Vestbredden. Denne kan gi svar på hvor legitim representant Hamas er for palestinerne. Svarene i undersøkelsen kan være noe påvirket av nærhet i tid til bombingene av Gaza i desember og januar, slik at uttrykte holdninger ikke fullt ut reflekterer de faktiske holdningene. Det kunne vært nyttig å anvende

flere undersøkelser og sett disse opp mot hverandre. Gjerne over et visst tidsrom, og i forhold til eventuelle nye vendinger i utviklingene av konflikten.

Haaretz refererte i slutten av mai en spørreundersøkelse Bir Zeit-universitetet gjennomførte i april 2009, hvor 58 prosent mente at en samlingsregjering best kunne løse krisen. I fall et nytt valg ville blitt avholdt viste denne undersøkelsen at i Gaza ville 37 prosent ha stemt Fatah, mot 23 for Hamas. Med Vestbredden inkludert ville det gitt 31 prosent for Fatah og 17 prosent for Hamas. Totalt ble 6 398 respondenter spurt. Artikkelen sier ikke noe om de resterende henholdsvis 40 og 52 prosent ville ha unnlatt å stemme eller stemt annet parti.³ Jeg har forsøkt å finne en mer offisiell presentasjon av undersøkelse ved Bir Zeit, men uten hell. Det har heller ikke lyktes meg å komme i kontakt med forskningslederen, og jeg velger å ikke legge denne til grunn for mitt resonnement.

Et annet problem som ser ut til å gjenta seg i den offentlige debatten er en tilnærmet rasistisk holdning om at ”de folkene der nede klarer aldri å komme til fred”. Selv om det ser mørkt ut for framtidige ikke-voldelige løsninger etter lang tids fiendtlighet mellom jøder og arabere i det historiske Palestina⁴, kan det være på sin plass å minne om at andre apartheidlignende samfunn også har hatt mørke fremtidsutsikter. I både Nord-Irland og Sør-Afrika - begge settlerkolonier - må det ved mange anledninger ha sett bekmørkt ut med tanke på en løsning, og fredelig sameksistens. Disse konfliktene har vart atskillig lengre enn den israelsk/palestinske i Midtøsten. (Nord-) Irland ble begynt kolonialisert fra 1608 og Sør-Afrika fra 1652. Begge steder har en folkegruppe dominert en annen, men man valgte etter hvert en fredelig og ikkevoldelig løsning.

1.2 Clash of Civilizations?

Noe som ofte blir gjentatt er at hatet mellom israelere og palestinere er så stort at det er fåfengt å tro på fred. Undertrykkelsen av katolikker i Nord-Irland og svarte i Sør-Afrika bidro også til hat, og hvis man der kunne løse sine konflikter hvorfor ikke i Midtøsten? Er dette et utslag av orientalisme?

³ Haaretz. 2009. 27.5.09

⁴ Det kan by på utfordringer å anslå hvor langt tilbake man må for å finne de første åpne konfliktene, men konsekvensen av Balfour-deklarasjonen kan sees som et punkt. Eller man kan se det som Kimmerling og Migdal; at det var en eskalerende konflikt som resulterte i voldelige anti-sionistiske aksjoner i 1929. (Baruch Kimmerling og Joel S. Migdal. 2003 s. 56).

Statsviteren Samuel P. Huntington beveger seg nære et slikt standpunkt når han forklarer at volden i muslimske samfunn er en konsekvens av at islam er en krigersk religion. Han sier at ”[i]slams grenser er blodige, og likeså er dets indre”⁵. Påstanden er basert på Ted R. Gurr’s undersøkelse av etno-politiske konflikter, New York Times’ samtidige undersøkelse og Ruth L. Sivards forskning på intersivilisasjonskonflikter. Disse viser at i perioden 1992-94 er konflikter som inkluderer muslimer i flertall, i de to førstnevnte er fordelingen $\frac{2}{3}$ og i den siste $\frac{3}{4}$.⁶ Dette er faktiske opplysninger og - så langt – så godt, men det er i forklaringene av dette fenomenet at Huntington beveger seg i retning orientalisme. I følgende skal jeg redegjøre for årsaksforholdene som Huntington gir forklaringskraft. Dette gjør jeg ved å trekke fire hypoteser ut av hans resonnement:

Hypotese 1

- i et historisk perspektiv har det stadig vært konflikter mellom muslimske samfunn og tilgrensende områder bebodd av andre religioners tilhengere. De tidligere konfliktene holdes ved like av de som fortsatt kan holde sin innflytelse i hevd.⁷

Disse samfunnene har i perioder levd i fred med hverandre og slik kan ikke Huntington forklare kun ved denne faktorens hjelp.

Hypotese 2

- når én folkegruppe øker, fører det til press på andre som bebor samme område. Dette kan føre til konflikt om ressurser. Dette blir ofte forsterket av den andres frykt for å miste innflytelse til fordel for den folkegruppen som øker. Dette kan også føre til et militært press.⁸

Blant flere eksempler trekkes frem hvordan Serbia følte den demografiske forskyvningen i Kosovo som en trussel. Denne besto av en økning av den albanske andelen av befolkningen, og som bidro til krav om større politisk innflytelse. Huntington anser serbernes frykt for redusert innflytelse i konføderasjonen Jugoslavia som den viktigste årsaken til krigene på Balkan på 1990-tallet. Frykten for å miste innflytelse på grunn av muslimsk demografisk ekspansjon ble forsterket av at serberne mistet demografisk forsprang i den jugoslaviske del-

⁵ Samuel P. Huntington. 2002 s. 258. Jeg antar at han mener indre forhold, men det kan også bety ”indre vesen”.

⁶ Ibid s. 256-57

⁷ Ibid s. 259

⁸ Ibid s. 259

republikken Bosnia-Hercegovina⁹, men dette forklarer ikke konflikten med krigenes tredjepart; Kroatia.

Hypotese 3

- kamp om politisk innflytelse som konfliktårsak.¹⁰

Stormaktene Østerrike-Ungarn, Russland og Det Osmanske riket gikk inn i Første Verdenskrig med ulike allierte på Balkan, henholdsvis det katolske Kroatia, det ortodokse Serbia og det muslimske Bosnia-Hercegovina. Disse kom til å konstituere nasjonene som var sentrale i konfliktene som oppsto da kommunismen falt. De potensielle konfliktene i de muslimske utpostene ble revitalisert.¹¹ I denne konflikten anerkjenner Huntington stormaktsinnflytelsen, men den er påfallende fraværende når han ønsker å forklare den krigerske tilstanden han mener ligger naturlig for muslimene.

Inndirekte avviser han den innflytelse som stormaktene kom til å utøve fra slutten av 1. Verdenskrig og fram til i dag. Han påstår at muslimene har inntatt en selvpåttatt offerrolle, som består i å framstille seg som et lett bytte for imperialistiske interesser.

Kan en muslimsk krigerskhet forklare interne konflikter i Midtøsten? Kan denne krigerskheten forklare Libanons tragiske skjebne? Eller mangelen på jødisk-arabisk fredelig sameksistens i den tidligere osmanske provinsen Palestina? Det å se bort fra at dette er konsekvenser av stormaktsspill i Midtøsten med utgangspunkt i San Remo-konferansen, som hadde som mål å finne en løsning på fordeling av osmanske områder og som ble nedtegnet i Sèvres-traktaten av 1920, er reduksjonisme som bidrar til å bygge oppunder argumentet om ”The Clash of Civilizations”, men som svikter i å forklare vold i muslimske samfunn.

Hypotese 4

- de islamske samfunn mangler et samlende sentrum.¹²

Huntington forklarer at en av årsakene til vold innen de islamske samfunn skyldes mangelen på en samlende kraft. Den stadige konkurransen mellom Egypt, Saudi Arabia, Iran, Pakistan, Tyrkia og Indonesia om en ledende posisjon er skylden til at man hverken innad eller i møte

⁹ Huntington s. 260-61.

¹⁰ Ibid s. 260-261

¹¹ Ibid s. 260-62

¹² Ibid s. 264

med ikke-muslimske land ikke makter å føre en fredelig dialog. "Islam er en kilde til ustabilitet i verden fordi det mangler et dominant senter"¹³. Dette impliserer troen på en hegemon som demper motsetninger på linje med Hobbes' Leviathan. Det er mulig at Huntington anser USA som en slik hegemon og at man ved hard maktpolitikk får de andre nasjonene til å marsjere i takt i egeninteresse.

Det har vist seg at denne strategien ikke har virket konfliktdempende i møte med ikke-vestlige, eller for å anvende religiøs kontekst; ikke-kristne. Siden Sovjetunionen ble oppløst og USA etablerte sin hegemoniske rolle har nordamerikanerne vært kontinuerlig i krig. Det være seg i Irak, ved bombing av serbisk infrastruktur eller som hovedsponsor av den israelske krigsmaskinen. Hvis man snur problematikken på hodet kan dette tilegnes den amerikanske kristendommen. Eller er de en annen type mennesker enn muslimene? Det er jo i følge Huntingtons resonnementet muslimers trossetninger og tradisjon som skaper krigerskheten, og hvis man skal anta at det ikke er tilfelle for amerikanerne, er konklusjonen at mennesker med ulik religion reagerer ulikt på aggresjon og dominans. Dette avviser det universale mennesket som FNs Menneskerettighetserklæring har som utgangspunkt; like rettigheter for alle mennesker fordi alle har de samme grunnleggende behov. Eksempelvis må palestinerne ha like stor rett til sikkerhet som israelerne.

Huntington legger heller ikke for dagen statistikk som sier at demokratier ikke utkjemper kriger seg i mellom. Eller at de opplever borgerkriger. Basert på Immanuel Kants opprinnelige formulering av Den demokratiske freden¹⁴ har videre forskning funnet at statistisk sett så går ikke demokratier til krig mot hverandre. R. J. Rummel har ført et resonnement med tre hypoteser som virker å kunne ha gyldighet. For det første anvender ikke liberale stater vold mot hverandre, for det andre så reduseres gjensidig vold med grad av liberalt styre og for det tredje finner han beviser for at jo mer liberal en stat er, dess mindre voldelig oppfører den seg ovenfor andre stater¹⁵. Selv om denne forståelsen har møtt noe kritikk har kritikerne ikke kunnet motbevise statistikken. Der Huntington forsøker å finne årsaken til konflikt i de muslimske samfunn kan det like godt argumenteres for at sammenhengen kan finnes i mangel på demokratisk styre og demokratiske prosesser, eller manglende liberalt samfunn.

¹³ Huntington s. 264

¹⁴ Immanuel Kant. 1963 (1795).

¹⁵ Rudolph J. Rummel. 1983 s. 27-71

Jeg tar avstand fra Huntingtons teori om kamp mellom sivilisasjonene, som overført til konflikten mellom israelere og palestinere vil gi muslimenes krigerskhet skylden for at de er i konflikt med Israel, og ikke det faktum at 61 års konflikt siden den jødiske statens opprettelse og 42 års okkupasjon av Vestbredden og Gaza¹⁶ har ført til desperasjon. Da er det mer plausibelt å se at mangelen på demokrati fører til væpnet konflikt. De avgjørelser som kan bli tatt gjennom representative fora virker dempende på konflikter da man kan få uttrykt sine behov gjennom politiske prosesser. Uten slike arenaer for overenskomster blir beslutning overlatt til mekanismen ”den sterkestes rett”.

¹⁶ Selv om Israel militært har trukket seg ut av Gaza så kontrolleres grensene fortsatt av israelerne, unntatt den i sør-vest som kontrolleres av Egypt.

KAPITTEL II: HAMAS' HISTORIE- fra 'Izz al-Din al-Qassam til en tredje intifada?

Man kan trekke linjer fra den tidlige islamismen som Hassan al-Banna og Muslimbrødrene representerte fra 20-tallet og fram til i dag, og finne at den islamistiske bevegelsen i de palestinske områdene ikke har vært en isolert bevegelse. De har vært påvirket av samtidige trender og hendelser i den muslimske verden. Det være seg i konflikt med kolonimaktene i mellomkrigstida, hvor blant andre Sheikh 'Izz al-Din al-Qassam ledet angrep på britiske og jødiske statstjenestemenn i det palestinske mandatet. Oppkalt etter denne tidlige militante aktivisten skulle 'Izz al-Din al-Qassam-brigadene senere bli en sentral væpnet gren av Hamas. Den islamske revolusjonen i Iran hadde også innflytelse på de palestinske islamistene. I dag ser man koblinger med det libanesiske Hizballah og sjia-regimet i Iran.

Den palestinske motstanden mot den israelske okkupasjonen har historisk sett hatt to hovedretninger; en sekulær-nasjonalistisk og en islamistisk-nasjonalistisk. Dette skillet blir enda mer klart ved re-orienteringen som skjer etter at araberne gikk på et forsmedelig nederlag for Israel i Seksdagerkrigen i 1967. De to retningene skulle etter hvert bli preget av henholdsvis Fatah som dominerer PLO og islamistene hvor den største andelen gikk sammen og dannet Hamas. Førstnevnte gikk bort fra sin tidligere målsetting om å utslette Israel, til målet om å etablere en sekulær demokratisk stat for muslimer, kristne og jøder som skulle erstatte Israel. Dette ble etter hvert forlatt med innrømmelsen av Israels rett til eksistens og aksept av en to-statsløsning.¹⁷ Er islamistene på glid i samme retning?

2.1 Formative år

I følge egen framstilling regner bevegelsen sin tilblivelse som en prosess i 4 faser som startet i 1967 og som kulminerte med etableringen av *Harakat al-muqawamah al-islamiyyah* (Hamas) ved utbruddet av Intifadaen i 1987.

Den første perioden fra 1967 til 1976 er en mobiliseringsfase, som en respons på Israels undertrykkelse i Gaza og på Vestbredden. Det var i Gaza, som etter hvert har blitt en av verdens tetteste befolkede områder og hvor over halvparten av innbyggerne var flyktninger

¹⁷ Rashid Khalidi. 2007 s. 154

etter fordrivelsen i 1948 og '67, at Sheikh Ahmed Yassin først engasjerte Hamas' forløpere til motstand mot okkupasjonen. Som leder etablerte han *al-Jam'iyah al-Islamiyah* (The Islamic Society) og *al-Mujamma' al-Islami* (The Islamic Center). Sistnevnte hadde som primære oppgaver å kontrollere, administrere og utvikle institusjoner for utdanning og religion i Gaza. Mujamma' hadde sju komiteer. Disse var for bønn, veiledning, velferd, utdanning, veldedighet, helse, sport og megling¹⁸.

Den neste fasen fra 1976 til '81 kjennetegnes ved at man sprer aktiviteten fra Gaza til Vestbredden og man etablerer seg i bransje- og fagorganisasjoner, ikke ulikt Muslimbrødrene i Egypt¹⁹. Det ble utkjempet en kamp om innflytelse på universitetene. Disse hadde blitt finansiert av PLO, men ettersom den økonomiske støtten reduseres blir universitetene i større grad finansiert av utenlandske islamistiske organisasjoner som jordanske Islamic Movement og saudiske Muslim World's League. Ettersom disse økonomiske midlene blir kanalisert gjennom Mujamma' bidrar det til at organisasjonen vokser seg sterk ved universitetene. Blant annet tar de over styringen av Det Islamske Universitetet i Gaza. Denne styrkede posisjonen fører til konflikt med Fatah.²⁰

Israel anerkjente Mujamma' og godkjente aktivitet som førte til en dobling av moskeer i tidsrommet 1967-86.²¹ Hensikten med å støtte de islamistiske palestinerne var å bygge en buffer mot det sekulære og nasjonalistiske PLO. Dette var i tråd med USAs og deres allierte i regionen sitt syn på at man i den kalde krigen best bekjempet Sovjetunionen og deres allierte, den såkalte "militante tredje-verden-nasjonalisme", ved å støtte de autoritære regimenes religiøst orienterte motstandere. Disse var ikke ansett farlige nok til å bli en trussel hvis de skulle bli makthavere.²² I følge Mahmoud Mamdani var det også et utslag av logikken som sier at man kan svekke sine motstandere ved å støtte deres fiender.²³

Den tredje fasen spenner seg fra 1981 til 1987. Gjennom å aktivt delta i fagorganisasjonene, en delvis overtakelse av de religiøse institusjonene og støtte fra arabiske naboer, med Saudi Arabia i spissen, utfordret det islamistiske segmentet av de okkuperte palestinerne ytterligere det etablerte Fatah-dominerte PLO. Oppmuntret av den vellykkede islamistiske revolusjonen i

¹⁸ Shaul Mishal og Avraham Sela. 2006 s. 18-20

¹⁹ Jfr. Maye Kassem 2004 s. 112-17

²⁰ Mishal og Sela s. 20-24

²¹ Ibid s. 20-21

²² Ilan Pappé (I). 2006 s. 247

²³ Mahmood Mamdani s. 120-121

Iran i 1979 ble troen på at man kunne lykkes forsterket. På samme måte som det iranske moralpolitiet begynte Mujamma' å avstraffe de som ikke overholdt islamske kode i forhold til alkohol og kvinners sømmelighet²⁴. Lederne av Mujamma' som var studenter og akademikere hadde lært hvordan "å mobilisere, organisere og lede voldelig protest" gjennom å være i konflikt om kontroll over lærestedene. De var forberedt på å lede det opprøret som var i emning.²⁵

En mer militant bevegelse - inspirert av det tidligere Ikwan-medlemmet Fathi al-Shiqaqi - ble utviklet i løpet av 1980-tallet. Shiqaqi var påvirket av Khomeini og Den Islamistiske Revolusjonen i Iran. Han etablerte *al-Tal'i' al-Islamiyah* (The Islamic Vanguard) som senere skulle bli til Palestinsk Islamsk Jihad (PIJ).²⁶ "Islams beskyttere" bestod både av Muslimbrødre og andre dedikerte til den form av *jihad* (hellig krig) som besto i å frigjøre Palestina. Sheikh Yassin deltok i anskaffelse av våpen, noe han ble arrestert og dømt til 13 års fengsel for i 1984.²⁷ I følge Jonathan Schanzer baner denne organisasjonens voldelige aksjoner vei for den voldelige islamismen. Han gir PIJ æren for den delen av Intifadaen som var preget av islamisme. De moderate kreftene ble svekket til fordel for Mujamma's yngre garde. Sistnevnte var pådrivere for en væpnet jihad. Denne nye organisasjonen som utvikler seg i begynnelsen av Intifadaen makter å kombinere jihad, med den eldre fløyens *tarbiya* (utdanning) og *da'wa* (religiøst kall).²⁸

I forkant av Intifadaen hadde sjeik Yasin ledet an for å etablere et sikkerhetsapparat hvis oppgave var å forhindre kollaboratørers samarbeid med Israel. Dette var en organisering av indre justis med ansvar for å innføre islamske regler og å slå ned på det som ble ansett som usømmelig atferd, eksempelvis narkotikaomsetting, prostitusjon og pornografi. Denne nye organisasjonen ble kalt *Munazzamat al-jihad wal-da'wa* (Organisasjonen for hellig krig og [religiøst] kall), man bruker ofte bare forkortelsen *Majd* (ære). Denne var én av flere militante palestinske organisasjoner som ble ansporet av de gryende voldelige tendensene mot okkupasjonen. Den opprinnelige ikkevoldslinja til Mujamma' ble utfordret gjennom det spontane opprøret som i ettertid har blitt kjent som Intifadaen. De reformistiske kreftene som

²⁴ Mishal og Sela s. 22-23

²⁵ Ibid s. 35

²⁶ PIJs tidligere leder Fathi Shiqaqi ønsket å forene sjia og sunnimuslimer i en felles kamp for frigjøring av Palestina. Dette har til en viss grad materialisert seg gjennom Hizballahs, Iran og Syrias støtte til Hamas.

²⁷ Tamimi s. 43-46

²⁸ Jonathan Schanzer. 2008 s. 22-24

var opptatt av opplæring og sosiale ytelser møtte den gryende voldelige og kampklare jihadist-bevegelsen og dannet grunnlaget til Hamas.²⁹

2.2 Intifada – Hamas blir etablert

Etter at det lenge hadde vært tilløp til åpen konflikt mellom palestinerne og de israelske okkupantene, eksploderte Gaza den 9. desember 1987. Flere tusen sørgende gikk i demonstrasjonstog og protesterte mot en bilulykke med et israelsk militærkjøretøy som etterlot fire døde palestinere. Da Israeli Defence Force (IDF) åpnet ild og drepte flere demonstrantene brøt Gaza ut i fullt opprør. Med steiner, slynger og bensinbomber gikk palestinerne til angrep på det israelske militæret. Den først *Intifadaen* (Opprør) var i gang³⁰.

Det er knyttet usikkerhet til når man skal regne dannelsen av Hamas, i følge sitt politiske byrå var det en gradvis tilblivelse. ”Prosjektet”, som de selv kalte sin kamp, ble først proklamert i november 1987, men den datoen de tillegger størst symbolikk er 14. desember samme år. ”This was regarded as the day the movement was created and was associated with the eruption of the first Intifada”. Men dette var egentlig ikke selve starten, da bevegelsen allerede blitt dannet og hadde vært i aksjon. Denne datoen må sees som det øyeblikket da massene fikk vite om Hamas’ eksistens.³¹

I følge Yassin hadde han bestemt seg for å etablere en bevegelse i Gaza for protest mot den israelske bosettingspolitikken og motstand mot okkupasjonen. To måneder før opprøret brøt ut hadde de etablert en militær fløy og en sikkerhetsavdeling. Førstnevnte skulle kjempe mot IDF. Sistnevnte skulle overvåke og arrestere informanter, prostituerte og stoppe salg og bruk av alkohol. I begynnelsen av desember hadde han samlet en gruppe menn som fikk ansvaret for hvert sitt område som de sognet til. Blant disse var Sheikh Salah Shehada, Abdul Fattah Dokhan og Abdul Aziz al-Rantisi.

Det Muslimske Brorskap kalte inn til krisemøte etter at de fire palestinerne ble drept 8. Desember. Etter det første møtet avholdt i Yassins hus dagen etter ble Hamas dannet som en gren av MB, og denne foreningen av krefter fikk samlet de jihad-orienterte palestinerne i

²⁹ Mishal og Sela s. 34-35

³⁰ William L. Cleveland. 2000 s. 460-61

³¹ Appendiks II i Tamimi s. 257

kampen mot okkupasjonen. Bevegelsen ble styrt av et Shura (rådgivende)-råd basert på MBs besluttende organ bestående av 24 medlemmer, men antallet varierte på bakgrunn av hvor mange medlemmer som satt i israelske fengsel. Chehab bemerker at selv om Yassin insisterte på at de som startet Hamas også startet Intifadaen, så er dette omstridt. ”everyone involved in Palestinian politics tried to take credit for starting the uprising...”³².

Intifadaen var ikke bare en motstand mot den israelske okkupasjonen, men også en kamp om hvilke krefter som skulle lede palestinerne i denne motstanden. Etter at unge menn i de første ukene demonstrerte sin misnøye ved å kaste stein på det velutrustede israelske militæret spredte opprøret seg til å inkludere hele det palestinske samfunnet. Lokale PLO-representanter koordinerte protestene gjennom Unified National Leadership (UNL) og de instruerte befolkningen hvordan de skulle forholde seg. Det være seg fra streik til demonstrasjoner. Kravene var at Israel skulle stoppe utbyggingen av nybyggerkoloniene, slutte å konfiskere arabisk land, samt å avslutte systemet med å pålegge palestinerne ekstra skatter. Et annet krav var at Israel måtte anerkjenne en selvstendig palestinsk stat under PLOs ledelse.³³

Israels svar på opprøret var å sette hardere mot hardt. Det israelske militærets metoder påvirket den internasjonale opinionen mot Israel - og i favør av palestinerne. Tv-bildene fra de okkuperte områdene viste en disproporsjonal krigføring. Da det ble kjent at fire demonstranter hadde blitt begravd levende bidro det til å forsterke inntrykket av skjevheten i styrkeforholdet mellom okkupert og okkupant. Daværende øverstekommanderende for Vestbredden Ehud Barak, som senere skulle bli statsminister, innrømte ”at dette var en krig Israel ikke kunne vinne med militære midler”³⁴.

Før det som har blitt omtalt som ”Fredsprosessen” blir beskrevet vil jeg se på to forhold; hva som er det ideologiske grunnlaget for Hamas uttrykt gjennom Charteret og hvordan Hamas og PLO har forholdt seg til hverandre.

³² Zaki Chehab. 2007 s. 23-27

³³ Cleveland s. 460

³⁴ Arne Ørum. 2004 s. 90

2.3 Hamas' charter

Dette manifestet som er preget av demonisering av Israel og som er skrevet med mange direkte referanser til Koranen, blir stadig referert til som beviset på at Hamas ønsker å utrette Israel. Jeg vil ta for meg utvalgte paragrafer for å vise hvorvidt dette kan konkluderes.

Samtidig vil det være nyttig å se at senere uttalelser gjør at man må lese dokumentet med situasjonen i 1987 i mente. Hamas har utviklet seg fra å være en aksjonsgruppe, både sosialt og militært, til å delta i demokratiske prosesser. Dette vil jeg omtale grundig senere.

Innledningsvis i Charteret slås det fast at organisasjonen er en av grenene til Muslimbrødrene i Palestina og at islam er rettesnoren for alle forhold i livet. Hamas er åpen for alle som ønsker å annanne organisasjonens ideologi og tro. Den er en unik palestinsk bevegelse og det er mulig for alle troende å sameksistere – under ”islams skygge”. Uten et hegemonisk islam vil lovløse og krigerske tilstander råde. Hamas setter seg inn i en historisk kamp mot sionistene som begynner med al-Qassam og Mujahedeen i 1936 via Muslimbrødrenes jihad i 1948 og 1968, ”and after”. Kapittel 1 avsluttes med Motto for Den Islamske motstandsbevegelsen: ”...Allah er dens mål, Profeten er dens modell, Koranen er dens konstitusjon, Jihad dens vei og død for Gud er dens mest etterlengtede ønske”³⁵.

Kapittel 2 forklarer korrupsjon, fravær av islam og manglende religiøsitet som årsaker til at verden er i en tilstand preget av ondskap og undertrykkelse. Den eneste veien tilbake til fordums storhet er gjennom islam. Hamas skal være en forsvarer av de dårlige stilte og de undertrykte³⁶.

Det er i kapittel 3 at det slås fast at Palestina er en muslimsk *waqf* som skal tilhøre muslimer til evig tid. Territoriet israelere og arabere slåss om i regionen tilhører den muslimske *umma* (felleskap) og ingen arabiske nasjonale ledere har autoritet til å gi avkall på det historiske Palestina.³⁷ Dette kan sees som et spark til de arabiske ledere som har mobilisert politisk på hjemmebane på sin retorikk for forsvar av de ”palestinske brødrene”. Denne uttrykte støtten har ikke bidratt til en bedre situasjon for palestinerne. Når vesentlige understøttende handlinger uteblir fungerer denne retorikken som ord uten konsekvens. Det å oppfordre de arabiske lederne om å ikke blande seg inn, kan også sees som en beskjed om at man vil

³⁵ Hamas' Covenant Charter som gjengitt Mishal og Sela. Kapittel 1. Egen oversettelse.

³⁶ Ibid. Kapittel 2

³⁷ Ibid. Kapittel 3 paragraf 11

snakke selv for egne behov. Samtidig er det enhver muslims *fard 'ayn* (individuell plikt) å bekjempe inntrengere. Det være seg om det er kvinne eller mann, slave eller herre³⁸.

I artikkel 13 kritiseres fredskonferanser og fredsinitiativ for å være et instrument for de ikke-troende for å påføre sine regler i de troendes land. ”And when did the unbelievers do justice to the believers? ... There’s no solution to the Palestinian problem except by *Jihad*”³⁹. Det går en linje fra Korstogene via kolonimaktenes motstridende avtaler under 1. Verdenskrig – spesielt uthevet er Balfourdeklarasjonen – til De Forente Nasjoner og dets formål om å styre verden gjennom Sikkerhetsrådet.⁴⁰

Hamas har ikke sett en alliert i kolonimaktenes splitt og hersk politikk i Midtøsten. Regionens sentrale plassering for transport fra de mer fjerntliggende koloniene India og Indokina måtte fra et kolonimaktsynspunkt forsvares. I denne sammenheng går handelsinteresser lokale behov en høy gang.

Jødene blir beskyldt for å være den ledende kraften i denne kolonialismen og undertrykkelsen. Demoniseringen av jødene er uttrykt rasisme. ”The Nazism of the Jews...terrorizes everyone. These Jews ruin people’s livelihoods, steal their money, and threaten their honor”⁴¹. Fienden (les; jødene) har tatt kontroll over verdens media, de står bak Den Franske revolusjonen, Den Kommunistiske revolusjonen og “most of the revolutions we have heard and hear about, here and there”⁴². De blir også beskyldt for å ødelegge samfunnet ved å spre umoral og utrydde islam. De går ikke av veien for å støtte handel med narkotika og alkohol for å oppnå sine mål.⁴³ Denne tendensiøse måten å beskrive jødene på er upresis og tillegger et folk ansvaret for det aller meste av de negative ting som har foregått. Det framstår som et forsøk på å umenneskeliggjøre fienden til en demon og demoner kan man ikke snakke fornuft med; de må tilintetgjøres.

I kapittel 4 redegjøres for bevegelsens holdning til islamske bevegelser, palestinske nasjonalistiske bevegelser, arabiske og islamistiske stater og regjeringer, nasjonalistiske og religiøse foreninger, institusjoner, intellektuelle, araberne og den islamske verden,

³⁸ Hamas’ Covenant Charter paragraf 12

³⁹ Ibid paragraf 13

⁴⁰ Ibid paragrafene 15 og 22

⁴¹ Ibid paragraf 20

⁴² Ibid paragraf 22

⁴³ Ibid paragraf 28

medlemmer av andre religioner og PLO. Sistnevnte blir beskrevet som en bror i kampen for palestinerne sak, men som en bror som har gått seg vill - i form av å søke en sekulær stat. De har gått i samme fella som ”den arabiske verden siden Korstogene og som har blitt forsterket gjennom orientalisme, (kristen) misjon og imperialismen”⁴⁴.

Kapittelet avsluttes med hvordan sionisme og imperialismen har forsøkt å isolere det palestinske folk fra de arabiske statene gjennom ensidige fredsavtaler som Camp David med Egypt, og andre ”lignende avtaler for å fjerne dem fra konfliktsirkelen”⁴⁵. Den sionistiske planen er å først å ta kontroll over området mellom Nilen og Eufrat for deretter å søke videre utvidelse. I følge Charteret finner man bevis for dette i Sions vises protokoller⁴⁶. Israels militære og politiske framferd skal være bekreftelsen på denne agendaen. Står man ikke opp mot denne invasjonen av de arabiske land i Midtøsten vil hjem og hjemland bli tapt, og ”korrupsjon vil spre seg over hele verden og alle religiøse verdier vil bli ødelagt”⁴⁷.

Den islamske motstandsbevegelsen er den fremste i kampen mot sionismen. Videre så setter man seg inn i *da'wa*-sammenheng. Med utgangspunkt i forsvaret av det muslimske mennesket, den islamske sivilisasjonen og islams hellige steder, med al-Aqsa moskeen som det fremste, skal araberne og muslimene i gudsfrykt, og etter Guds vilje, komme fra alle steder og føre en hellig krig hvor hellige krigere skal frigjøre området for okkupantene slik at Guds seier er sikret:

And Allah will certainly assist him who shall be on his side for Allah is strong and mighty. (Sura 22, al-Hajj, v. 40)⁴⁸

Det femte, og siste kapittelet, åpner slik: ”Since the dawn of history, Palestine has been the navel of the earth, the center of the continents, and the object of greed for the greedy”⁴⁹. Dette utsagnet definerer Hamas’ syn på seg selv som forsvarer av verdens sentrum. Dette sentrale området har blitt forsvart tidligere. Salah al-Din al-Ayyubi⁵⁰ seiret over Korsfarerne og ved

⁴⁴ Hamas’ Covenant Charter paragraf 27

⁴⁵ Ibid paragraf 32

⁴⁶ Sions vises protokoller ble avslørt av The New York Times i 1921 som et anti-semittisk falsum. (The New York Times 16-18.8.1921. Philip Graves. Gjengitt på H-Net. 2000).

⁴⁷ Hamas’ Covenant Charter paragraf 32

⁴⁸ Ibid paragraf 33

⁴⁹ Ibid paragraf 34

⁵⁰ I vestlig historiefortelling bedre kjent som Saladdin

'Ain Jalut (1250) stoppet man tartarenes⁵¹ brutale og ødeleggende framferd. På samme måte som man slo tilbake disse aggressorene fra henholdsvis vest og øst skal man møte sionistene, og på samme måte skal man atter seire.⁵²

I artikkel 36 konkluderes det med at den islamske motstandsbevegelsen ønsker å kjempe mot den sionistiske fienden sammen med islamske, arabiske og palestinske brødre. Ingen av disse skal være Hamas' fiender, det skal heller ikke ikke-muslimer som ikke vil palestinerne noe vondt.⁵³

Selv om Hamas fremstiller seg som humanistisk og understreker flere ganger at den eneste egentlige fienden er sionistene, og de som støtter dem og bidrar til Israels fortsatte eksistens, så kommer det fram at man ikke vil kompromisse på at islam er den eneste rette veien, ikke bare i det historiske Palestina, men også i hele den arabiske verden. Det er kun under islam at religionene kan sameksistere. Dette er ingen likestilling av Bokens folk; *ahl al-Kitab*, men ett krav til hegemoni for islam. Den historiske parallellen til et slikt system er det tidligere *dhimmi*-systemet hvor ikke-muslimer ble tillatt utøvelse av egen religion og å styre interne forhold. De ble ikke vurdert som muslimes likemenn og ble avkrevd en spesiell skatt; *jizyah*.⁵⁴ Denne delen av *ahl al-Kitab* ble omtalt som *ahl al-Dhimma* (Beskyttede folk).⁵⁵

Det kan det stilles spørsmål til hvor mye av det som står i dette manifestet faktisk representerer holdningene til dagens bevegelse. Hamas har forandret seg både organisatorisk og politisk i de vel 20 årene som har gått siden Charteret og organisasjonen så sitt lys. Hvordan situasjonen arter seg i dag kommer jeg tilbake til etter å ha beskrevet Hamas' utvikling i denne perioden. Det finnes likheter mellom Hamas og PLO som jeg vil jeg synliggjøre aller først. De er ikke bare to representanter for det palestinske folk, men de har hatt en påfallende lik utvikling. Begge har gått fra å være overveiende aktivistisk og militant, til å økende grad bli politiske aktører – selv om utviklingen ikke har vært parallell i tid så finnes det argumenter for å se en lignende utvikling hos de to organisasjonene.

⁵¹ Flere kilder omtaler disse som "mongoler" (Cleveland s. 22 og Ian Richard Netton. 1997 s. 46). Maalouf anvender både mongoler og tartarer (Amin Maalouf. 1998 s. 249). Den engelske oversettelsen av Charteret viser til tartarer og ikke til mongoler. Tartarene (tatar anvendes også) var en tyrkisk folkegruppe som bebodde området som i dag utgjør satellitstatene til det tidligere Sovjetunionen. I det 12. århundre ble de underlagt det mongolske imperiet.

⁵² Hamas' Covenant Charter paragraf 35

⁵³ Ibid paragraf 36

⁵⁴ Cleveland s. 14-15

⁵⁵ Netton s. 71. Forfatteren bemerker at i visse tider fantes det ytterligere pålegg som f.eks. å bære ytre tegn som viste at man ikke var muslim. Dette inkluderte svarte belter eller å bære kors som emblem ved besøk i bad.

2.4 PLO og Fatah

Den dominante aktøren i PLO har alltid vært Fatah. Sistnevnte hadde sin opprinnelse i fedayeen som bestod av palestinske flyktninger som angrep jødiske bosettinger i de delene av den nyetablerte staten som lå nærmest Gaza og Vestbredden. Hensikten var blant annet å gjenvinne tapt eiendom etter fordrivelsen. Blant den yngre garde fant man Yasser 'Arafat som bidro til å opprette *Harakat al-Tahrir al-Filistiniya* (Bevegelsen for frigjøringen av Palestina) og som vanligvis omtales bare som Fatah.⁵⁶ Med hjelp av MB hadde de i 1954 utført de første små sabotasje-oppgaver mot Israel.⁵⁷ Organisasjonsmessig blir de satt tilbake ved israelske operasjoner i Gaza under Suez-krisen i 1956, men styrker seg politisk ved en utvidet kontakt med palestinerne gjennom publikasjonen *Filastinuna*. Gjennom en sterk tilknytning til Syria øker de sin militære kapasitet. Fatah kommer etter hvert til å bestå av de yngre kreftene som stod i motsetning til de mer etablerte fra mandattiden.⁵⁸

PLO ser verdens lys i Jerusalem i 1964. Fram til 1968 så er det den urbane middelklassen som sitter i ledelsen. De ble utfordret av mer radikale marxistiske grupper som hadde annammet en tredjeverdens frigjøringsideologi som blant annet ble formulert av Franz Fanon. Det ble også hentet inn våpen og kunnskap fra andre revolusjonære bevegelser. Fadayeen-bevegelsen etablerte alternativet *al-Muqawama* (Motstanden) som var inspirert av nordvietnamesiske Viet Cong og algirske Front de Libération Nationale (FLN). På grunn av indre splittelse var Motstanden en ineffektiv organisasjon. Den ble utsatt av ytterligere svekkelse da de ble utfordret av det George Habash-ledede Popular Front for the Liberation of Palestine (PFLP).⁵⁹

Etter det arabiske nederlaget for israelske styrker i Seksdagerskrigen i juni 1967 var den arabiske verden desillusjonert av sine gamle ledere. Jordan, Egypt og Syria mistet henholdsvis Vestbredden, Gaza og Golanhøydene til Israel. I den nye politiske situasjonen hvor Israel styrket sin stilling ovenfor de omliggende arabiske landene, beveget de palestinske politiske grupperingene seg i mer radikal retning. Den trotskistiske fløyen av marxist-leninistiske PFLP bryter ut og danner Popular Democratic Front for the Liberation of Palestine (PDFLP), samtidig som *al-Muqawamah* med Fatah i spissen tar over PLO. Sistnevnte skjer i 1968 og

⁵⁶ Man snudde initialene fra HaTaF, som ligger nære *hatf* og som betyr død (Hans Wehr. 1994 s. 183), til FaTaH som ligger nære *fath* som kan bety seier (Ibid s. 812).

⁵⁷ Pappe (I) s. 148

⁵⁸ Ibid s. 163-164

⁵⁹ Ibid s. 166-67. PFLPs tilblivelse sprang ut av det tidligere al-Qawmiyyun al-Arab og var en konsekvens av endret fokus fra en pan-arabisk revolusjon til frigjøring av Palestina. Ibid s. 164

man foretar en endring vekk fra å støtte den panarabiske lederen Gamal abd al-Nasser og understreker behovet for det palestinske folkets krig for frigjøring og en mer palestinsk-nasjonalistisk uavhengighet fra den arabiske verden.

Det nye PLO består halvt om halvt av fedayeen og representanter for yrkesorganisasjoner. Strukturelt består de av en utøvende komité på toppen som valgte en sentralkomité som ga råd til PNC. Dette tilsvarer strukturen til et sentralisert demokrati hvor man har ett kabinett som utnevner en regjering som gir råd til nasjonalforsamlingen/parlamentet. I tillegg kom et organ tilsvarende et utenriksdepartement, Den palestinske frigjøringshæren (Palestine Liberation Army – PLA), en velferdsinstans i form av Samed og eget Røde Kors-selskap. Ilan Pappé bemerker at dette lignet sionistenes organisasjoner under mandatet.⁶⁰

Etter at PLO utfordret kong Husseins regime i Jordan, hvor de opererte fram til 1970, ble båndene mellom et lederskap i eksil og palestinere som levde under israelsk okkupasjon svekket. Eksiltilværelsen førte til at organisasjonen fikk større fotfeste blant de som levde utenfor de palestinske områdene, men ettersom støtten var basert på hva man kunne tilby av sosiale tjenester, og ikke engasjementet for å frigjøre Palestina, ble støtten i de israelsk-okkuperte områdene redusert. PLO var ikke tilstede på bakken og

”[u]ten PLO mislyktes de forskjellige gruppene i de okkuperte områdene, flyktningeleirene og Israel å finne felles grunn. Situasjonen vedvarte til utbruddet av den første Intifadaen på det sene 1980-tallet.”⁶¹

I situasjonen som oppsto, åpnet det for Mujamma’s bidrag av sosiale ytelser for det palestinske folk - spesielt i Gaza. Disse ytelsene, i en muslimsk nestekjærlighets ånd, fylte det tomrommet som PLO ikke *kunne* fylle og Israel ikke *ville* fylle⁶². Mye av lojaliteten hos palestinerne ble slik vendt mot islamistene og ikke mot mer sekulært orienterte krefter.

En annen faktor som bidrar til å svekke PLO til fordel for det som skulle bli til Hamas er innrømmelsen i samtaler med Jordan om å akseptere FNs sikkerhetsråds resolusjon 242⁶³. Dette er en *defacto* anerkjennelse av Israels rett til eksistens og en indirekte aksept av en to-

⁶⁰ Pappé(I) s. 190-92

⁶¹ Ibid s. 194

⁶² Mishal og Sela s. 40-41

⁶³ Resolusjon 242 (22.11.67) forutsetter en israelsk tilbaketrekking av områder okkupert i juni samme år, en aksept av eksisterende grenser og en rettferdig løsning på flyktningeproblemet for å skape ”just and lasting peace”. (The United Nations. 1967.)

statsløsning. Samtidig forlater man strategien væpnet kamp og tar på disse måtene avstand fra deler av sitt eget program.⁶⁴

PNC konvensjonen i Kairo i 1974 indikerer en gryende moderasjon. Her begynne man å ane at PLO ønsker en politisk løsning - framfor en militær. En utvikling i flere faser ble formulert i ”Programme of Stages” hvor man så seg fornøyd med en gradvis tilbakeføring av palestinsk land. Senere på året møttes Den Arabiske liga i Rabat hvor PLO ble anerkjent som ”the sole legitimate representative of the Palestinian people”. Dette impliserer at området vest for Jordanelven som Israel okkuperte under Seksdagerskrigen føres tilbake til palestinerne og ikke til Kong Hussein i Jordan.⁶⁵ Valget av en mer moderat linje førte til at PLO i løpet av perioden 1975 til 1993 kom til å bli akseptert av FN, EF, USA og Israel.⁶⁶

2.5 To charter – ett mål?

Det er mange likheter i PLOs og Hamas’ to charter. Begge anser at det palestinske landområdet er definert som det historiske Palestina, enten det er som hos PLO det britiske mandatet eller som hos Hamas den muslimske waqf, som var underlagt sultanen i Istanbul. Det er palestinerne selv som har rett til å bestemme sin egen skjebne. Det er en væpnet kamp hvor den enkelte må være forberedt på å ofre livet sitt i et forsvar mot sionistisk imperialism. Jødernes rett til en egen stat i området avvises. Begge mener at frigjøringen av Palestina og den arabisk-islamske gjenreisningen er gjensidig avhengig av hverandre for å kunne lykkes.⁶⁷

Navnet til organisasjonen som bidro til en radikalisering av PLO minner om Hamas’; al-Muqawama, riktignok uten første og siste leddet i *idafaen*; Harakat og al-Islamiyyah. Ikke bare i sak har disse to organisasjonene hatt felles mål; det uttrykkes også språklig. Hadde Hamas valgt å ta avstand fra PLOs sak ville det vært naturlig å ta et navn uten forbindelse. Navnevalget kan sees i sammenheng med at man var skuffet over det Fatah ledede PLOs manglende evne til å levere varene. Man støtter samme sak og har like intensjoner, derfor ikke noe behov for å ta avstand fra navnet al-Muqawama. Da heller en utvidelse av kampen til også å gjelde sjelen og det langs den islamistiske veien og her ligger det som vesentlig skiller

⁶⁴ Mishal og Sela s. 41

⁶⁵ Shlaim s. 330-333

⁶⁶ Pappé (I) s. 216

⁶⁷ The PLO charter 1968 som gjengitt på Information Regarding Israel’s Security (IRIS).

de to dokumentene. Noe som styrkes av språket i The Hamas Covenant Charter, som vist ovenfor inneholder et vell av referanser til islam og Koranen, noe som er fraværende i PLOs tilsvarende dokument.

2.6 PLO svekkes

I de forhandlinger og det diplomatiet som var i emning var USA lunken til direkte samtaler med PLO. Arafat annonserte for FNs generalforsamling, for anledningen avholdt i Genève, at PLO aksepterte Sikkerhetsrådets resolusjon 242 og 338⁶⁸ som forutsetning for at statene i Midtøsten, Israel inkludert, skulle kunne leve i fred. Dette endret USAs holdning, fordi dette var en inndirekte aksept av Israels rett til eksistens og Washington innledet samtaler med PLOs lederskap som befant seg i eksil i Tunisia.⁶⁹ Dette var starten på det som Hilde Henriksen Waage kaller ”den såkalte fredsprosessen”⁷⁰ og som munnet ut i Osloavtalen i 1993. I løpet av denne tiden var det mange tilbakeslag preget av manglende tillit partene i mellom.

Israels forsvarsminister Yitzhak Rabin uttalte at han søkte en splitt og hersk politikk for å skape avstand mellom det lokale palestinske lederskapet og det eksilerte PLO.⁷¹ Utad så det ut som om Arafat hadde greid å samle palestinerne. De hadde etablert en internasjonal anerkjennelse av palestinerne sak og ble ansett av det internasjonale samfunnet som palestinerne politiske representanter, men det lyktes dem ikke å forbedre palestinerne situasjon.

I november 1988 hadde PLO vedtatt Uavhengighetsdeklarasjonen som omhandler flyktningenes skjebne, Jerusalems status og grensene til en framtidig palestinsk stat. Deling av det gamle mandatet ble ansett som en forbrytelse mot det palestinske folk og en årsak for vedvarende konflikt. De tok også avstand fra væpnet motstand og aksepterte Israels rett til eksistens.⁷²

⁶⁸ Sikkerhetsrådets resolusjon 338 (22.10.73) var en respons på krigshandlingene initiert av et syrisk-egyptisk angrep på Israel, kjent som Oktoberkrigen eller Yom Kippur-krigen, og bekreftet nødvendigheten for å implementere resolusjon 242. (The United Nations. 1973.)

⁶⁹ Ørum 91-92

⁷⁰ Klassekampen 11.4.2006

⁷¹ Ørum s. 93

⁷² Pappé (I) s. 239

Den dialogen man hadde startet med USA ble avbrutt i mai 1990. Arafat hadde unnlatt å fordømme PLFs forsøk på angrep av Tel Aviv, som riktignok ble avskjært og forhindret av IDF. Dialogen ble senere gjenopptatt og ledet til Madrid-konferansen. I mellomtiden hadde, i følge Arne Ørum ”store” deler av den palestinske befolkningen i Jordan og de okkuperte områdene støttet Saddam Husseins konfrontasjon med de allierte og som kom til å drive Irak ut av Kuwait. Den palestinske støtten kan ha vært basert i Husseins tilbud om å bytte en tilbaketrekning fra Kuwait mot israelsk tilbaketrekking fra de okkuperte områdene.⁷³

Den Arabiske Liga vedtok en resolusjon som fordømte okkupasjonen av Kuwait. Denne stemte PLO i mot, men endret etter hvert standpunkt og omtalte okkupasjonen som illegal.⁷⁴ Det PLO som ble involvert i Osloavtalen var svekket både internasjonalt og i de palestinske områdene. De var i ferd med å bli isolert i begge henseende og over tid skulle de til og med miste hegemoniet over Palestinian (National) Authorities (P(N)A)⁷⁵ som ble etablert under Osloprosessen.

2.7 Osloavtalen

Den avtalen som ble forhandlet fram i form av hemmelige møter gjennom Oslokanalen, etter at Madrid-samtalene hadde mislyktes⁷⁶, inneholdt tildels vage formuleringer og innrømmelser hvor PLO-ledelsen neppe kunne vært klar over konsekvensene. Den gir Fatah tilbake hegemoniet som palestinernes representant internasjonalt, etter å ha vært på defensiven i eksil med redusert innflytelse under Intifadaen og etter å ha satset på feil hest i den første Irak-krigen. Således styrkes makta hos eliten som befant seg utenlands, på bekostning av de som organiserte motstanden i de okkuperte områdene.

Oslo-kanalen var åpen fra januar til august 1993 hvor norske politikere var sentrale i tilretteleggingen.⁷⁷ Forhandlingene førte til signeringen av ”Document of Principles” (DoP) 13. september 1993. Arne Ørum påpeker at tilretteleggingen var av en part som hadde egne mål

⁷³ Ørum s. 93-96

⁷⁴ Cleveland s. 466

⁷⁵ I ulike tekster brukes PA og PNA om hverandre. Jeg kommer til å benytte forkortelsen PA.

⁷⁶ Kong Hussein av Jordan hadde allerede i 1974 foreslått at en suksessiv israelsk tilbaketrekking fra Vestbredden ville føre til en fred med Jordan. (Avi Shlaim. 2001 s. 331.)

⁷⁷ Disse inkluderte utenriksminister Johan Jørgen Holst, Terje Rød Larsen, Mona Juul, Jan Egeland og Thorvald Stoltenberg, alle med bakgrunn i Fafo.

om å være en *big shot* innen internasjonalt bistandsarbeid og at dette kunne ha påvirket forhandlingene mellom israelere og palestinere. Fokus ble på den humanitære siden ved konflikten og ikke de viktige sluttforhandlingsområdene hvor man skulle komme fram til løsning på blant annet flyktningspørsmålet, grensene for de to statene, Jerusalems status og fordeling av ressurser. Dermed kunne dette bidra til at disse sentrale problemene som må løses for å oppnå en vedvarende fred i Midtøsten ble forbigått. Han påstår også at Norge "...hører tradisjonelt ... til de mest pro-israelsk blant vestlige land"⁷⁸.

Intensjonen og forventningene i Oslo-avtalen kommer i stand på bakgrunn av tre brev for gjensidig anerkjennelse. Disse var fra Arafat til Rabin, fra Arafat til den daværende norske utenriksminister Holst og fra Rabin til Arafat. Førstnevnte brev inkluderer PLOs anerkjennelse av Israels rett til å eksistere, påpekning av manglende avklaring av hva som skal utgjøre grenser mellom de to statene, en faktisk aksept av israelsk lovgivning i Gaza og på Vestbredden, anerkjennelse av Sikkerhetsrådets resolusjon 242, PLOs løfte for å garantere Israels sikkerhet og fravikelse fra eget charter og Arafats garanti for at palestinerne skulle avslutte motstanden mot okkupasjonen. I brevet til Holst lover Arafat å trygge israelernes sikkerhet gjennom å oppfordre palestinerne til å avstå fra vold og bidra til fred og stabilitet. I Rabins brev får Arafat en anerkjennelse av PLO som forhandlingspartner.⁷⁹

Selve avtalen ble underskrevet den 13. September 1993 av Shimon Peres på vegne av den israelske regjeringen og Mahmoud Abbas for PLO, og bevitnet av USAs og Den russiske føderasjonens utenriksministere; henholdsvis Warren Christopher og Andrei Kozyrev. Den har som formål å implementere Sikkerhetsrådets resolusjoner 242 og 338, og inkluderer avtaler på "myke områder" som utdanning, kultur, helse og turisme.⁸⁰ Samtidig som palestinerne får ansvaret for disse sektorene beholder Israel den militære, lovgivende og utøvende kontrollen. I den femårige overgangsperioden vil det bli forhandlet om "harde områder" som "Jerusalem, flyktninger, bosettinger, sikkerhet, grenser ..."⁸¹.

Israel forpliktet seg i DoP å trekke tilbake militære styrker fra Gaza-stripa og Jericho-området, men dette var den eneste forpliktelsen som kom fram i artikkel XIII og det presiserende Annex II. Forøvrig er det ordet "redeployment" som brukes om øvrige endringer

⁷⁸ Ørum s.144

⁷⁹ Declaration of Principles on Interim Self-Government Arrangements (DoP), som gjengitt på Jerusalem Media and Communication Centre. 1994.

⁸⁰ Ibid. Artikkel VI.

⁸¹ Ibid. Artikkel V

i israelsk militært nærvær i de okkuperte områdene,⁸² noe som i praksis betyr at det er opp til Israel å definere legaliteten i sitt nærvær i disse områdene. Dette har PLO sagt seg enig i, i og med at de har underskrevet på dette i avtalen. Selv om sluttstatus skal forhandles etter en periode på maksimalt fem år så spilte Arafat og Abbas ut et sentralt kort i forhold til hva og ikke minst hvem som skal definere de framtidige grensene mellom de to statene.

DoP er heller ikke klar på hvorvidt sluttstatus skal bli to stater eller om de palestinske områdene skal være en autonom del av Israel. Ordet selvstendighet er ikke nevnt i det hele tatt i avtaleteksten. Økonomiske program kan sees på som en måte å stabilisere området og å få utbytte av det gjensidige avhengighetsforholdet israelere og palestinere i mellom, med den billige arbeidskraften Israel kan hente ut fra dårligere stilte arabere. Det ligner mye på en fred for Israel. Ikke for land som har vært en del av slagordet, men for et uspesifisert selvstyre.

Etter at Fatah og PLO kom tilbake fra sitt eksil i Tunisia tok de sete i Jericho og etablerte kasinoet Oasis i palmenes by. Da Oslo-avtalen ikke kom lengre spredte misnøyen seg i de palestinske områdene. Allikevel kan Oslo ha vært et steg i riktig retning, fordi palestinerne har oppnådd en viss aksept for sine krav om retten til en egen stat. De har også fått etablert en struktur av administrative institusjoner gjennom PA; noe som er grunnleggende for å bygge en moderne stat med sentralisering av politiske prosesser.

2.8 Oslo II

Den israelsk-palestinske interrimavtalen om Vestbredden og Gaza, også kjent som Oslo II, ble underskrevet av Rabin og Arafat i Washington 28. September 1995. Denne avtalen legger opp til valg til det palestinske rådet, samt en overføring av lovgivende makt til dette. Det israelske militæret skulle ikke lenger være tilstede i palestinsk sentral bebyggelse og Vestbredden skulle deles inn i tre områder – A, B og C. Område A bestod av palestinske byer og tettbeboede områder som inkluderte Jenin, Nablus, Qalqilya, Tulkarem, Ramallah, Betlehem og Hebron og utgjorde 4 prosent av Vestbredden. Område B bestod av palestinske landsbyer og mindre beboede områder. Disse var under palestinsk sivil kontroll, men den militære var fortsatt israelsk. Dette utgjorde 25 prosent av området innenfor Den Grønne Linjen. De

⁸² DoP. Artikkel VIII og Annex II

resterende omlag 70 prosent - område C - var under full israelsk kontroll.⁸³ Det var her de jødiske bosettingene befant seg. Tilbaketrekkingen skulle skje i løpet av tre måneder, unntatt fra Hebron hvor de israelske settlerne utgjorde ”special problems”.⁸⁴ I tillegg skulle 65 prosent av Gaza bli overlatt til PA. Resterende 35 prosent var under israelsk kontroll og bestod av nybyggerkolonier og veier som knyttet dem til Israel proper.⁸⁵

Da statsminister Rabin presenterte avtalen for Knesset ble han møtt av en demonstrativt høylydt opposisjon fra høyresiden med Likud i front. Dette var ikke en avtale som tok hensyn til resolusjon 242s henvisning til Den Grønne Linjen, men en bantustanlignende oppdeling av det okkuperte området. Israel skulle fortsatt ha en militær tilværelse i Jordandalen – uten å annektere området. Jerusalem skulle forbli udelt, det palestinske området skulle ikke anerkjennes status som en selvstendig stat og det skulle være demilitarisert. Høyresiden så dette som en trussel og satte seg i mot disse kompromissene som forhindret etableringen av Stor-Israel. Allikevel ble avtalen ratifisert, men med full splittelse: 61 stemmer for – 59 mot.⁸⁶

Konflikten ble ikke nedtrappet av dette. Som et resultat av stadige stenginger av israelske grenseoverganger tapte palestinerne inntekter og levestandarden i de okkuperte områdene sank. Det var heller ingen bedring i menneskeretighetssituasjonen. Utbyggingen av israelske bosettinger fortsatte. I Gaza kontrollerte fem tusen settlere 1/3 av området, og mesteparten av vannressursene. Noe som står i skarp kontrast til en million palestinere som måtte dele restene. På Vestbredden var situasjonen likedan, samt at veier forbeholdt nybyggerne skar opp landområdet og bidro til å underminere en sammenhengende palestinsk stat.⁸⁷

Israelske soldater hadde startet tilbaketrekkingen i oktober '95, men i slutten av måneden drepte israelske agenter en av PIJs ledere. Hevnaksjonen som bestod av et bombe-attentat drepte flere israelere. Ved et fredsmøte i Tel Aviv 4. November samme år ble Yitzhak Shamir skutt av den religiøse ekstremisten Yigal Amir. Den potensielle fredsprosessen hadde mistet ”one of its most crucial players”.⁸⁸

⁸³ Shlaim s. 527-528

⁸⁴ William B. Quandt. 2005 s. 336

⁸⁵ Shlaim s. 528

⁸⁶ Ibid s. 528

⁸⁷ Ibid s. 530

⁸⁸ Quandt s. 337

I perioden mellom attentatet mot Rabin og det nye israelske valget i mai 1996 hadde Hamas stått bak et antall selvmordsbomber som fikk fokus bort fra en eventuell fredsprosess. Byer på Vestbredden ble underlagt portforbud. I tillegg til forverret økonomisk situasjon bidro dette, i følge Cleveland, til at palestinerne ble mer resignerte og desperate. Noe som igjen fikk mange til å miste troen på Arafat. I denne situasjonen vinner motstanderne av Oslo-avtalen valget i Israel og en Likud-koalisjonen med Binyamin Netanyahu som statsminister tar over makten.⁸⁹

2.9 Hamas' motstand mot Oslo-avtalen

Hamas' motstand mot Oslo-avtalen kan sees som en legitim avstandstagelse fra PLOs manglende vilje eller evne til å se konsekvensene av det de gikk med på. De avtalene som ble inngått preger prosessen i dag og har ført et selvstendighetssøkende palestinsk folk og deres representanter inn i et dødvann som ikke tjener palestinernes sak. Parson oppsummerer en tidlig observasjon av PLOs manglende forståelse av den avtalen de hadde inngått og sier om organisasjonens holdning til nybyggerkoloniene:

”... the PLO would quickly find itself boxed into isolated cantons divided up by bypass roads and compressed on all sides by *rapidly expanding* settlements with a growing and well-armed settler population co-ordinating closely with the IDF”⁹⁰

Parsons legger fram et resonnement for hvordan israelsk politikk har blitt utformet, i alle fall fra 1978 – om ikke lengre – for en kolonisering av Vestbredden for å hindre mulighetene for en arabisk stat. Dette skal være nedtegnet i ”Master Plan” for bosetting av Judea og Samaria.⁹¹ Hvis man internasjonalt ikke aksepterer kraftig revidering av Oslo-prosessen vil ikke Hamas seg tjent med å delta i en fredsprosess.

Mot slutten av Intifadaen likviderte *kata'ib 'izz ad-din al-qassam* ('Izz al-Din al-Qassam-brigadene), opprettet i 1991 som Hamas's militære fløy, informanter på Gaza-stripa. Senere skulle de bli ansvarlig for drap på israelere. Inspirert av libanesiske Hizballah begynte de å utføre selvmordsaksjoner, og på samme måte som Islamsk Jihad valgte de ut personer som ble forberedt for *shahaada* (martyrdom). Dette skjer samtidig som Israel og PLO nærmer seg

⁸⁹ Cleveland s. 494

⁹⁰ Nigel Parsons, 2005 s. 76

⁹¹ Open Democracy, 2002. Eyal Weizman.

underskriften av Oslo-avtalen, som offisielt gjør slutt på Intifadaen. En fortsettelse av aksjonene mot Israel betyr at de også utfordrer PAs forpliktelse til å avverge vold mot israelere. Dette fører til at Hamas søker å få i stand en avtale med Fatah for å samle de palestinske militære og politiske fraksjonene. Men det bidrar ikke til en aksept av Oslo-avtalen. Det gjøres klart at den er i konflikt med resolusjon 242 som sier at Israel skal trekke seg tilbake til grensene før Seksdagerskrigen.⁹² Samtidig er et slikt standpunkt en indirekte fravikelse fra Charteret som ikke aksepterer noe annet enn en islamsk stat i den palestinske waqf.

Al-Qassam brigadene intensiverer motstanden mot okkupasjonen i april 1994 ved å utføre en rekke selvmordsaksjoner. Foranledningen var Baruch Goldsteins massakre av 29 palestinere i bønn i al-Haram al-Ibrahimi moskéen i Hebron i februar samme år. Konfrontert med dette søker Israeli Defense Forces (IDF) råd hos sheikh Yassin som sitter fengslet. Han anbefaler israelerne å søke en *hudnah* (våpenhvile); enten en kortvarig våpenhvile som kunne ha spart liv eller en langvarig som kunne bidra til en løsning av konflikten.⁹³

Yassin har gjentatte ganger tilbudt en *hudnah*, blant annet i dokumentet "This is what we struggle for"⁹⁴ og tilsvarende i 1997. Qassambrigadene gjentok tilbudet i 1999. Når det gjelder selvmordsaksjoner har dette vært en bevisst strategi og noe som både Yassin og Khaled Mesh'al framhever som legitimt for å kjempe en usymmetrisk kamp mot det militært overlegne Israel.⁹⁵ Tamimi viser til tre tilfeller hvor *tahdi'ah* (ro) har blitt ensidig erklært. Dette var i 2002, 2003 og 2005. Den første av disse ble brutt etter at Israel likviderte Hamaslederen Salah Shihadah. Den andre, som var motivert av Mahmoud Abbas' inntreden i presidentvervet, ble brutt etter at Israel likviderte lederen Ismail Abu Shanab.⁹⁶ I juni 2008 ble en ny *tahdi'ah* inngått. I følge Norman Finkelstein ble denne brutt etter israelsk likvidasjon av 7 militante palestinere.⁹⁷ I etterkant ble Israel angrepet av Qassamraketter, med påfølgende israelsk bombing av Gaza.

⁹² Mishal og Sela s. 64-68

⁹³ Tamimi s. 160-161; Mishal & Sela s. 73

⁹⁴ Tamimi s. 247-252

⁹⁵ Ibid s. 165-166

⁹⁶ Ibid s. 166.167

⁹⁷ Klassekampen 24.2.2009. Norman Finkelstein.

2.10 Hamas' holdning til PA-valget 1996

Oslo-avtalen hadde som delmål å etablere en instans som skulle representere palestinerne og uttrykke deres behov, ønsker og mål. Dette skulle gjøres gjennom valg, som skulle gjennomføres innen 9 måneder etter iverksettingen av DoP. Hamas boikottet valget som ikke ble avholdt før i 1996. Allerede i 1992, halvannet år før avtalen ble undertegnet og før Oslokanalen ble til, hadde Hamas tatt avstand til det som så ut til å være konsensus i Madrid-samtalene og som kunne bli en jordansk-palestinsk konføderasjon. De sa seg villig til å delta i rettferdige valg. Dette impliserte at de ikke ble utført under israelsk okkupasjon, at de var overvåket av internasjonale observatører og at muligheten til deltagelse ikke var basert på hvorvidt man støttet fredsprosessen.⁹⁸

Mishal og Sela gjengir et hemmelig internt dokument som viser at Hamas vurderte flere strategier for sine holdninger til det foreløpige selvstyre og et mulig valg. Dokumentet er av en annen natur enn Charteret. Det er skrevet på en klar og resonnerende måte, uten at jødene blir demonisert. Det legges fire alternative holdninger til grunn for vurderinger av fordeler og ulemper ved ulike strategier. Det første alternativet som innebar å delta i valget hadde fordelen at man kunne posisjonere seg, og få bevist hvor stor oppslutning og popularitet de hadde. Ulempene var at man slik ville anerkjenne prosessen og ikke kunne opprettholde sin voldelige motstand mot okkupasjonen.

Det andre alternativet; å boikotte valget og samtidig oppfordre folket til det samme, ville kunne vise at man tok avstand fra forhandlingsprosessen, men med konsekvensen politisk isolasjon. Det tredje alternativet var boikott og å forsøke å forhindre valget med bruk av makt. Fordelene ved dette var å ta sterkere avstand fra forhandlinger, styrke både Hamas' troverdighet som handlingsdyktig og sin popularitet og makt. Dette kunne føre til en militær konfrontasjon med Fatah, noe som ville bety at kunne bli holdt ansvarlig for en mulig borgerkrig. Hvis man ikke kunne forhindre valgene risikerte man ikke bare tapt popularitet, men også tap av menneskeliv med ytterligere mulighet for isolasjon.⁹⁹

Det fjerde og siste alternativet var å delta under annen "fane". Dette skulle sikre at man ikke ble isolert, at man kunne utnytte populariteten oppnådd under Intifadaen og innta en politisk motstand. Dette kunne medføre at man ble oppfattet som uklar, både motstand mot

⁹⁸ Mishal og Sela s. 120-121

⁹⁹ Ibid s. 124-125

okkupasjonen og deltagelse i prosessen, kunne virke forvirrende. Det å skifte fra et etablert navn som Hamas ville også kunne redusere oppslutning.¹⁰⁰

Det understrekes senere i dokumentet at motstanden mot selvstyre står ved lag og at frigjøring av landet er det gjeldende imperativ. En avgjørende faktor for veivalg er hvilke ressurser man råder over. Dette gjelder fysisk og psykologisk beredskap hos medlemmene, hvor stor støtte de ulike alternative veivalg har, våpenarsenal, evne til å bli oppfattet riktig av media og evnen til å mobilisere "arabisk og islamsk sektor for de alternativ vi velger"¹⁰¹.

Hamas hadde kvaler med de ulike valgmulighetene og når valget ble avholdt 20. januar 1996 boikottet de fordi man anså at Oslo-avtalen ikke tjente palestinernes sak og at Israel kom til å spille en avgjørende rolle i forhold til valgresultatet. Sentrale punkt i kritikken omfattet drøye kompromisser angående grenser, at et arabisk Jerusalem ble oppgitt, avtalen ga ikke det palestinske folk - flyktningene inkludert - det de behøvde. Denne avtalen ville ikke føre til suverenitet og opprettelsen av en palestinsk stat. Hamas ville ikke bidra til å legitimere plyndringen av islamsk land i Palestina.¹⁰²

Når det gjaldt Hamas' mulighet for representasjon og innflytelse ble den redusert, i og med at valgordningen som ble valgt var majoritetsmetoden med flermannskretser. Den som får flest stemmer i en krets får alle mandatene fra denne, i motsetning til den representative som gir et antall mandater basert på andelen av stemmer i hver valgkrets. Hamas ble stilt i en mellom-situasjon hvor de er skeptiske til grunnlaget for valget; Osloprosessen var lite tilfredsstillende, Israel hadde ikke trukket seg vesentlig tilbake fra de okkuperte områdene og valglovene var som ovenfor beskrevet. De anbefalte uavhengige, lojale mot Hamas' mål, å stille til valg. Det var også viktig å få registrert velgere som kunne delta i det senere lokalvalget som Hamas vurderte å stille til. Dette ville ikke være en forsamling som representerte palestinerne ovenfor israelerne, men et organ som forvaltet forhold internt.¹⁰³

Mishal og Sela påstår at 'Arafat bevisst forsøkte å bedrive valgfusk. Palestinsk politi skal ha blitt instruert til å rive ned postere for kandidater som ikke kom fra Fatah. I tillegg ble Saeb Erekat satt til å lede *Central Election Commission* som var ansvarlig for å utforme valgloven og overvåke valget. Han hadde lenge vært en alliert med 'Arafat i Fatah. Valg av tidspunkt for

¹⁰⁰ Mishal og Sela s. 125

¹⁰¹ Ibid s. 127-128. Egen oversettelse.

¹⁰² Ibid s. 132

¹⁰³ Ibid s. 135-136

valget tillegges også mulig effekt for utfallet av resultatet. Det ble gjennomført dagen før *ramadan*, slik at Hamas ikke kunne benytte muligheten for å mobilisere under de daglige bønnene i moskéene. Det nevnte valgsystemet ble forsterket ved ulik vekting av stemmene. De ulike valgdistriktene hadde et spenn fra 8 730 stemmer per kandidat i Gaza til 18 996 i Salfit på Vestbredden. Hver velger hadde en stemme for hvert sete i distriktet. I Gaza by hadde man 12 stemmer hver.¹⁰⁴

I meningsmålinger før valget fikk Fatah en oppslutning i overkant av 40 prosent, Hamas stod på omlag 15. Et majoritetssystem med flermannskretser ville være en fordel for Fatah.

Forskning har vist at majoritetssystem favoriserer de største partiene og fører til et disproportjonalt valgresultat¹⁰⁵. Denne modellen som Lijphardt kaller Westminstermodellen har ulempen at den kan risikere å ekskludere en minoritet som teller 1 stemme mindre enn majoriteten, og på den måten kan man risikere at den lille majoritetens interesser overkjører et stort antall av elektoratets behov og ønsker. Westminstermodellen bidrar til å øke styringsdyktigheten betraktelig, da det styrende partiet tar avgjørelsene alene. Den andre typologiske modellen Lijphardt operer med er konsensusmodellen. Her går flere partier sammen om beslutningene. Flere partier har en tendens til å representere et større spekter av interesser. Denne modellen bidrar til at det tas hensyn til større deler av elektoratets ønsker og behov.¹⁰⁶

Hamas sto ovenfor en to-fronts krig. På den ene side mot Israel som likviderte Hamas-medlemmer- og ledere. På den andre siden var PA, hvis metoder Amnesty International slo alarm om og som inkluderte tortur og rettsaker uten nevneverdig rettsikkerhet, samt arrestasjon av sentrale folk som Abd al-Aziz al-Rantisi, Mahmud al-Zahhar, Ahmad Nimr Hamdan, Jamal Salim og Jamal Mansur.¹⁰⁷ Hadde man valgt å delta i valget hadde man akseptert Israels rett til eksistens, og PLOs mål om en to-statsløsning. Hadde man derimot valgt en full konfrontasjon ville man risikere borgerkrig. Løsningen blir en mellomting mellom å føre en kamp mot okkupasjonen samtidig som man forbereder seg på å delta i valg.

¹⁰⁴ Mishal og Sela s. 137

¹⁰⁵ Ibid s. 137

¹⁰⁶ Arend Lijphardt 1999. Israel har en konsensusmodell . I denne modellen søker som ofte flere partier sammen og danner koalisjonsregjeringer. Styringsdyktigheten blir redusert hvis koalisjonspartnere ikke har tilstrekkelig sammenfallende agenda, eller kompromissvilje. Dette kan føre til ustabile regjeringer.

¹⁰⁷ Tamimi s. 196-197

2. 11 Tredeling av den islamistiske bevegelsen

Den nye bevegelsen skulle bestå av et politisk parti, Hamas' militære apparat og en ny organisasjon med ansvar for det religiøse kallet. Den politiske plattformen for partiet er å befri det palestinske folket fra okkupasjonen og å sørge for at retten til tilbakevending for de fordrevne i 1948 og 1967 skal bli akseptert. Kravet om militær tilbaketrekning inkluderer også avvikling av bosettingene. Man sa seg villig til å akseptere en midlertidig våpenhvile. Dette partiet skulle opptre i tråd med var de samme grunnverdiene som de liberale demokratier er tuftet på; Menneskerettighetene, organisasjonsfrihet, politisk pluralisme og majoritetens rett til å velge politiske representanter.

Partiet skulle bestå av følgende institusjoner: en grunnleggerkomité, en generalforsamling, et rådgivende organ (*majlis shura*) og et polit(isk)byrå. Selv om de ikke stilte til valget i 1996 var dette en begynnelse på utviklingen av parallelle og alternative institusjoner til PA. Selve Hamas var ansvarlig for den militære motstandskampen. En egen organisasjon atskilt fra Det muslimske brorskap skulle sørge for kallet til islam. Det Islamske Partiet skulle mobilisere politisk støtte til de to sistnevnte. For å sikre det islamske preget skulle Muslimbrødre utgjøre minst 51 prosent av medlemmene.¹⁰⁸

I november 1995 blir det gjort kjent at Hamas har bestemt å etablere et parti. De stiller ikke til valget i januar '96. Dette er til dels fordi de ikke anser seg tilstrekkelig etablert og forberedt, noe som ville bidra til politisk nederlag. Delvis fordi de anser at Oslo-avtalen ikke garanterer for en palestinsk stat. Etter PAs godkjenning til etableres National Islamic Salvation Party (NISP) i mars 1996. De annonserer hvem som sitter i Politbyrået, noe som er ett brudd med sekretessen rundt Hamas og indikerer en ny åpenhet. Men partiet skulle bli en marginal aktør. Formålet om å representere den islamistiske fraksjonen blant palestinerne kunne ikke innfris så lenge lokalvalg ble utsatt på ubestemt tid. NISPs oppgave blir å kritisere PA og å rekruttere palestinsk ungdom.¹⁰⁹ De velger å ikke stille til For å sikre koordinering og styringsdyktighet, uten PAs eller israelsk inngripen, ble det bestemt at man skulle etablere ett øverste politisk lederskap utenlands

¹⁰⁸ Mishal og Sela s. 143-144

¹⁰⁹ Ibid s. 144-145

2.12 Hamas i Jordan

Restruktureringen av den islamistiske bevegelsen i de okkuperte områdene var etter modell av hvordan Jihaz, ledelsen utenfor de okkuperte områdene, var organisert. Øverste i dette hierarkiske systemet var det et representerende og rådgivende organ – *al-Ishtishari*.¹¹⁰

Underlagt dette var en utøvende komité – *al-Tanfidhi*, som ga råd til spesialiserte komiteer som skulle bidra til logistisk støtte for Hamas. Al-Tanfidhi ble ledet av Musa Abu Marzuq. Det å bero på et lederskap i de palestinske områdene ble ansett å gjøre organisasjonen sårbar og at man kunne bli ett lett bytte for Israel. Slik ble outsiderne i bevegelsen maktsenteret allerede i midten av 1989.¹¹¹

Medlemmene av al-Tanfidhi befant seg i Kuwait fram til 1990, men etter den irakiske invasjonen flyttet de til Amman. I 1993 utvikler dette rådet seg til det som vi i dag kjenner som Hamas' politbyrå – *al-Maktab al-Siyasi*. Herfra oppretter man internasjonal kontakter. De sørger for først å bli representert i Khartoum og Teheran, og etter hvert også i Libanon, Jemen og Syria, og man oppretter forbindelser med regjeringene i Saudi Arabia, Gulfstatene og i Nord-Afrika. Via Egypt åpnet man en kanal for kommunikasjon med USA og de vest-europeiske landene.¹¹²

Den 25. Februar 1994 utførte Baruch Goldstein fra bosettingen Kiryat Arba en massakre under al-Maghrebbønne i Ibrahimi-moskéen i Hebron. 29 muslimer ble drept og rundt 100 ble såret. Izzadin al-Qassambrigadene responderte med bombeaksjoner, noe som fikk jordanske myndigheter å anholde Hamasmedlemmer. Dette var en respons på PAs beskyldninger om at kong Hussein hadde gitt islamistene en trygg havn i Amman. Han ble også beskyldt for å ha inngått en avtale med Hamas om å presse Fatah ut av PA og at Jordan og Hamas sammen skulle overta styret av Vestbredden, og kanskje til og med i Gaza. Dette skulle USA og Israel, i følge Tamimi, ha akseptert som troverdige antagelser og noe som kunne forsvare de palestinske selvstyremyndighetenes oppfordring til å angripe Hamas i Jordan.¹¹³

¹¹⁰ Utvelgelsen av medlemmer til al-Ishtishari var ikke gjennom valg, men ved utnevnelse. Dette skulle til også å få representert Gaza og Vestbredden, og ikke bare diasporaen.

¹¹¹ Tamimi s. 59-60

¹¹² Ibid s. 75-78

¹¹³ Ibid s. 79-82

Abu Marzuq ble utvist fra Jordan i 1995, for å bli ønsket velkommen tilbake i 1997 som en del av en avtale med USA hvor han hadde sittet fengslet, og Jordan. Samtidig ble Hamas ytterligere marginalisert.¹¹⁴ De havnet også i konflikt med det jordanske Ikhwan, noe som var i scenesatt av den jordanske etterretningssjefen. Bakgrunnen var maktkamp innen Brorskapet. Det politiske partiet Islamic Action Front (IAF), som var etablert som MBs lokale representant hadde svekket sin posisjon. De stilte også spørsmål ved Ikhwans lederskap. IAF hadde en hardere linje enn det tradisjonelle mildere Ikhwan. Samtidig tillot man ikke IAF-fraksjonen å stille i valg. Disse to linjene var motstridige. Hamas ble dratt inn i denne maktkampen ved at "haukene" hadde et sterkere fokus på den palestinske kampen og ble assosiert med IAF som Hamas hadde gitt sin støtte. Det tradisjonelle Ikhwan ønsket å skifte fokus fra Palestina til mer hjemlige politiske utfordringer. MB-lederen Abu Dayyah anbefalte Hamas å flytte sitt hovedkvarter til de palestinske områdene og jobbe med PA.¹¹⁵

23. oktober 1998 ble Wye-avtalen mellom Israel og PA undertegnet av Yassir 'Arafat og Binyamin Netanyahu. Denne avtalen som var en forlengelse av Oslo-prosessen, og som kong Hussein av Jordan hadde gitt sin velsignelse til, skulle ytterligere trygge israelsk sikkerhet mot blant annet en ytterligere tilbaketrekking fra okkupert område og en sikre en bevegelsesfrihet mellom Gaza og Vestbredden. Yassin stempler avtalen som forræderi. Denne holdningen gjør forholdet mellom Hamas og jordanske myndigheter ytterligere anstrengt.

Hamas-medlemmer får innskrenket sin bevegelsesfrihet, noe lederne Khaled Mesh'al, Ibrahim Ghosheh og Musa Abu Marzuq får erfare da de blir nektet å reise til Syria. En ytterligere skvisning foregår gjennom en svertetekampanje i jordanske aviser. I august 1999 blir Hamaskontoret i Amman raidet samtidig som de tre nevnte lederne befinner seg i Teheran. Tilbake i Jordan blir Ghosheh og Mesh'al arrestert for den 21. november for å bli deportert til Qatar. De hadde fått valget å gi opp Hamas og fortsatt forbli i Jordan, eller å ikke svikte sin organisasjon og bli landsforvist.¹¹⁶

¹¹⁴ Tamimi s. 82-90

¹¹⁵ Ibid s. 90-96

¹¹⁶ Ibid s. 119-135

2.13 Al-Aqsa intifadaen

Ettersom Osloprosessen mislyktes med å skape en bedre situasjon for palestinerne, brøt et nytt opprør ut. Dette har blitt kjent som den andre intifadaen, eller al-Aqsa-intifadaen. 22 prosent av det landet som ligger innenfor Den Grønne Linjen var i 2000 under PAs kontroll. Settler-virksomheten på Vestbredden, som okkupasjonen etter Seksdagerskrigen i 1967 banet vei for, var stadig økende. Det Oslo-avtalen hadde bidratt med var at palestinerne hadde fått valgt sine representanter for selvstyre. Støtten til det som skal vise seg å være ett korrump¹¹⁷ og delvis kooptert PA, som utøver vold mot egne for å befeste egne posisjoner og for å overholde løftet om at Israel ikke skal blitt utsatt for vold, er i ferd med å erodere.

Da 'Arafat i forhandlinger med Clinton og Ehud Barak, ved Camp David sommeren 2000, nekter å gi opp kravet om tilbakevending for flyktningene etter 1948, blir noe av tilliten gjenopprettet. Avvisningen av dette kravet, som ble ansett som et forsøk på ytterlig ydmykelse, gjenvant 'Arafat noe av hans popularitet og han ble av desillusjonerte palestinere hyllet på nytt som en nasjonal leder som sto opp i mot internasjonalt press.¹¹⁸

Dette er forspillet til det som skjer høsten 2000. Den 28. september anvendte Ariel Sharon Tempelhøyden for å proklamere at de islamske helligdommene Klippedomen og al-Aqsa-moskeen for alltid skulle forbli under israelsk kontroll.¹¹⁹ Etter påfølgende dags fredagsbønn oppstår det sammenstøt hvor fire ubevæpnede blir drept og mer enn to hundre blir skadet. I volden som følger blir 115 palestinere drept - bare i løpet av den følgende måneden.¹²⁰

Selvmordsbomber, som så langt hadde vært forbeholdt den islamistiske fløyen av den palestinske motstandskampen, ble anvendt av flere organisasjoner. Al-Aqsamartyrene, Izz al-Dinbataljonene og kommunister tok opp denne taktikken som "the sole way to end occupation". Israel responderer med harde metoder. Eksempelvis blir flyktningeleiren i Jenin jevnet med jorden og palestinere blir regelrett massakrert.¹²¹

¹¹⁷ I 2006 avdekket den palestinske statsadvokaten bedrageri på minst 700 millioner dollar, noe som ble antatt som toppen av isfjellet. Det hadde blant annet blitt "investert" 6 millioner dollar til en fiktiv pipefabrikk. (The Guardian 6.2.2006. Chris McGreal.)

¹¹⁸ Tamimi s. 198

¹¹⁹ Jimmy Carter. 2007 s. 149-150

¹²⁰ Parsons s. 263

¹²¹ Pappe (I) s. 277

FNs sikkerhetsråd hadde den 7. Oktober 2001 vedtatt resolusjon 1322. Her ble det konkludert at Sharons opptreden var en provokasjon, at man måtte respektere alle helligdommer i Jerusalem og oppfordret at all vold skulle opphøre. Teksten i punkt 3 er spesielt interessant:

”Calls upon Israel, the occupying Power, to abide scrupulously by its legal obligations and its responsibilities under the Fourth Geneva Convention relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War of 12 August 1949”¹²².

Dette ikke bare bekrefter tidligere resolusjoner som definerer Israel som okkupasjonsmakt, men det er også interessant i forhold til bosettingene. Den fjerde Genevekonvensjonen forbyr en okkupasjonsmakt å bosette egne statsborgere på okkupert mark. Enhver innrømmelse av palestinske myndigheter, uten direkte støtte i folket gjennom en folkeavstemming, ville også være et brudd på denne konvensjonen.

Eksil-Hamas hadde mistet Amman som hovedsete og forflyttet seg til Beirut og Damaskus. I de okkuperte områdene nærmet Fatah og Hamas seg hverandre i begynnelsen av den andre intifadaen. Dette bidrar blant annet til at et større antall Hamasmedlemmer holdt i fengsel av PA blir løslatt. I PAs balansegang mellom samarbeid med Israel på den ene side og Hamas på den andre bidro til at tilnærmingen de palestinske fraksjonene seg i mellom ble kortvarig. Etter at Hamas hadde stått bak gjengjeldelsesaksjoner for likvidasjoner av organisasjonens medlemmer besluttet PA å stoppe Hamas i desember 2001.

Palestinske sikkerhetsstyrker forsøkte å arrestere ledere som sjeik Yassin og Abd Aziz al-Rantisi, men ble stoppet av Hamas-tilhengere. Etter arrestforsøket på Yassin strømmet folk ut i gatene for å støtte sin leder. Samtidig ansees ikke PAs anstrengelser tilstrekkelige for å tilfredsstille Israel, og 'Arafats rolle og innflytelse blir ytterligere svekket.¹²³ Samtidig lanseres ”Veikartet for fred”, av vittige tunger kalt ”The Road Map to Nowhere”. Dette er en del av Bush-administrasjonens plan om å omforme Midtøsten og har fått støtte fra USA, Russland, FN og EU, som utgjør den såkalte Kvartetten. Den daværende palestinske statsministeren Mahmoud Abbas støttet Veikartet - i motsetning til 'Arafat og Hamas som oppfattet det som et angrep på sine posisjoner og innflytelse.

¹²² Parsons s. 265-67

¹²³ Tamimi s. 201-202

2.14 Veikartet for fred

A Performance-Based Road Map to a Permanent Two-State Solution to the Israeli-Palestinian Conflict, populært kalt for bare Veikartet bygger, var basert det som startet i Madrid i 1991, og som utviklet seg til Osloprosessen som inkluderte Wye, Sharm el-Sheikh, Taba, Camp David II og Oslo II. Det egentlige initiativet ble tatt av Kong Abdullah av Saudi Arabia ved Den Arabiske Ligas toppmøte i Beirut 2002 og er kjent som Det Arabiske Fredsinitiativet. Underliggende er tanken om å føre Osloprosessen videre med prinsippet om å bytte land for fred, og på bakgrunn av Sikkerhetsrådets resolusjoner 242, 338 og 1397 og tidligere inngåtte avtaler.

Forutsetningen for at prosessen kan komme i gang er en ensidig palestinsk anerkjennelse av Israels rett til fredelig eksistens, og en umiddelbar og uforbeholden våpenhvile som innebærer at all vold mot israelere opphører. Den palestinske selvstyremyndigheten må forplikte seg til å forhindre at slik vold forekommer. Av Israel forlanges det at de ikke handler mot palestinerne på en måte som strider mot Tenet-planen.¹²⁴ CIA-direktøren George Tenet la fram en plan for våpenhvile i 2001m hvor Israel forplikter seg til å samarbeide om sikkerhet med PA, å avstå fra å angripe PAs sikkerhetsstyrkers hovedkvarter, politi og fengsler, sette fri arrestanter som ikke hadde utført terrorhandlinger, straffe sivile israelere som utøver vold mot palestinere og at IDF måtte sørge for at ikke-dødelige metoder ble brukt for i konflikt med palestinske folkemengder og demonstrasjoner.¹²⁵

Et annet punkt i Veikartet er byggingen av institusjoner basert på en konstitusjon som forutsetter et parlamentarisk demokrati. Det skal avholdes frie valg med reell konkurranse om makt. Israel skal bedre den humanitære situasjonen ved blant annet å oppheve portforbud og redusere hindringene for fri bevegelse av folk og varer. Nybyggerkolonier opprettet etter mars 2001 skal nedbygges og all settlervirksomhet skal fryses. Denne er fase en som skulle ha vært i mål innen mai 2003.¹²⁶

Innen 2005 var målet å opprette en selvstendig palestinsk stat og ha ferdigforhandlet en sluttstatus angående grenser, Jerusalem, flyktninger, bosettinger, samt en fredsløsning for hele denne regionen av Midtøsten, Libanon og Syria inkludert. Tidligere inngåtte avtaler skulle

¹²⁴ Jerusalem Media and Communication Centre. 2003

¹²⁵ Mideast Web. 2001.

¹²⁶ Jerusalem Media and Communication Centre. 2003

settes i funksjon for å oppnå størst mulig kontinuitet territorielt, inkludert "further action on settlements". Kvartetten forutsetter å ha en kontrollrolle i utviklingen og vil fremme et mulig FN-medlemskap for en selvstendig palestinsk stat.¹²⁷

Med de to første fasene gjennomført skal de i fase tre komme til en avtale om permanent status og "End of the Israeli-Palestinian Conflict" i 2004/2005. Skulle man makte å holde de kreftene som med våpen i hånd ønsker å bekjempe denne forlengelsen av Oslo-avtalen ligger belønningen i en opprettelse av en uavhengig stat som skal avslutte okkupasjonen begynt i 1967, en "agreed, just, fair and realistic" løsning på flyktningsproblemet og en forhandlet løsning angående Jerusalem som skulle ivareta de religiøse interessene til jøder, muslimer og kristne. Sluttmålet er to selvstendige stater som kan leve i fred side ved side.¹²⁸

Samme år som Veikartet ble utformet hadde Hamas blitt satt på Vestens liste over terrororganisasjoner man boikottet.¹²⁹ Slik kan man se Hamas som en direkte adressat når det gjelder ovennevnte utøvere av vold mot israelere. Dette blir enda tydeligere når USA definerer Hamasledere som SDGT (Specially Designated Global Terrorists). Blant disse fant man sjeik Yassin (leder i Gaza), Osama Hamdan (høyere leder i Libanon), Khaled Mesh'al (leder av politbyrået i Damaskus) og Abd al-Aziz al-Rantisi (høyere leder i Gaza)¹³⁰.

Samtidig innrømmer George W. Bush ovenfor Ariel Sharon at situasjonen på bakken tilsier at en tilbaketrekking til grensene ved krigens slutt i 1949 ikke er realistisk. En tilbakevending for flyktingene til Israel er heller ikke realistisk og gjennomførbart. Sharon ønsket å trekke ut nybyggerne i Gaza, noe som ble gjennomført i august og september 2005. Bosettingene på Vestbredden vil han utvide for å styrke kontrollen "... over other areas of Greater Israel"¹³¹. Dette er 1 år etter Veikartets tilblivelse og undergraver intensjonen om å handle i god tro, slik det blir oppmodet til i dokumentet.

¹²⁷ Jerusalem Media and Communication Centre. 2003.

¹²⁸ Ibid.

¹²⁹ Tamimi s. 164

¹³⁰ Chehab s. 159. I mars 2004 blir Yassin drept i et rakettangrep utført av IDF. Hans etterfølger Rantisi ble likvidert på samme måte måneden etter.

¹³¹ Tamimi s. 205-206

2.15 Valget i 2006

Da Arafat døde 11. november 2004 overtok Mahmoud Abbas som PLOs leder av PLO. Etter at Marwan Barghouti, som satt i israelsk fengsel og var en favoritt blant yngre Fatah-tilhengere, lot seg overtale til ikke å stille til presidentvalget ble Abbas Fatahs eneste kandidat. Han tiltrådte presidentembetet i januar 2005 og lovte å avholde valg til PAs lovgivende forsamling i juli samme år. Samtidig foregikk det lokalvalg i tre runder hvor Hamas oppnådde gode resultater, spesielt i Gaza. Dette motiverer beslutningen om å delta i det utlyste PA-valget.

Grunnen for å delta var den støtten de hadde fått i lokalvalgene med muligheten for at det brede lag av palestinere skulle få politisk representasjon, man anså at det gikk mot en slutt på Osloprosessen og at valgene kunne avholdes uten manipulasjon eller hindringer. Videre sier Izzat al-Rishiq, medlem av Politbyrået og leder av dets valgkomite:

”We decided to stay away because we did not wish to support the unjust settlement in any way. Our participation at that time would have bestowed legitimacy on what was in our opinion illegitimate”¹³²

Det som hadde skjedd siden valget i 1996 var at den politiske situasjonen var endret. ”Fredsprosessen” hadde feilet, Arafat var borte, Israel hadde ensidig valgt å trekke seg ut av Gaza, og i følge Hamas oppfatning var grunnen til sistnevnte var egen kamp mot okkupasjonen. En ytterligere faktor bidro til beslutningen om å delta i valget; det Fatah-styrte PA hadde mistet vesentlig tillit på grunn av korrupsjon og manglende evne til å bedre situasjonen for palestinerne.¹³³

Valget ble ikke holdt i juli som planlagt. Fatah ville ikke akseptere resultatet av lokalvalget i mai 2005. Hamas svarte med å true med å boikotte valget til PA. I tillegg var det et internasjonalt press om at man ikke ville komme til å anerkjenne resultatet i et valg som kunne innsette Hamas i maktposisjon. På bakgrunnen av disse faktorene ble valget utsatt til 25. Januar 2006.¹³⁴

¹³² Tamimi s. 211

¹³³ Ibid s.. 211

¹³⁴ Ibid s. 216-217

Skulle Hamas vinne valget var Israel villig til å legge ytterligere press på PA gjennom å true med å holde tilbake omlag 55 millioner amerikanske dollar per måned av avgifter og fortollingsgebyr som var innsamlet på vegne av PA.¹³⁵

Valget ble avholdt uten vesentlige tegn på uregelmessigheter, bortsett fra i Øst-Jerusalem hvor israelsk valgpersonell delvis hindret valgdeltakelse.¹³⁶ Av totalt 132 plasser fikk Fatah 45, Hamas¹³⁷ 74 og 13 øvrige gikk til mindre partier.¹³⁸ Prosentvis fordeling av stemmene var mye jevnere enn dette resultatet tilsier. Fatah fikk 41,43 prosent av stemmene, mot Change and Reforms 44,45 prosent. Valgdeltagelsen var på 95 prosent.¹³⁹

Valgresultatet har av mange blitt framstilt både som en overraskelse og som et resultat av en protest mot Fatahs dominans og mislykkede forsøk på å bedre palestinernes situasjon. Azzam Tamimi bestrider begge disse påstandene. Når det gjelder valgresultatet henviser han til de britiske velrenommerte avisene The Guardian og The Independent som antok at valget i 2006 ville ende Fatahs æra. Flere av Hamas' ledende medlemmer hadde anslått et valgresultat som ville gi dem mellom 70 og 75 plasser.

Tamimi har fire motargument mot at det først og fremst var et protestvalg. Disse var Hamas' trofasthet mot palestinernes sak, bevegelsens sosiale profil og innsats for å sørge for å yte velferdsgoder, den islamske ideologien som motvekt til en mislykket nasjonalistisk løsningsvei og hvordan Fatah hadde mislyktes i å sørge for bedre forhold, med god hjelp av Israel som hadde torpedert PAs institusjoner og til slutt strippet Arafat for hans makt.¹⁴⁰

Den nye Hamas-regjeringen ble møtt med tre krav for at Washington skulle anerkjenne dem som palestinernes politiske representanter. Dette var 1) å anerkjenne Israels rett til eksistens, 2) å ta avstand fra bruk av vold og å la seg avvæpne og 3) å overholde de avtaler PA tidligere hadde inngått med Israel.¹⁴¹ Dette var uakseptabelt for Hamas, da de stilte på valg mot det de oppfattet som illegitime avtaler inngått av det tidligere regimet. Khaled Mesh'al kritiserte den manglende aksepten fra verdens ledende demokratier og anklaget Vesten for å true med

¹³⁵ Carter s. 182

¹³⁶ Ibid s. 182. Dette er i parallell med hva Carter så under presidentvalget 2005. (Carter s. 171-172)

¹³⁷ Hamas stilte ikke under eget navn, men som Change and Reform. Dette er ikke ulikt tankegangen beskrevet tidligere vedrørende ulike taktikker, hvor det å stille under annet navn var en mulig strategi.

¹³⁸ Central Elections Commission – Palestine. (I)

¹³⁹ Central Elections Commission – Palestine. (II)

¹⁴⁰ Tamimi s. 219-221

¹⁴¹ Ibid s. 225

kollektiv avstraffelse av palestinerne for å ha valgt feil folk til å representere dem. Den kamp man har ført gjennom 60 år med alle ofrene, både i form av tapt eiendom og liv i flyktningeleire, og tap av menneskeliv vil ikke la seg ble kuert av en boikott og manglende evne eller lyst til å anerkjenne de palestinske kravene.

Mesh'al appellerer til muslimske og arabiske brødre og søstre for å tre støttende til der den manglende vestlige støtten skulle ha kommet. Det er ikke bare palestinerne i de okkuperte områdene Hamas kjemper for, men også for palestinerne i landflyktighet. Videre sier han at kampen mot sionistene ”is not religious but political” - med mål å bekjempe de som har stjålet palestinsk land. ”We shall never recognize the right of any power to rob us of our land and deny us our national rights”¹⁴².

Hamas' valgprogram er mye mer nedtonet i sitt språk enn hva Charteret av 1988 var. Det har fortsatt referanser til Koranen, det er jo tross alt en organisasjon og et parti som søker løsninger i tråd med islamsk moral. Men – tonen har endret seg til å være mye mer pragmatisk orientert. Målene er frigjøring av Palestina, tilbakevending for flyktningene og etableringen av en palestinsk uavhengig stat med Jerusalem som dens hovedstad. Denne staten skal bygges på et pluralistisk system, med et sterkt sivilt samfunn og reell konkurranse om makt. Allmenn rettssikkerhet innføres, hvor ingen skal bli utsatt for tilfeldig håndhevelse av loven. Minoriteters rettigheter skal sikres og PA må reformeres slik at PLO blir en representant for hele det palestinske folket.

Linjene i valgprogrammet er en blanding av Menneskerettighetene, motstand mot okkupasjon og handling for palestinernes beste. De veiledende prinsippene og moralen er å finne i islam.

”There is a need to enact a single law derived from Shari'ah texts and from the recognized jurisprudential schools and to opt for what suits best the needs of the Palestinian Muslim society in the modern era”¹⁴³.

Valgprogrammet bærer også preg av at man ønsker å endre en situasjon hvor kontakter og familieband har preget politiske overenskomster, men istedenfor legge vekt på meritter for utnevnelser og posisjoner, samt en bredere politisk konsensus til grunn for de politiske avgjørelser. Utdanning og en sosial politikk etter et likhetsprinsipp er også sentralt i det

¹⁴² Mesh'al i appendiks III i Tamimi s. 266-268

¹⁴³ Hamas Election Manifesto i Tamimi s. 284

Hamas gikk til valg på. Avslutningsvis siteres det fra Koranens sure 9, vers 105 – al-Tawbah, og det oppfordres i forlenging av dette koranverset: ”Brothers and sisters the voters, Your vote is a trust, so testify nothing but the truth”.¹⁴⁴

Det er et par avsnitt som er problematisk i forhold til omverdenen og de krav som har blitt stilt for å anerkjenne Hamas. Det slås fast at det historiske Palestina er en del av arabisk og islamsk land og således er en uatskillelig del av dette fellesskapet; *ummaen*. Alle flyktningene har rett til å vende tilbake til sin jord og sine eiendommer. ”Reject conditional grants that are only given in exchange for compromising our national principles and seek earnestly to find honorable alternatives”. Dette kan sees som en avvisning av at de tre kravene Kvartetten stiller må være en forutsetning for å inkludere Hamas i fredsforhandlinger, men heller være en del av forhandlingsgrunnlaget.

Forstått i lys av at hele det historiske Palestina tilhører *ummaen* innebærer det at palestinere har rett til sine eiendommer som ligger på israelsk side av den grønne linjen. I intervju med al-Ahram Weekly sier Mesh'al: “Who has the right to deprive the son of Bir Sheeba or Jaffa of his right to his birthplace? No one has the right – but we are pragmatic. The balance of power at the moment will not allow for the 1967 borders...”¹⁴⁵. Utenriksminister i Hamas’ opprinnelige kabinett, Mahmoud Zahar, uttalte like etter maktovertagelsen i 2006 at han drømte om et kart uten Israel. Han beskyldte Israel for å forhandle kun for forhandlingers skyld, de fortsetter sin utvidelse av koloniene og utvider separasjonsgjerdet på palestinsk område. ”Israel...wants only a Jewish state and it just hopes to see the Palestinians have an autonomous regime”¹⁴⁶.

I samme intervju med det kinesiske nyhetsbyrået Xinhua gjentar Zahar Charterets budskap om at jøder, muslimer og kristne kan leve sammen i Palestina under en islamsk stat. Dette intervjuet har allikevel blitt tolket som en støtte til to-statsløsningen; hindringen for en slik mulighet er at Israel ikke ønsker en slik løsning.¹⁴⁷ Flere nyhetskilder refererer til et brev al-Zahar sendte daværende generalsekretær for FN; Kofi Annan, hvor Hamas sier seg villig til å gå i dialog med Kvartetten, men Israel blir beskyldt for å gå fram på en måte som umuliggjør en endelig avtale om en to-statsløsning. FN-observatøren Riyad Mansour tolker brevets

¹⁴⁴ Hamas Election Manifesto i Tamimi s. 294

¹⁴⁵ Al-Ahram Weekly. 7-13.4. 2005.

¹⁴⁶ Jerusalem Post. 2.4.2006

¹⁴⁷ Haaretz 3.4. 2006

signaler om at man ønsker å en fredelig sameksistens med områdetets naboer i retning av en aksept av Israel. Dette blir tilbakevist av en talsmann for al-Zahar (som hadde) "...sent a letter to Annan but he did not recognise Israel or make any mention of anything related to Israel's right to exist"¹⁴⁸.

Hva som er Hamas' faktiske standpunkt er omstridt. Khaled Mesh'al har ved flere anledninger uttalt at man ved visse forutsetninger kan akseptere Israels eksistens. Ganske nylig uttalte han i et intervju gitt til Le Monde Diplomatique at Hamas kan være villige til både å akseptere et Israel på basis av 1967-grensene og å forhandle om framtidige avtaler. Samtidig understreker han at man ikke vil erkjenne en stat som "bare vil ha mer palestinsk jord, samt kontroll over vann og det som finnes under jorden" og "...vi har rett til å gjøre opprør mot okkupasjonen ...en rett som FNs charter garanterer for alle nasjoner". Intervjuet ble gjort i etterkant av IDF's angrep på Gaza i desember 2008/januar 2009 og Mesh'al legger til at Hamas ikke slåss alene i Gaza: "...våre brødre fra Al-Aqsa brigadene og fra Islamsk Jihad kjemper også side om side med oss. Vi slåss mot en felles fiende, den israelske okkupasjonen"¹⁴⁹.

2.16 Situasjonen etter valget.

Det resultatet som valget i 2006 produserte var ikke den type demokrati Vesten ønsket. I etterkant har man forsøkt å støtte Mahmoud Abbas og boikottet de som har det legale mandatet. Palestinerne befant seg i den absurde situasjonen at man ikke ble hørt da de ga uttrykk for sin politiske vilje, på tross av gjentatte oppfordringer, resolusjoner og fredsinitiativ som har tatt sikte på å etablere demokrati i Midtøsten.

Marginaliseringen av Hamas bidro til borgerkrigsliknende tilstander hvor de første sammenstøt ble rapportert i april 2006 da Fatah gikk ut på gatene og angrep Hamas gjennom å kaste steiner og knuse vinduer på regjeringsbygg. Ytterligere tilspisset ble situasjonen da Fatah- og Hamastilhengere støtet sammen på al-Azhar-universitetet i Gaza. Dette eskalerte utover våren. Hamas' innenriksminister Said Sayyam satte i verk det nyopprettede "Executive Force" som var en irregulær politistyrke. I følge Jonathan Schanzer var dette et verktøy for å sjikanere og utrydde politiske fiender.

¹⁴⁸ Al-Jazeera.net 5.4.2006. Mansours uttalelser blir referert i Haaretz dekning av samme nyhet den 5.4.2006.

¹⁴⁹ Le Monde Diplomatique mars 2009.

Fatah mobiliserer militante som er lojale mot de tidligere PA-lederne. I løpet av juni har det brutt ut krig mellom Hamas og al-Qassam-brigadene på den ene side mot Fatah og al-Aqsa-martyrene på den andre. Det er i dette kaoset Hamas angriper en israelsk stridsvogn ved grenseovergangen i Kerem Shalom og kidnapper den israelske korporalen Gilad Shalit.¹⁵⁰ Kampene mellom væpnede sympatisører av henholdsvis Fatah og Hamas fortsetter utover sommeren og høsten på Vestbredden. I desember blir Ismael Haniyeh angrepet ved Rafah-overgangen og Hamas beskylder Fatah ved Muhammed Dahlan for å forsøke å drepe den palestinske statsministeren.¹⁵¹

I et forsøk på å få situasjonen under kontroll utlyser Abbas nyvalg - som så langt ikke har blitt avholdt. Situasjonen i de palestinske områdene fortsatte å være preget av vold, hvor begge sider kjempet om kontroll. Palestinerne led ikke bare materielt av dette, men med sikkerhetsstyrkenes krigføring ble politioppgavene neglisjert og kriminaliteten økte kraftig. Spesielt steg antall biltyverier og kidnappinger. Dette rammet ikke bare lokalbefolkningen, men også journalister og hjelpearbeidere som befant seg på Gaza-stripen. Noen islamistiske grupper gikk også til angrep på kristne. Eksempelvis tok en gruppe som kalte seg Islamic Sword of Truth ansvaret for å ha bombet Gaza Bible Society's Christian Bookstore.¹⁵²

I februar 2007 undertegner lederen for Hamas' politbyrå Khaled Mesh'al og Abbas på vegne av Fatah Mekka-avtalen i Saudi Arabia. Dette skulle for en kort tid bringe de to fraksjonene sammen i en samlingsregjering; Palestinian National Unity Government (PNUG) som ble ledet av Haniyeh.¹⁵³ I løpet av juni 2007 utkjemper de to fraksjonene sin interne Seksdagerskrig med resultat at Hamas tar full kontroll over Gaza. De mer ytterliggående islamistene kom til å prege den nye situasjonen. I motsetning til de mer moderate Hamas-lederne Haniyeh og Mesh'al leder Ahmad al-Ja'abari an i det Schanzer kaller en "talibanisering" av Gaza-stripen. Tvangsomvending til islam, angrep på kristne bokhandlere og bibliotek og Shari'a domstoler som tok avgjørelser på sviktende juridisk grunnlag, men heller på forståelse av "riktig" islam. Fatah-medlemmer ble kidnappet, torturert og holdt i fengsel uten dom, som i et ledd i stoppe kollaboratører. Demonstranter som protesterte mot Hamas i Gaza gjennom å kaste stein, ble møtt med skarp ammunisjon. En skjebnens ironi

¹⁵⁰ I nordlige Israel går Hizballah over grensen og kidnapper to israelske soldater, noe som utløser en 33-dager lang krig. Schanzer s. 101

¹⁵¹ Ibid s. 99-101

¹⁵² Ibid s. 102-105

¹⁵³ CIA - The World Factbook. 2009.

hadde rammet palestinerne; makthaverne i Gaza responderte på samme måte mot sine egne som IDF hadde gjort da de selv aksjonerte på samme måte. Nå het det ikke ”motstand” lengre men de protesterende ble stemplet som ”forbrytere”.¹⁵⁴

Som en motvekt til Hamas’ regime i Gaza støttet USA, EU og Israel PA på Vestbredden, ledet av Salam Fayyed.¹⁵⁵ Midler som hadde blitt holdt igjen med adresse Hamas ble nå overført til Fatah-styrte PA. Israel beslutter å støtte Hamas’ motstander med våpen. Et styrket Fatah tyr også til kidnappinger. Hamaskontrollerte byråd og bystyrer blir avviklet. Noen Hamasdrevne velferdstilbud, butikker og politiske kontorer blir satt fyr på. I følge menneskerettighetsorganisasjoner blir opp mot 1000 mistenkte Hamasmedlemmer arrestert. Det gikk rykter om at israelske sikkerhetsstyrker assisterte Fatah i deres aksjoner mot Hamas. De brutale metodene får palestinerne til å tvile om det egentlig er noe vesentlig forskjell mellom de to fraksjonenes metoder for å sikre seg kontroll. Tilliten til Fatah blir ikke større ved at man ikke blir kvitt korrupsjonsstempelet. Ahmed Qureia var mistenkt for å ha stjålet 3 millioner dollar av penger overført til PA. Hans families sementfabrikk ble beskyldt for å selge til byggingen av det såkalte ”beskyttelsesgjerdet”, eller Muren om man vil. I tillegg skal denne fabrikk ha levert sement til bygging av bosettinger på Vestbredden.¹⁵⁶

¹⁵⁴ Schanzer s. 110-115

¹⁵⁵ CIA-Factbook. West Bank – Background.

¹⁵⁶ Schanzer s. 121-129

KAPITTEL III: GRENSER, BOSETTINGER, FLYKTNINGER og JERUSALEM.

I dagens politiske landskap hvor Fatah og Hamas ikke makter å enes om en felles plattform, slik at de store palestinske aktørene kan stå samlet mot okkupasjonen, er det vanskelig å se en klar representant for det palestinske folket. Det som ser ut til å være klart er at uten Hamas vil, i følge valgresultatet i 2006, omtrent halvparten av palestinerne i de okkuperte områdene mangle en politisk representant for sine ønsker og interesser.

For å vise hva som kan få Hamas til å være villig til delta i en prosess med Israel og med målsetting to-statsløsning vil jeg i følgende redegjøre for de fire områdene de ønsker å forhandle om; grenser, bosettinger, flyktninger og Jerusalems status.

3.1 Grenser

Tar man utgangspunkt i Hamas' Charter for hva som skal utgjøre grensene for den palestinske staten, så finner man at det vil være hele det historiske Palestina. Dette betyr at det ikke er plass for den israelske staten, men det er vanskelig å se at en av verdens sterkeste militærmakter, som gjentatte ganger har overvunnet arabiske staters angrep, skal frivillig legge seg for en militært underlegen motstander som Hamas. Selv med de to sjia-orienterte hegemonirivalene Iran og Syrias støtte vil trusselen være relativ liten, da det med stor sannsynlighet vil bli en svært høy pris å utfordre USAs innflytelse i Midtøsten. En konfrontasjon med Israel er en slik utfordring. Jeg tar utgangspunkt i å vurdere Hamas som en rasjonell aktør og da blir spørsmålet: hva er realistisk å kunne forvente og hva som nøkternt sett kan være mulig å få gjennomført?

Som vist i oppgavens kapittel 2 har Khaled Mesh'al gjentatte ganger åpnet for forhandlinger basert på den såkalte Grønne Linjen og som tilsvarer grensene etter våpenstillstanden 1949. Dette er den samme grense som FNs Sikkerhetsråd oppfordret Israel til å trekke seg tilbake til etter krigshandlingene i 1967. Da hadde Israel vokst til fem ganger tiltenkt størrelse, som beskrevet i delingsplanen vedtatt av FN 29. november 1947.

Opprinnelig var den jødiske nasjonen tiltenkt 15 280 km² av mandatets areal. Etter krigshandlingene i 1948 hadde dette vokst til omlag 20 201 km². Etter 1967 ble Sinaihalvøya, Gaza, Vestbredden og Golan-høydene okkupert av Israel og førte til at den jødiske staten administrerte over et område som hadde vokst til 74 773 km².¹⁵⁷

Camp David-forhandlingene, mellom Egypt og Israel i 1978, tok utgangspunkt i israelsk tilbaketrekking fra okkuperte områder, palestinerne rettigheter, israelsk sikkerhet og handelsavtaler, hvor sistnevnte blant annet inkluderte Israels tilgang til Suez-kanalen. I tillegg var det tiltenkt at kontrollen over Jerusalem og dens helligdommer skulle inn i avtalen, noe som senere ble utelatt. Når det gjaldt de israelske grensene og demografisk situasjon i de okkuperte områdene bekreftes intensjonene i resolusjon 242 og 338; de skulle forhindre tilegnelse av land ved hjelp av makt. IDF skulle trekke seg ut av de okkuperte områdene og palestinerne anerkjennes som et folk med rett til selvbestemmelse.

Jimmy Carter som ledet forhandlingene på Camp David bemerket at målsettingen var "...self-determination for the Palestinians, and everyone (perhaps excepting Begin) was convinced that these rights had been protected in the final document"¹⁵⁸. Men som Carter selv har påpekt så har ikke palestinerne oppnådd vesentlig autonomi. I stedet for å trekke ut militære og sivile så har Israel tatt ett sterkere grep om de okkuperte områdene. Den delen av avtalen som omhandlet forholdet mellom Israel og Egypt ble overholdt, og Sinai ble i helhet tilbakeført til Egypt i 1982. I praksis byttet den egyptiske presidenten Sadat kontroll over Sinai med det å ikke blande seg inn i Israels nærvær i Gaza og på Vestbredden.¹⁵⁹

Resolusjon 242 kan vurderes som en anerkjennelse av det området Israel tilkjempet seg ved etableringen av den israelske staten i 1948 som en del av Israel "beyond negotiation", slik som Donald Neff gjør. Han viser videre til at resolusjonens upresise tekst oppfordrer til tilbaketrekking fra "territories/des territoires"¹⁶⁰, noe som ikke spesifiserer hvor mye og hvilke områder Israel forventes å trekke seg tilbake fra. En inkludering av artikkelen "the" på engelsk, og "les" på fransk, ville ha klargjort dette. I følge Neff ble dette gjort bevisst for å skape rom for å kunne justere og gjøre opp for grensene som ble dratt etter våpenhvilen i 1949. I følge US State Department var det en forståelse av at de okkuperte områdene skulle

¹⁵⁷ Donald Neff. 1995 s. 93. Elisha Efrat opererer med 20 943km² for det suverene Israel etter våpenhvilen i 1949. (Elisha Efrat. 2006 s. 23

¹⁵⁸ Carter s. 45-50

¹⁵⁹ Cleveland s. 369.

¹⁶⁰ The United Nations 1967.

evakueres og overlates til Jordan. Den upresise formuleringen har i ettertid bidratt til at Israel selv har fått lov til å definere hvilke deler av territoriet man ønsket å bevare. USA har vært unnlatende i forhold til å stille krav for effektueringen av resolusjon 242. En unnlatenhet som ble påbegynt allerede da Jimmy Carter aksepterte Beginns forespørsel om å slutte å snakke om at "resolution 242 meaning minor adjustments to the frontiers"¹⁶¹.

Bush jr. tok konsekvensen av denne holdningen hos tidligere presidenter og innrømmet ovenfor Sharon at de endrede forholdene på bakken ikke ga et realistisk håp om at 1949-grensene lenger var en realitet. Dette betyr i praksis at de bosettingene som FNs resolusjon 338 påpeker strider mot Genevekonvensjonen ble anerkjent som legale endringer på bakken, men det endrer ikke gyldigheten i Sikkerhetsrådets vedtak om at man ikke kan endre på forholdene gjennom bruk av vold.

De to forhandlingspartnerne ved Camp David, Begin og Sadat, mottok Nobels fredspris i 1978. Tilsvarende gjorde Yassir 'Arafat, Yitzhak Shamir og Shimon Peres i 1994 for Osloavtalen. Begge disse prisene har blitt tildelt aktører (Sadat og 'Arafat) som har talt på vegne av palestinerne og som samtidig har gitt opp palestinske rettigheter. Begge avtalene har i praksis bidratt til et sterkere israelsk grep om Vestbredden.

Hamas uttrykker i Charterets artikkel 13 om de "såkalte fredelige løsninger" fremmet ved fredskonferanser "...are nothing but a means of enforcing the rule of the unbelievers in the land of the Muslims"¹⁶². Dette var riktignok før Oslo, men en lignende kritikk blir fremsatt av nestleder av Hamas' politbyrå Musa Abu Marzuq etter valgseieren i 2006:

"As the occupation solidified its grip under the auspices of "peace agreements," quality of life deteriorated for Palestinians in the occupied territories. Poverty levels soared, unemployment rates reached uncharted heights and the lack of basic security approached unbearable depths"¹⁶³.

Så lenge man i Hamas ikke er overbevist om at forhandlinger vil lede til grenser som skaper grunnlag for en levedyktig stat er det lite sannsynlig at de vil si seg villige til å gå i

¹⁶¹ Neff s. 101-104

¹⁶² Hamas Covenant Charter, paragraf 13

¹⁶³ Musa Abu Marzuq i Tamimi s. 269

forhandlinger med Israel. Mesh'al uttaler: ”Vi erkjenner ikke en israelsk stat som bare vil ha mer palestinsk jord, samt kontroll over vann og det som finnes under jorden¹⁶⁴”.

3.2.1 Bosettinger

Etter Seksdagerkrigens erobringer førte okkupasjonen av Vestbredden til at populasjonen i Israel økte med 600 000, da det som omtales som Judea og Samaria kom under israelsk jurisdiksjon. Det ble satt i gang en omfattende plan for utnyttelse av den nye realiteten og daværende statsminister Levi Eshkol uttalte at man hadde som hensikt å etablere nybyggerkolonier i de okkuperte områdene.¹⁶⁵ Noe som inkluderte videre byutvikling i Jerusalem, bebyggelse av den ubebodde Jordandalen og Dødehavsområdet, nydyrking av jord, samt en tilknytning av Judea og Samaria til resten av landet. Den opprinnelige hensikten var å etablere ”defensive strongholds and military agricultural settlements”. Disse hadde en militær funksjon som forsvar mot eventuelle angrep på Israel proper.¹⁶⁶

Et annet tidlig initiativ som også kom på banen i 1967 var den såkalte ”Allonplanen” - initiert av den israelske arbeidsministeren Yigal Allon. Den omhandlet hvilke grenser Israel i framtiden skulle ha. Disse omfattet 40 % av Vestbredden og bestod av de mest fertile områdene. De hadde også en strategisk plassering som buffersone i forhold til Jordan og ble omtalt som ”security settlements”. Selv om denne planen preget tenkningen ble den aldri offisiell doktrine, men den var den første i en rekke initiativ med hensikt å trygge israelsk sikkerhet.¹⁶⁷

I de første ti årene forekom relativt lite nybygging, men da Likud kom til makta i 1977 utarbeidet World Zionist Organization's Settlement Division en omfattende plan for Vestbredden. For å kunne beskytte Israel var det viktig å ha en sivil jødisk tilstedeværelse i Judea og Samaria. I den samme regjeringen satt daværende jordbruksminister Ariel Sharon. Han utvidet planen med å vise til nødvendigheten av å etablere strategiske viktige bosettinger for å hindre en sammenhengende arabisk populasjon.¹⁶⁸

¹⁶⁴ Le Monde Diplomatique mars 2009 s. 2

¹⁶⁵ Neff s. 153

¹⁶⁶ Efrat s. 23-25

¹⁶⁷ Ibid s. 25 -28

¹⁶⁸ Ibid

I forkant av Eshkols annonsering av nybyggerkolonier hadde en bevegelse på ytre høyre blitt etablert; The Land of Israel Movement. De hadde valgspåket ”Ikke en tomme!”. De anså at det nå forelå en enestående mulighet for jødisk herredømme over hele Eretz Israel. Denne bevegelsen var forløperen til Gush Emunim (Bloc of the Faithful) som ble etablert i 1974 og var ledet av rabbi Moshe Levinger. Han sto i spissen for Kiryat Arba-kolonien ved Hebron, som har vært sentral i angrep på mange av Hebrons palestinere.¹⁶⁹ Levingers mål var å legge hele Samaria under israelsk styre¹⁷⁰, som en del av Stor-Israel. Gush Emunim var en religiøs orientert bevegelse med et messiansk tilsnitt, hvor jødene ble ansett å ha arvelige rettigheter knyttet opp mot byer som Jerusalem, Nablus, Betlehem og Hebron. En etablering i hele det historisk-religiøse Israel skulle føre til en frelse av hele det jødiske folk.¹⁷¹

Opprinnelig var Gush Emunim en marginal gruppe som telte noen hundre nybyggere. De ble ikke spesielt godt mottatt av det offisielle Israel, som ønsket å bosette med jøder som ikke hadde en ideologisk drivkraft og som av materielle grunner kunne se en fordel i å bo i de okkuperte områdene. Allikevel hadde Begin stor sans for det han betraktet som ”a selfless pioneering movement” og under hans periode som statsminister vokste Gush Emunim fra obskuritet til å bli en ledende bevegelse. Oppmuntret av dette ble det lagt planer for å bosette en million jøder i løpet av 30 år. Målet innen år 2010 var halvparten av dette.¹⁷² Ved utgangen av 2008 befant det seg 479 500 bosettere på Vestbredden, dette inkluderer et estimat på 193 700 i Øst-Jerusalem.¹⁷³ Den palestinske befolkningen i samme område teller 2 461 267.¹⁷⁴

Der Sharon så et poeng i å hindre et kontinuum av palestinske innbyggere på Vestbredden, sørget nybyggervirksomheten for å skape en tilsvarende jødisk kontinuerlig tilstedeværelse fra den Grønne Linjen til Jordangrensen. Den avtroppede statsminister Ehud Olmert ønsket å etablere endelige grenser innen 2010 gjennom å trekke seg ut av mesteparten av land okkupert i ’67, men å innlemme områder med store jødiske bosettinger. Det politiske partiet Kadima,

¹⁶⁹ Blant 120 000 palestinere kontrollerer omtrent 400 jødiske nybyggere 20% av Hebrons areal med beskyttelse av IDF. (Edward W. Said. 2004 s.12). B’Tselem har laget en lengre rapport som avdekker at mange har flyttet fra byen etter å ha blitt utsatt for daglig vold og ødeleggelse av eiendom. Det påvises også at ”Israel’s law enforcement authorities have consistently ignored the settlers’ almost daily violence against Palestinians and Palestinian property”. (B’tselem. 2003)

¹⁷⁰ Neff s. 155-156

¹⁷¹ Efrat s. 29

¹⁷² Ibid s. 30-33

¹⁷³ B’tselem. Land Expropriation & Settlements. Statistics.. CIA Factbook opererer med ganske annerledes tall. Her er tallene ”omlag” 187 000 nybyggere på Vestbredden og ”færre” enn 177 000 i Øst-Jerusalem (estimat juli 2009) (CIA – The World Factbook. 2009).

¹⁷⁴ CIA – The World Factbook. 2009

under Olmerts ledelse, ønsket å utvide bosettingene i Hebron og knytte de sammen med tiliggende Kiryat Arba.¹⁷⁵ I tillegg kunne det være aktuelt å inkludere Gush Etzion, Ariel, Kedumim og Maale Adumim, og med sannsynlighet også hele Jordandalen, fra Golan i nord til Aqababukta i sør, slik at Israel ville kontrollere hele grensen mot Jordan. Hensikten var å gi jødene muligheten til å realisere det de oppfattet som sin historiske rett.¹⁷⁶

Dagens nye regjering ledet av Benjamin Netanyahu har tatt initiativ til en ”økonomisk fred”, som betyr selvstyre, men ingen to-statsløsning.¹⁷⁷ Dette kan føre til en mer stabil situasjon hvor investeringer kan gi avkastning og man kan drive de okkuperte områdene mer økonomisk forsvarlig. Hvis man samtidig håper på en større sikkerhetssituasjon i det internasjonalt anerkjente Israel er det sannsynlig å anta at Netanyahus logikk følger resonnementet om at høyere materiell sikkerhet kan moderere palestinerne kampvilje.

Det ser ut som den israelske regjeringen tror den kan oppnå fred gjennom å bedre de økonomiske situasjonen i de palestinske områdene. Samtidig så har Netanyahu åpnet for fredssamtaler med palestinerne langs en tresporlinje hvor man skal enes politisk, sikkerhetsmessig og økonomisk. Denne planen ble framlagt i en tale til det mektige American-Israel Public Affair Committee (AIPAC) ved den årlige kongressen i 2009.

Eli Yishai fremhever at den israelske regjeringen består av bosettere og bosettinger.¹⁷⁸ Det blir vanskelig å se hva som er den israelske regjeringens politikk, men mye tyder på at den er splittet i denne saken. Peter M. Johansen karakteriseres Ehud Baraks tilbud om å evakuere 22 evakueringer og utposter hvis Washington skulle gå med på å anerkjenne de strategiske bosettingene - som senere skulle kunne bli en del av Israel - som en avledningsmanøver. De utpostene som nå fjernes er uvesentlige. Netanyahus begrunnelsen for ikke å stoppe den ulovlige utbyggingen er at ”[d]et er meningsløst å be oss om ikke å dekke behovet for naturlig vekst og stanse all byggevirksomhet”. Hvis den israelske regjeringen skulle gi etter for USAs press kan dette bli uakseptabelt for utenriksminister Avigdor Lieberman og hans parti Yisrael Beiteinu og de kan komme til å vende ryggen til Netanyahu.¹⁷⁹

¹⁷⁵ Jerusalem Post 25.5.2006

¹⁷⁶ BBC News. 29.3.2006

¹⁷⁷ BBC News. 12.04.09

¹⁷⁸ BBC News 05.05.2009.

¹⁷⁹ Klassekampen. 29. mai 2009. P.M. Johansen.

Skulle Obama-administrasjonen akseptere disse koloniene, bryter man fortsatt internasjonalt konsensus uttrykt gjennom resolusjon 242 og 338, samt den Fjerde Genevekonvensjonen. Israel på sin side bestrider ulovligheten i bosettingene ved å henvise til at det ikke er en bevisst politikk, men at individer har tatt eget initiativ til bosettingen. Slik kan det argumenteres for at det ikke blir handlet i konflikt med Genevekonvensjonen.

Noe av problemet består i at de nødvendige multilaterale avtalene om '67-grensene har uteblitt. Situasjonen forverres ved den upresise formuleringen om okkuperte territorier istedenfor *de* okkuperte territoriene, og tjener Israel i forhold til at de kan trenere oppfordringer og folkerettslige beslutninger. Det hjelper ikke om man i Kvartetten eller i andre fora har en grunnleggende forståelse for at dette er grensene som er sakens kjerne, så lenge det ikke stilles krav - som har konsekvenser - til også en israelsk forståelse av at dette er grenser som skal skille den israelske og palestinske staten. Denne problematikken har blitt ytterligere forsterket av at amerikanske presidenter i praksis har akseptert Israels unilateralisme. Enten det er av den mer pressede og ufrivillige måten som da Carter lot seg stilne av Begin eller som Bushs innrømmelse av at endrede forhold på bakken skaper en endret situasjon for folks rettigheter.¹⁸⁰

Dette siste er et tydelig signal til palestinerne om at de ikke har den nødvendige støtten for å oppnå den staten man etterstreber. Hamas' mistenkeliggjøring av motivet bak internasjonale konferanser og til internasjonale aktørers vilje for å oppnå en rettferdig løsning er legitim fordi Camp David, Oslo, Sharm el-Sheik og Annapolis har ikke ført til et bedre liv og selvstendighet for palestinerne. Bosettingene bare øker, uansett hvor mye de ulike initiativene oppfordrer eller forlanger stans i byggingen av nye jødiske hjem på Vestbredden.

Med sin egen infrastruktur bidrar israelsk tilstedeværelse til en sivil dominans, i tillegg til den militære. Veier som er laget for å knytte bosettingene sammen med Israel proper og muren som ble påbegynt i 2003 bidrar ikke til bare å skille bosettinger fra den palestinske befolkningen, men også til å skape nye grenser – i fall to-statsløsningen i framtiden skulle bli realisert. Mesh'al gir beskjed om disse nye grensene vil føre til at Hamas ikke vil anerkjenne Israel. Han bemerker forøvrig at "[b]osettingene er ulovlige i følge folkeretten".¹⁸¹

¹⁸⁰ Strategien "Endrede forhold på bakken" kan være inspirert av gammel osmansk lov hvor etableringen av grunnleggende infrastruktur skapte en aksept av bosetting, også kjent som *homa* og *migdal*; gjerde og vaktårn.

¹⁸¹ Le Monde Diplomatique mars 2009 s. 2.

Ismael Haniyeh at Hamas-regjeringen i Gaza var villig til å anerkjenne en palestinsk stat innenfor 1967-grensene, og å tilby en våpenhvile hvis Israel anerkjente palestinerne nasjonale rettigheter.¹⁸² Dette er i prinsipp en gjentakelse av Sheikh Yassins gjentatte tilbud om en hudna skulle Israel trekke seg tilbake fra Vestbredden, Gazastripen og Øst-Jerusalem.¹⁸³ Eller av Abd al-Aziz al-Rantisi tilbud i 2004.¹⁸⁴

3.2.2 Muren

Muren ble påbegynt i 2002 med hensikt å kontrollere hvem som kunne komme inn i Israel. Hovedsaklig hvilke palestinere som kunne reise inn. På denne måten skulle israelernes sikkerhet bli bedre. Konstruksjonen består av en kombinasjon av elektriske gjerder, som med vollgraver og omliggende sikkerhetsanstaltninger utgjør en bredde på gjennomsnittlig 60 meter, i tillegg til 6-8 meter høye betongvegger. Total lengde er 723km, mer enn det dobbelte av Den Grønne Linjen. Ferdig konstruert vil 13 % av Muren ligge på israelsk side, resterende 87 prosent vil befinne seg på palestinsk jord.¹⁸⁵

I 2003 uttalte FNs Generalforsamling i resolusjon ES-10/13 en ny bekymring for den opptrappede volden. De henviste til et antall tidligere lignende resolusjoner og oppfordrer Israel til tilbaketrekking til grensene før 1967 og til at partene søker en to-statsløsning. Generalforsamlingen repeterer sin motstand mot settlervirksomhet og annen virksomhet som fører til annektering av land. Om muren uttales at generalforsamlingen:

*“Demands that Israel stop and reverse the construction of the wall in the Occupied Palestinian Territory, including in and around East Jerusalem, which is in departure of the Armistice Line of 1949 and is in contradiction to relevant provisions of international law”.*¹⁸⁶

I “Report of the Secretary-General prepared pursuant to General Assembly resolution ES-10/13” henvises det til ovenfor beskrevne resolusjon. Rapporten beskriver hvordan konsekvensene av Israels fortsatte konstruksjon av muren berører palestinerne sosio-

¹⁸² Haaretz 9.11.09. Hass, Amira.

¹⁸³ Al-Ahram 21-27.10.99. Amayreh, Khaled.

¹⁸⁴ The Independent. 27.1.04. Huggler, Justin.

¹⁸⁵ B'tselem. *Separation Barrier*.

¹⁸⁶ The United Nations General Assembly. 2003. ES-10/13.

økonomisk. Dette innbefatter avstenging fra helsestell, skoler, vannressurser og strømforsyning. Byene Jenin, Tulkarm og Qalqiliya, med omland, stod for 45 prosent av Vestbreddens jordbruksproduksjon og ble ansett som områdets matfat. Disse områdenes produktivitet har blitt kraftig redusert som en følge av restriksjoner på bevegelse og beslag av land. Generalsekretær Kofi Annan responderer slik på situasjonen: "This raises concerns over violations of the rights of the Palestinians to work, health, education and an adequate standard of living." Videre i rapporten heter det:

"Palestinians living in enclaves are facing some of the harshest consequences of the Barrier's construction and route. For example, the Barrier surrounds the town of Qalqiliya, with the only exit and entry point controlled by an Israeli military checkpoint. This has isolated the town from almost all its agricultural land, while surrounding villages are separated from its markets and services."¹⁸⁷

Basert på denne rapporten kom International Court of Justice (ICJ) i Haag fram til denne slutningen: "The Court accordingly finds that the construction of the wall and its associated régime are contrary to international law" og fortsetter:

"[r]ecalling that the Security Council described Israel's policy of establishing settlements in that territory as a "flagrant violation" of the Fourth Geneva Convention, the Court finds that those settlements have been established in breach of international law. It further considers certain fears expressed to it that the route of the wall will prejudice the future frontier between Israel and Palestine; it considers that the construction of the wall and its associated régime "create a 'fait accompli' on the ground that could well become permanent, in which case, . . . [the construction of the wall] would be tantamount to de facto annexation".¹⁸⁸

Den israelske regjeringens respons på ICJs slutning blir uttrykt på følgende måte i punkt 3:

"Despite having ratified the Fourth Geneva Convention, Israel has not incorporated it into its domestic legislation. Nor does it agree that the Convention is applicable to the occupied Palestinian territory, citing the lack of recognition of the territory as

¹⁸⁷ International Court of Justice. 2003.

¹⁸⁸ Ibid.

sovereign prior to its annexation by Jordan and Egypt and, therefore, not a territory of a High Contracting Party as required by the Convention.”

Videre følger det i punkt 5:

”Regarding the route, the Government of Israel states that neither the “Green Line” nor the armistice line were confirmed as international boundaries in Security Council resolutions 242 (1967) and 338 (1973), which call upon the parties to negotiate. The legal status of the occupied Palestinian territory remains disputed.¹⁸⁹

Israel bestrider altså grensene og hvor man kan bygge muren. Det finnes allikevel en israelsk tankegang om at sikkerhetstiltakene skal utføres på en måte som gir minst mulig ulempe for palestinerne. Dommen som regulerer traséen gjennom Bil’in er et eksempel på dette.

Landsbyrådet i Bil’in gikk til sak mot den israelske regjeringen og militærkommandoen på Vestbredden, samt seks eiendoms- og entreprenørfirmaer. Bakgrunnen var at Muren fratok landsbyens innbyggere omlag halvparten av den jorda de hadde disponert.¹⁹⁰ Dommen stadfester at denne traseen påfører palestinerne skade, men stiller spørsmål ved om denne skaden er disproportjonal til trusselbildet. Retten ønsker en ny rute vurdert av regjeringen og militæret. Den alternative ruten ble oppfordret å redusere belastningene for de palestinske innbyggerne. Uavhengig av dette skulle man fortsatt bli delvis avskjært fra sine dyrkede områder, med tilgang gjennom Bil’in-porten mellom 06:00 og 20:00.¹⁹¹

Innbyggerne demonstrerer ukentlig mot at bosettingen Matiyahu East bygges på landsbyens jord. Den 17. April i år ble Bassam Abu Rahman drept under en slik demonstrasjon¹⁹². I følge Norman Finkelsteins Website ble han drept med en tåregassbeholder avfyrt på kort hold og ble dermed nummer 18 i rekken av demonstranter som har blitt drept imens de har protestert mot muren.¹⁹³

¹⁸⁹ International Court of Justice. 2004.

¹⁹⁰ B’tselem. 2007.

¹⁹¹ The Supreme Court (Israel). 2007.

¹⁹² Klassekampen 7.5.2009. Sissel Henriksen.

¹⁹³ The Official Website of Norman Finkelstein og Ma’an News Agency. 17.4.09.

Hamas' oppgave i forhold til Muren uttrykkes i Valgprogrammet 2006 på følgende måte:

”Vitalising resistance against the construction of the Apartheid wall of separation until it is brought down; all available means should be employed including international institutions and courts of justice”¹⁹⁴

3.3.0 Flyktninger

Det er vanskelig å bestemme det stadiet i utviklingen i situasjonen mellom palestinere og israelere hvor man kan forutse fordrivelsen i 1948. Det kan hevdes at dette var en konsekvens av den jødiske utvandringen per se, eller at det var et resultat av at man i 1930 gikk bort fra løftet i Balfourdeklarasjonen om et jødisk hjem i det historiske Palestina. Da kolonimakten Storbritannia la begrensninger på innvandring og oppkjøp av jord, begynte det jødiske fellesskapet, *Yishuven*, å bidra til illegal immigrasjon, overtagelse av jord og opprettelse av paramilitære organisasjoner. I følge Pappe fører dette til en radikalisering av jødene i mandatet.¹⁹⁵

Den voksende antisemittismen i mellomkrigstidens Europa kan ha forsterket viljen til å etablere militante organisasjoner som Haganah og Sternligaen. Moderate ledere som Haim Weizmann ble erstattet av ”tøffere typer” som David Ben-Gurion. Det er verdt å merke seg at det allerede på dette tidspunktet var to hovedretninger innen sionismen; den sosialistiske majoritetsbevegelsen som var for en mindre del av mandatet for palestinerne og den revisjonistiske med målsetting om å skape et Stor-Israel som strakte seg til den tids Transjordan østlige grenser.¹⁹⁶

¹⁹⁴ Tamimi s. 277

¹⁹⁵ Pappe (I) s. 107-108

¹⁹⁶ Ibid s. 108

3.3.1 1948-flyktningene – al-laji'hun

Etter Andre Verdenskrigs Holocaust var mye av verdensopinionen sympatisk til på jødernes ønske om en egen stat. Stormuftien av Jerusalem Amin al-Husaynis frieri til Aksemaktene bidro til å redusere palestinerne og arabernes prestisje. Det britiske mandatet i Palestina var på hell og britene var ikke ønsket – hverken av jøder eller arabere. De ble stadig utsatt for vold fra sionistiske paramilitære. Storbritannia som var betydelig svekket etter krigen gikk i 1946-47 gjennom hard vinter. De blir i tillegg presset av amerikanske kreditorer om tilbakebetaling av krigsgjeld og disse forholdene blir, i følge Pappe avgjørende for beslutningen om å trekke seg ut. I denne situasjonen sto jødiske og arabiske krefter mot hverandre i kampen om hvordan restene etter kolonimakten skulle deles. Det jødiske lederskapet som ønsket å styre hele mandatet stod i motsetning til det hasjimitiske kongedømmet i Transjordan som ønsket å dele mandatet.¹⁹⁷

The United Nations Special Committee on Palestine (UNSCOP), som hverken hadde erfaring i Midtøsten eller kjennskap til palestinerne situasjon, anbefalte FN en deling, der den jødiske staten skulle bestå av det meste av kystområdene, vestlige Galilea og Negev, resten skulle tilfalle den palestinske staten. Vedtaket i FNs Generalforsamling førte umiddelbart til sammenstøt mellom jøder og palestinere, noe som skulle utvikle seg til å bli en utstrakt borgerkrig¹⁹⁸ og i perioden september 1947 og mars 1948 forlater 70 000 palestinere hjemmene sine. ”This exodus produced a collective sense of insecurity and terror among many segments of the Palestinian urban population”¹⁹⁹.

Plan Dalet, eller bare Plan D, som ble satt i verk april 1948, hadde to mål: det ene var å sikre kontrollen over den etterlatte britiske infrastrukturen. Det andre var ”to cleanse the future Jewish state of as many Palestinians as possible”²⁰⁰. Landsbyer ble ødelagt. I byer med blandet befolkning ble den palestinske delen bortjaget. Omlag 700 000 av de 850 000 palestinere som levde i det FN hadde anerkjent som den jødiske delen av mandatet ble fordrevet. Pappe skriver videre at ”noen tusen ble drept i massakre”. Dette har fått en plass i palestinsk identitet og historiefortelling som *al-Nakbah* (Katastrofen).²⁰¹

¹⁹⁷ Pappe (I) s. 121

¹⁹⁸ Ibid s. 122-128

¹⁹⁹ Ibid s. 128

²⁰⁰ Ibid s. 129

²⁰¹ Ibid s. 128-140

Fra slutten av april 1948 og i løpet av tre måneder, ble landsbyer i kystområdet mellom Tel Aviv og Haifa angrepet i hestekoformasjon. Fluktmuligheten ble styrt i én retning. De som motsatte seg flukt ble satt på lastebiler og kjørt til Vestbredden. Der man møtte motstand ble landsbyer ødelagt etter erobringen. Av 64 landsbyer ble to spart: Fureidis og Jisr al-Zarqa. Disse bidro med billig arbeidskraft til nærliggende jødiske bosettinger.²⁰²

I Galilea og Negev ble lignende taktikk anvendt. Terrorisering av landsbyboerne ble oppfulgt med henrettelser som førte til at andre ble skremt og valgte å reise ”frivillig”. Da våpnene stilnet vinteren 1949 hadde det tidligere mandatet endret karakter. Halvparten av landsbyene var ødelagte. Dette skapte muligheter for å gjendyrke mark og å bosette jødisk populasjon. Byer ble gitt nye hebraiske navn og palestinske kvarter som overlevde i blandede byer ble gjenbebodd av jøder fra arabiske land. 750 000 av en palestinsk befolkning på 1 000 000 ble flyktninger, enten i Gaza under egyptisk militær kontroll eller på Vestbredden under jordansk kontroll, eller i det Israel som ble proklamert selvstendig 14. mai 1948.²⁰³ Det israelske utenriksdepartementet konkluderte:

”The most adaptable [refugees] and best survivors would manage by a process of natural selection, and the others will waste away. Some will die but most will turn into human debris and social outcasts and probably join the poorest classes in the Arab countries”²⁰⁴.

FNs generalsamling vedtok 11. desember 1948 resolusjon 194 (III). Denne tar sikte på å løse flyktningeproblemet gjennom at de som ønsker å vende tilbake og leve i fred med sine naboer skal få muligheten til dette. De som valgte å ikke returnere skulle få erstatning for tapt eiendom.²⁰⁵ Conciliation Commission for Palestine ble satt til å utrede omfanget av tap og kom fram til at verdien av *al-laji 'hun* (flyktningene)s eiendom beløp seg til 480 millioner amerikanske dollar, målt i 1947-dollar. Andre estimat går mye høyere.²⁰⁶

²⁰² Pappé (I) s. 135-136

²⁰³ Ibid s.136-138. Tall hentet fra Neff sier at i tillegg til 90 000 flyktninger i Libanon, huset Gaza 250 000, Jordan 382 000 (Jordan proper og okkupert Vestbredden) (Neff s. 69)

²⁰⁴ Tom Segev. 1986 s. 30

²⁰⁵ The United Nations General Assembly 1948

²⁰⁶ Neff s. 71-72

3.3.2 1967-flyktningene - al-nazihun

Etter Seksdagerskrigen, som la Gaza, Vestbredden og Golanhøydene under israelsk okkupasjon, vokste antallet registrerte flyktninger fra rundt 914 221 i 1950 til 1 425 219 i 1970. Disse blir omtalt som *al-nazihun* (emigrantene). Den største økningen skjedde på Vestbredden, hvor det ikke var noen registrerte flyktninger før 1967. Her ble 272 692 registrert fram til 1970.²⁰⁷ De to krigene med 19 års mellomrom førte til halvannen million flyktninger spredt rundt i Midtøsten. Disse har siden levd i varierende kummerlige kår under United Nations Relief and Works Agency (UNRWA)s beskyttelse. Fra å bo i teltlandsbyer og i små skjul har flyktningeleirene utviklet seg til å bli mer permanente, med betongblokker og med en viss infrastruktur. Men selv dette har ikke vært tilstrekkelig for å garantere for flyktningenes sikkerhet.

3.3.3 Palestinske flyktninger i et konfliktfylt Libanon

Etter urolighetene i 1970 fryktet kong Hussein av Jordan at den sterke palestinske tilstedeværelsen kunne true kongedømmet og PLO ble forvist etter den såkalte Svarte September. De etablerte seg da i Libanon. Her var majoriteten av de 300 000 palestinske flyktningene bosatt i den sørlige delen av landet. Herfra foretok palestinske kommando-grupper raid inne i Israel. Gjengjeldelsesaksjoner og dårlig administrert infrastruktur fikk mange til å forlate sine hjem på landsbygda og til å flytte til Beiruts tilleggende områder. Her utgjør de en fattig forstad på en halv million mennesker. Blant disse er mange sjia-muslimer som har blitt neglisjert i det libanesiske konfesjonssystemet, hvor politisk innflytelse er basert på religiøs tilhørighet. Dette har ikke blitt endret i forhold til den demografiske utviklingen, hvor både sunni og sjia-muslimer har betraktelig økt sin andel av befolkning, men er fortsatt basert på folketellingen i 1932 under det franske kolonistyre og Den Nasjonale Pakt av 1943. Denne skjeve fordelingen, samt PLOs tilstedeværelse, gjorde sitt til at man befant seg i en eksplosiv situasjon der det libanesiske samfunnet var væpnet til tennene.²⁰⁸

²⁰⁷ UNRWA bemerker at det å registrere seg som flyktning er frivillig og at tallene derfor ikke gir et fullstendig bilde. Den store veksten på Vestbredden må sees i samband med det synkende antall flyktninger for Jordan som inntil 1967 er ansvarlig her. Differansen er rundt 90 000, som kan regnes som nye flyktninger på Vestbredden. (UNRWA. 2008)

²⁰⁸ Cleveland s. 372-374

I 1975 angrep maronittiske kristne, ved Falangistene ledet av Pierre Gemayel, en buss full av palestinere og dreper 27 av dem. Dette leder til kamper mellom PLO og maronittiske militser som varer fra april til juni. Dette var ouverturen til den libanesiske borgerkrigen. Da partene til slutt endte krigshandlingene i 1990, var resultatet at man hadde forsterket de konfesjonelle båndene og ytterligere styrket sekterisk tilhørighet. I tillegg hadde Israel okkupert sørlige Libanon. Dette er sjiaenes kjerneområde og de møtte væpnet motstand i Amal og Hizballah. Samtidig hadde man gjennom Taif-avtalen akseptert en tung syrisk tilstedeværelse, både militært og politisk²⁰⁹.

Det som står sterkest i palestinernes kollektive minne fra tiden med borgerkrig i Libanon er en hendelse under den israelske invasjonen i 1982. Som et ledd i å isolere PLOs lederskap fra de okkuperte palestinerne på Vestbredden, for deretter å kunne annektere området permanent, ønsket daværende statsminister og fredsprisvinner Menachem Begin å drive PLO ut av Libanon. Samtidig ønsket Begin i samarbeid med Ariel Sharon å presse Syria ut og å oppnå en allianse med den sterkeste maronittiske fraksjonen ledet av Bashir Gemayel²¹⁰; Pierre Gemayels yngste sønn. Under hans ledelse hadde Falangistene felles sak med Israel; de ville tvinge både PLO og Syria ut.²¹¹

Den direkte foranledningen til den israelske invasjonen var en rekke raketangrep mot bosettinger i Galilea, utført av PLO. Den 6. Juni starter operasjon "Fred for Galilea" som tar sikte på å ikke bare jage PLO ut av sørlige Libanon, men også å ødelegge PLOs infrastruktur, spesielt i Vest-Beirut hvor man har størst innflytelse. Den israelske ledelsen ønsket å hjelpe Bashir Gemayel til makta fordi han ble ansett som en støttespiller for annektering av Vestbredden. Beirut blir omringet og PLOs områder blir kraftig bombardert fra sjø, land og luft. De høye tapstallene får USA og Frankrike på banen og man oppnår i august en våpenhvile som inkluderer evakuering av PLO, samt en garanti for palestinernes trygghet.²¹² 8 500 PLO medlemmer ble evakuert sjøveien til Tunisia. Resterende 2 500 forsvinner landveien til Syria, Irak og Jemen.²¹³

²⁰⁹ Cleveland s. 372-381

²¹⁰ I filmen "Vals for Bashir", som stiller etiske spørsmål rundt israelernes deltakelse i invasjonen og massakrene i 1982, beskrives Bashir Gemayel som et ikon på linje med de store superstjernene.

²¹¹ Cleveland s. 376-377

²¹² Ibid s. 377-378

²¹³ Shlaim s. 413

I den ustabile situasjonen blir Gemayel drept kun tre uker etter at han ble innsatt som president. Planen til Begin og Sharon så ut til å mislykkes. Den daværende amerikanske presidenten Ronald Reagan utelukket både palestinsk selvstyre og israelsk annektering av Vestbredden. Han ønsket en jordansk løsning på det palestinske problemet. Umiddelbart etter drapet på Gemayel gir Sharon ordre om at IDF skal tillate Falangistene å gå inn i Sabra og Shatila for å ”renske ut” terroristene som han påstod befant seg der.²¹⁴

Avhengig av kilde varierer tallene på drepte. Israel har anslått tallet relativt lavt til mellom 700 og 800, i motsetning til palestinsk Røde Kors som anslo antall døde til over 2000. Massakren som pågikk fra 16. til 19. september kunne blitt forhindret av IDF; de sto utenfor leiren som passive tilskuere. Hendelsen ble undersøkt av Kahan-kommisjonen som trakk slutningen at Israel var indirekte ansvarlig for Sabra og Shatila og anbefalte at forsvarsminister Sharon ble fjernet. Etter protester ble han overført til ministerpost uten portefølje.²¹⁵

3.3.4 Aksjon Cast Lead i Gaza

Den 27. desember 2008 gikk IDF til massivt angrep på Gaza. Sykehus og skoler var blant målene. Eksempelvis ble den FN-drevne skolen i Gaza bombet. Den var blitt tatt i bruk som tilfluktssted for sivile, noe FNs stedlige representanter hadde informert den israelske armeen om. Årsaken til bombingene var at IDF hadde observert Hamas-stridende ved bygningen og at den var minert og/eller at det var lagret eksplosiver der. Dette ble bestemt avvist av FN. Et annet eksempel er bombingene av Shifa-sykehuset. Her skulle Hamas hatt militært skjulested i kjelleren.²¹⁶

Journalister ble nektet adgang og hindret rapportering av hendelsene, annet enn av palestinske øyenvitner. Disses beretninger om at det israelske militæret drepte sivile med overlegg bekreftes i Klassekampen 21. mars 2009. Soldater ga eksempler på ordrene de hadde blitt gitt: ”[i] begynnelsen var direktivet å angripe et hus med et pansret kjøretøy, knuse døra, begynne å skyte inne i huset ... og ... gå fra etasje til etasje og skyte alle vi så”. Grunnen til at ordren

²¹⁴ Shlaim s. 415-416

²¹⁵ Ibid s. 416-417

²¹⁶ The Economist 10. Januar 2009, s. 22-23

var utformet på dette viset var at ”[våre] overordnede sa at det var tillatt siden alle som var igjen i [Gaza by] var straffskyldige fordi de ikke hadde rømt”.²¹⁷

Det israelske militæret presenterte 22. april en rapport som slår fast at IDF handlet i tråd med internasjonal lov, men innrømmer noen mindre etterretningsfeil og operative feiltrinn.

Feilbombingen av et hus hvor 21 mennesker, hvorav 13 var barn, er ett eksempel. Ellers så avfeies kritikk med at det israelske militæret er det mest moralske i verden, noe som ble gjentatte ganger repetert også under bombingen. B’tselem mener at dette er en bevisst vridning av fakta og fungerer som unnskyldning for israelske krigsforbrytelser. Det enkle faktum at det israelske militæret etterforsker seg selv bidrar til å redusere troverdigheten av rapporten. Her blir det også konkludert at bruken av hvitt fosfor var i følge internasjonale normer. Det at hus og jordbruksareal ble offer for ”massiv ødeleggelse” ble besvart med at det var en proporsjonal ødeleggelse i tråd med avgjørende militære mål.²¹⁸

Amira Hass²¹⁹ kommenterer konsekvensen av IDFs instruks når hun beskriver hvordan de israelske soldatene forlot Gaza. Et litterært akkompagnement til den massive bombingen var graffiti på de hus som ikke var jevnet med jorden. Disse inkluderte hånende dikt, forbannelser over profeten Muhammed og Ismail Haniyeh. I tillegg kom raseringen av hjem brukt som feltforlegninger og skyteposter.²²⁰ Krigen, som i følge Palestinian Center for Human Rights etterlot 1417 drepte palestinere, hvorav 926 var sivile, 236 stridende og 255 medlemmer av de palestinske sikkerhetsstyrkene²²¹, føyer seg inn i rekken av israelske ydmykelser og kollektiv avstraffelse av det palestinske folk.

²¹⁷ Klassekampen 21.3. 09. Sissel Henriksen, s. 24

²¹⁸ B’tselem 23.4.09 ”B’Tselem’s response to the Israeli Military’s investigations of operation “Cast Lead””

²¹⁹ Hass ble arrestert umiddelbart etter at hun kom tilbake til Israel – for å ha vært bosatt i et fiendeland. Hun venter nå på rettssak. (Haaretz 12.5.09)

²²⁰ Klassekampen 21. 03.09. Amira Hass.s. 24-25

²²¹ Palestine Centre for Human Rights. 12.03.09

3.4 Jerusalems status

Det fjerde kravet Hamas stiller for å delta i en fredsprosess er at Jerusalem blir hovedstad i den framtidige palestinske staten.²²² FNs delingsplan av 1947 definerte Jerusalem som *corpus seperatum* (adskilt legeme/del), med egen regjering - under et 6-medlemmers FN Trusteeship. Dette skulle utnevne en guvernør som skulle ha vide fullmakter, men denne kunne ikke være innbygger av hverken den jødiske eller den arabiske staten.²²³

Jerusalem var definert som området mellom Abu Dis i øst, Betlehem i sør, Ein Karem i vest og Shu'fat i nord. På dette tidspunktet befant det seg 105 000 palestinere og 100 000 jøder innenfor dette området. Jødene bodde nesten utelukkende innenfor selve bygrensen, hvor det befant seg 60 000 palestinere. De resterende 45 000 bebodde Stor-Jerusalem. I Gamlebyen var forholdet 1 700 jøder mot 20 000 arabere, hovedsaklig muslimer.²²⁴ I den øvrige delen av bykommunen befant det seg vel 40 000 palestinere, 10 000 i den østlige delen og resterende 30 000 som var hovedsaklig kristne i det mer moderne Vest-Jerusalem, hvor hovedvekten av jødene også bodde.²²⁵

Da britiske tropper trakk seg ut og Israel ble proklamert som en suveren stat ble palestinerne drevet ut av Vest-Jerusalem. Påfølgende krigshandlinger fikk FN til å trekke seg ut. FNs utsending Folke Bernadotte²²⁶ ga opp Corpus Seperatum 28. juni 1948, og foreslo at Jerusalem skulle overføres til (Trans) Jordan. Jødene ble foreslått selvstyre og at de hellige stedene skulle bli beskyttet. Jerusalem var ikke tiltenkt av FN å være en del av den jødiske delen av det tidligere mandatet. Byen var omkretset av araberne og inngikk geografisk naturlig i den arabiske siden av delingsplanen.²²⁷

Etter våpenhvilen 1949 ble Jerusalem delt mellom Israel, som kontrollerte den vestlige delen av byen, og Jordan som administrerte den østlige. Samtidig ønsket en noe ukonvensjonell trio bestående av katolske og muslimske land, samt Sovjetunionen og Østblokkstatene å stå fast ved internasjonal administrasjon av byen. Israels daværende statsminister David Ben Gurion slo fast at Jerusalem er en uatskillelig del av Israel og uttalte:

²²² Appendiks VI i Tamimi s. 276

²²³ Neff s. 130

²²⁴ Av Jerusalems 36 helligdommer befant 34 av dem seg innenfor grensene av Gamlebyen (Neff s. 131)

²²⁵ Neff s. 131

²²⁶ Bernadotte ble likvidert av Sternligaen, til tross for at delingsplanen ble revidert.

²²⁷ Neff s. 131

”We declare that Israel will not give up Jerusalem of its own free will just as throughout thousands of years it has not surrendered its faith, its national identity, and its hope to return to Jerusalem and Zion despite persecutions which have no parallel in history”²²⁸.

FNs generalforsamling vedtar i 1949 at Corpus Separatum skal fortsatt gjelde for Jerusalem, men med en annerledes situasjon på bakken og manglende støtte fra USA og Sovjetunionen, er de to delene atskilt fram til Seksdagerskrigen.

Umiddelbart etter krigshandlingene i juni 1967 blir palestinske beboere i det jødiske kvarteret i Gamlebyen kastet ut eller tilbudt penger, samtidig som de må skrive under på at de gir fra seg retten til å vende tilbake. Samtidig med denne utvisningspolitikken, starter man å bosette settlere i Øst-Jerusalem. De som protesterte ble straffet, enten det var å anvende palestinske flagg, å streike eller å gå i demonstrasjonstog. Det første tilfellet av dokumentert kollektiv avstraffelse skjer i Qalqilya. Som en respons på det man vurderte som væpnet motstand beordret daværende forsvarsminister Moshe Dayan ødeleggelse av byen og halvparten av byens hus ble jevnet med jorden.²²⁹

Jerusalems Maghrabi-område, som lå ved Vestmuren, hadde i følge Neff vært underlagt Abu Maydan-waqf i 800 år, helt tilbake til Saleh al-Dins tid. Muslimene hadde tillatt jødene å bo her i århundrer. 11. juni 1967 ble palestinske beboere i dette området beordret ut av sine hjem. To moskeer og deres hjem ble jevnet med jorden, og 650 ble gjort husløse. Det totale tallet av fordrevne herfra skal etter hvert ganges med ti. I de evakuerte hjemmene flytter det inn jøder. Utvidelsen av byen fører til at den blir dobbelt så stor og grensene blir nøysomt tegnet på ny - slik at den etniske balansen forskyves. Den byen som hadde 50/50 representasjon av de to nasjonene, består etter dette av 197 000 jøder og 68 000 palestinere, 75 prosent jøder i motsetning til 25 prosent palestinere. Denne endringen av forholdene på bakken møtte motstand i FNs generalforsamling sommeren 1967 og Israel ble bedt om å avstå fra disse endringene på bakken.²³⁰

I dag, 42 år etter, fortsetter israelsk ekspansjon i området tilliggende Jerusalem. Selv om det gjentatte ganger fra både FN, USA og Kvartettens hold har blitt oppfordret til stans i bygging

²²⁸ Neff s. 134-135

²²⁹ Pappé (I) s. 194-195

²³⁰ Neff s. 138-141

av settlerkoloniene så øker denne jevnlig. Ariel Sharon avga George W. Bush et løfte om ikke å tillate ny settlervirksomhet i 2003. Dette løftet har blitt holdt – helt til nylig. Dror Etkes i den israelske menneskerettighetsorganisasjonen Yesh Din hevder at dette løftet nå har blitt brutt og at israelske myndigheter ikke sanksjonerer nybyggere som tar seg til rette uten tillatelse.²³¹

Etter at man i Annapolis kom med de samme oppfordringene har det stadig blitt bygget bosettinger, først og fremst i Jerusalems område. Koloniene utgjør ved utløp av 2008 ca. 285 000 settlere på Vestbredden, i tillegg til anslått 193 700 i Øst-Jerusalem.²³²

Hamaslederne konstaterte i et intensjonsdokument i 2000 at, i motsetning til Oslo-avtalens intensjon, hadde Jerusalem blitt utvidet og av-arabisert. Ismael Haniyeh krever en tilbaketrekking fra Øst-Jerusalem og i Valgprogrammet fra 2006 står det uttrykt at man søker en selvstendig stat med hovedstad i Jerusalem.²³³

²³¹ Haaretz 7.5.2009.

²³² B'tselem. *Land Expropriation & Settlements. Statistics.*

²³³ Tamimi s.272; s.249 og s.275

KAPITTEL IV: HVA KAN INKLUDERE HAMAS I EN FREDSPROSESS?

For å vise hva som kan bidra til at Hamas etter hvert kan bli en reell partner for fred vil jeg se organisasjonen i fire perspektiv: 1) internt i forhold til Fatah, 2) lokalt i forhold til de okkuperte palestineres standpunkt, 3) regionalt i forhold til Israel og 4) internasjonalt i forhold til USA og Kwartetten. Jeg vil legge vekt på hva som skal til på disse nivåene av innrømmelser, kompromisser og vilje til å bruke tilgjengelige pressmiddel. En annen faktor som kan bidra til deltagelse i en reell fredsprosess er Hamas' troverdighet, eller hvilken tillit og påvirkningskraft de innehar. Avslutningsvis vil jeg diskutere Michael Herzogs artikkel i *Foreign Affairs*; "Can Hamas Be Tamed?". Er dette det riktige spørsmål å stille?

4.1.0 Indre forhold – Hamas vs. Fatah – og palestinsk opinion

Er Charterets mål om å fjerne Israel fra kartet fortsatt en målsetting for Hamas? I intervju med *The New York Times* sier Mesh'al at man skal se bort fra Charteret. Dette anerkjenner ikke staten Israels rett til eksistens og siterer falsumet Sions vises protokoller. Uten å ville ta avstand fra Charteret vil han at vi skal se bort fra det. Han gjør det klart at 1967-grenser hvor Øst-Jerusalem er inkludert, en evakuering av nybyggerkoloniene og en rett til tilbakevendelse for de palestinske flyktingene, vil føre til et tilbud om en langvarig våpenhvile, en hudna, på 10 år. Han kommenterer retorisk 'Arafats anerkjennelse av Israel: "Did that recognition lead to an end of the occupation?" Hvorvidt en arm av MB som har en islamistisk agenda vil innføre "streng muslimsk lov" unnlater Mesh'al å kommentere, men sier det er opp til folket å bestemme - det vil ikke bli innført med tvang.²³⁴

Lederen av Hamas' politbyrå ser for seg et samarbeid med Fatah. Han mener at en samlingsregjering skal basere seg på hva de to partene ble enige om i Kairo i 2005 og i Mekka 2007, og det nasjonale forsoningsdokumentet (Prisoners Document) av 2006. Dette er dokumenter akseptert og underskrevet av begge parter. "It's the logical way out sponsored by Egypt and Saudi Arabia". Et annet alternativ er en midlertidig samlingsregjering uten et politisk program

²³⁴ The New York Times. 4.5.2009. Taghreed el-Khoudary.

og som skal sitte til neste valg. Han viser til at begge alternativ har blitt avslått av USA, Israel og Kwartetten, og er noe som bidrar til en fortsatt palestinsk splittelse.²³⁵

4.1.1 Samlingsregjering?

I et nytt forsøk på å samles møttes Fatah og Hamas i Kairo i midten av mai 2009. De to delegasjonenes forhandlingsledere var henholdsvis tidligere PA statsminister Ahmed Qurei og nestleder av Hamas' politbyrå Musa Abu Marzouq. Dette var det den femte runden i forhandlinger om en samlingsregjering. Til tross for at man kom til enighet om å danne en felles sikkerhetsstyrke i Gaza så mislyktes også dette forsoningsforsøket. Ezzat al-Rasheq, medlem av lederskapet i Damaskus, hevder at Israel og USA legger hindringer i veien for at de to partene kan komme til enighet. For at en samlingsregjering skal bli anerkjent må den anerkjenne Israels rett til eksistens og avstå fra vold.²³⁶

Talsmann for Hamas Fawzi Barhoum hadde forut for samtalerne gitt beskjed om at de var villig til å diskutere på alle felt, unntatt Kwartettens tre krav om å anerkjenne Israel, respektere tidligere inngåtte avtaler og å avstå fra terrorisme. "The demands of the Quartet and the US are totally unacceptable".²³⁷ Øvrige hindringer er uoverensstemmelser om hvordan regjeringen skal dannes, spørsmål relatert til sikkerhet, hvordan de neste valgene skal foregå og reformering av PLO. Egyptiske meklere la ytterligere press på partene og ga dem frist til 7. juli for å danne en regjering med både Fatah og Hamasmedlemmer.²³⁸ I mellomtiden har Mahmoud Abbas tatt i ed en ny regjering dominert av Fatah og ledet av Salam Fayyad. En regjering Hamas anser som illegal.²³⁹

Det er ikke bare de to fraksjonene i mellom det er konflikt, også innad i Fatah ulmer det en opposisjon mot veteranene hvor mange har vært blant 'Arafats tiltrodde menn.

Lederskikkelser som Abbas, Qurei, Muhammed Rateb Ghoneim og Muhammed Dahlan får det glatte lag av lederen av PLOs politiske avdeling Farouk Qaddoumi. De blir beskyldt for å være mest interessert i egne posisjoner og for å løpe Israels ærend. Om Qurei sier han:

²³⁵ The New York Times. 5.5.2009.

²³⁶ Xinhua News Agency. 19.5.2009.

²³⁷ Jerusalem Post. 16.5.2009.

²³⁸ Xinhua News Agency. 19.5.2009.

²³⁹ BBC News. 19.5.2006.

” You have brought one disaster after another upon the Palestinian people and their national cause... How are you going to continue these futile negotiations with those who don't even recognise you and don't want to negotiate with you?”²⁴⁰

Qaddoumis kritikk ligger ikke langt unna Hamas' sin beskrivelse av Fatah-ledernes engasjement. I følge denne er rivalens ledere først og fremst orientert mot indre anliggender og derav uinteressert i nasjonal forsoning. I følge Barhoum vil en samlingsregjering være i mot Abbas og hans allierte i Ramallahs egeninteresse av å beholde sine maktposisjoner.²⁴¹

Fatah planlegger å avholde en kongress i juli 2009. Det er 20 år siden forrige kongress, som ble avholdt i Algerie. På agendaen står blant annet valg av ny formann. Det mistenkes at Abbas trenerer en eventuell løslatelse av Fatahs generalsekretær Marwan Barghouti, som har sittet fengslet siden 2002. Han ansees som den fremste utfordreren til lederposisjonen. Ved presidentvalget i 2004 trakk Barghouti seg til side for å ikke skape splid innad i Fatah. Abbas vant og ble innsatt som president.

4.1.2 Marwan Barghouti og Prisoners Document

Under sin tid i fengsel har Barghouti stått i spissen for National Reconciliation Document, også kjent som Prisoners Document, undertegnet 28. juni 2006. I tillegg til hans signatur finner man Abdul Khaleq al-Natsheh (Hamas), Abdul Rahim Malouh (PFLP), Mustafa Badarneh (DFLP) og Sheikh Bassam al-Saida (Islamsk Jihad). Dokumentet uttrykker målet om en uavhengig stat bestående av Gazastripen, Vestbredden og Øst-Jerusalem, og tilbakevending for alle flyktningene til sine opprinnelige hjem. Nybyggerkoloniene må fjernes og likeså den illegale muren, som ICJ har oppfordret til. Det taes også sikte på å samle de ulike militære fraksjonene i én organisasjon. Forsoningsdokumentets artikkel 14 oppfordrer:

” To denounce all forms of division that could lead to internal strife; to condemn the use of weapons in settling internal disputes and to ban the use of weapons among the

²⁴⁰ Al-Ahram weekly. 7-13.5.2009. Saleh al-Naami.

²⁴¹ Al-Ahram weekly 28.5 – 2.6.2009. Khaled Amayreh.

people; to stress on the sanctity of Palestinian blood and to adhere to dialogue as the sole means of resolving disagreements.”²⁴²

Fangedokumentet ligger ikke langt i fra de uttalte målene i Hamas’ valgprogram. Den store forskjellen er at man gjennom dette anerkjenner PLO og PAs presidents rett til å forhandle på vegne av palestinerne. Spørsmålet er om betydelige deler av Hamasmedlemmer; sympatisører og ledere, vil og kan stille seg bak denne linjen?

Selv om Hamas i utgangspunktet, selv etter å ha fått et overveldende flertall i PNC, ønsket en samlingsregjering kan det tyde på at man ikke er villig til å gi opp målsettingen om en palestinsk stat i *hele* det tidligere mandatet Palestina. I følge Zaki Chehab skal en av Hamas’ seniormedlemmer uttalt: ”You will never find anyone in Hamas who will recognize Israel’s right to exist. If you do, he is a liar”²⁴³.

Skulle de allikevel akseptere en våpenhvile, en hudna, så er ikke dette en endelig løsning. Det har blitt gjentatte ganger uttalt at dette er opp til kommende generasjoner å avgjøre. Mahmoud Zahar ser for seg en praktisk ordning med Israel hvor man samarbeider om dagligdagse ting, men hvor mer alvorlige ting skal løses gjennom en tredjepart.²⁴⁴ Det er mye forlangt å tro at Israel vil samarbeide med en part som ikke anerkjenner deres rett til eksistens. Skal Zahar ha seriøse forhåpninger om at man skal gjennomføre et slikt samarbeidet må Hamas anerkjenne denne retten.

Et annet spørsmål er om dette initiativet faktisk har ført Hamas og Fatah nærmere sammen. Den siste runden med samtaler i Kairo tyder ikke på det, men hvis uenigheten kommer som et resultat av steile holdninger hos veteranene i Fatah kan det allikevel være mulig å finne fram til en enighet som samler palestinerne. Marwan Barghouti kan være den lederen som alle de palestinske fraksjonene kan stille seg bak. I følge tidligere medlem av Knesset Uri Avnery, anser mange palestinere Barghouti som en ny Mandela. Han sammenligner hvordan begge har blitt nasjonale helter bak gitter, begge har støttet væpnet motstand og har blitt dømt for terrorisme. Mandela støttet ANC’s beslutning om å ta til våpen mot apartheidregimet i Sør-Afrika. Barghouti støttet den væpnede kampen til Fatahs Tanzim²⁴⁵ organisasjon. Begge var

²⁴² Jerusalem Media & Communication Centre. 2006.

²⁴³ Chehab s. 203.

²⁴⁴ Ibid s. 203

²⁴⁵ I følge det israelske utenriksdepartementet var Barghouti Tanzims leder. Israeli Ministry of Foreign Affairs. 3.10.2000.

og er tilhengere av fred og forsoning. Avnery hevder at ingen er så populær blant palestinerne som Barghouti. Og på samme måte som Mandela ble løslatt når apartheidregimet ikke lenger kunne opprettholdes, vil den palestinske lederfiguren bli løslatt når Israel beslutter at de vil ha fred. På listen over fanger som Hamas vil bytte mot løslatelsen av Gilad Shalit står Fatahs generalsekretær.²⁴⁶

4.2 Lokalt – Hamas og palestinerne

En faktor som er høyst avgjørende for hvorvidt Hamas kan bli en del av en fredsprosess er hva palestinerne selv ønsker. 70 prosent sier til FAFO at de ønsker forhandlinger om en permanent fredsavtale. 62 prosent stiller seg bak forhandlinger som skal lede til en hudna. På spørsmål om hvem som skal lede forhandlinger med Israel var 53 prosent for president Abbas, 51 prosent for Hamas og 72 prosent vil at Abbas og Hamas sammen skal forhandle. 93 prosent var for at Fatah og Hamas skal starte forhandlinger med formål å danne en nasjonal koalisjonsregjering. Det er en tendens at denne fortsatt skal være under PLO (76 % støtter dette, 67 % av Hamastilhengerne).

Det framgår av denne undersøkelsen at 83 % av Hamastilhengerne anser Haniyehs regjering i Gaza som legitim. 62 % av Fatah-tilhengerne mener Fayyads regjering på Vestbredden er legitim. Av totalen mener 32 % at Haniyehs regjering er legitim og 25 % anser Fayyads å være tilsvarende.²⁴⁷ Dette kan ansees som en tendens i retning av anerkjennelse av valgresultatet i 2006, men at de politiske forholdene er noe endret siden da. Det ser ut til at Fatah har igjen fått majoritetens støtte. Dette er allikevel bare tendenser som bør testes gjennom ett nytt valg. Skulle det ha vært avholdt valg sent i vinter da undersøkelsen ble foretatt ville 28 prosent stemt Fatah, 21 prosent Hamas og hele 32 prosent valgt å ikke stemme.²⁴⁸

Tallene bekrefter at Hamas har en betydelig støtte og at de utgjør en av de to store aktørene i palestinske politikk. For å unngå en splittelse i det palestinske folket bør de med i eventuelle forhandlinger med Israel. Den som i dag har tilgang til samtaler med internasjonale aktører er

²⁴⁶ New Internationalist. November 2007. Uri Avnery.

²⁴⁷ Fafo. 2009 s. 6-7

²⁴⁸ Ibid s. 8

president Abbas, men hans mandat gikk ut i januar 2009 og kan vanskelig ansees som legitim representant for *alle* palestinerne. De 78 % av Fatah-tilhengere som støtter Abbas står i sterk kontrast til de som sogner til Hamas, hvor kun 11 % anser Abbas som legitim president. Av totalen ønsker 87 prosent en forandring i Fatahs lederskap²⁴⁹

Det virker som det er en ganske stor konsensus om at PAs institusjoner er legitime og at det er gjennom disse at man kan løse den politiske krisen. 76 prosent setter seg i mot en avvikling av disse. (Fatah: 81prosent, Hamas: 59 prosent). 85 prosent setter seg i mot en deling av de to områdene i to autonome områder.²⁵⁰

4.3 Regionalt – Hamas og Israel

Hvordan stiller den israelske opinionen seg til Hamas? I en undersøkelse offentliggjort i februar 2008 sa 64 prosent at de var villige til å innlede direkte samtaler med Hamas om våpenhvile og løslatelse av Gilad Shalit. 28 prosent var i mot slike samtaler. Bakgrunnen var at man var lei av syv år med Qassamraketter og at det hadde gått halvannet år siden kidnappingen av Shalit. Omlag halvparten av Likudvelgerne ønsket slike samtaler, mot 55 prosent av Kadimavelgerne. Blant de som ville stemme Arbeiderpartiet var støtten 72 prosent.²⁵¹

Avigdor Lieberman har uttalt at tidligere inngåtte avtaler ikke er bindende.²⁵² I april 2009 forlangte den israelske regjeringen at palestinerne skulle anerkjenne, ikke bare Israels rett til å eksistere, men også at det var en jødisk stat – før Israel var villig til å forhandle. PLOs Saeb Erekat kommenterte dette kravet slik:

"The PLO [Palestine Liberation Organisation] has already recognised the state of Israel. Netanyahu refuses to even mention a Palestinian state...[u]ntil the Netanyahu government unequivocally affirms its support for the two-state solution, implements

²⁴⁹ Fafo s. 7

²⁵⁰ Ibid s. 7

²⁵¹ Haaretz. 27.2.2008. Yossi Verter.

²⁵² BBC News. 12.4.2009.

Israel's Road Map [2003 peace plan] obligations and abides by previous agreements, Palestinians have no partner for peace... . A two-state solution is the only solution".²⁵³

Selv om dette er forhold mellom PLO og Israel, gjelder de i like stor grad Hamas, da den israelske holdningen gir indikasjoner på hva palestinerne kan forvente seg. Det å anerkjenne et krav om at Israel er en jødisk stat vil kunne bety at man på lang vei gir opp kravet om retten til tilbakevending for flyktingene. Det vil ikke være smart taktisk å gi en slik innrømmelse, men den betyr ikke allikevel at man automatisk oppgir kravet om tilbakevending.

Den staten israelerne har kriget seg til har blitt til gjennom erobringer og okkupasjon. Visse deler av dette vil ikke la seg forhandle om, for eksempel at det fremtidige Israel skal bli mindre enn 1967-grensene. Dette er et faktum som Fatah har anerkjent. Khaled Mesh'al har også til dels gjort det samme, ikke bare ovenfor Le Monde Diplomatique, som vist tidligere, men også ovenfor reportere i Damaskus: "We have offered a truce if Israel withdraws to the 1967 borders, a truce of 10 years as a proof of recognition".²⁵⁴

Det er usannsynlig at Israel som har et formål om å være en jødisk stat vil tillate bosetting av palestinere i sine tidligere hjem i byer som Tel Aviv og Jaffa. Det som kan være en mulighet er en innrømmelse av at de som forlot sine hjem i 1948/49 og etter Seksdagerskrigen i '67 faktisk ble fordrevet, og ikke at de reiste frivillig, slik som for eksempel revisjonistiske israelske historikere som Benny Morris hevder.²⁵⁵

Som en del av forhandlingsgrunnlaget kan man se for seg at en viss opprettelse for dette tapet kan bli kompensert for gjennom skadeserstatning. Hamas har signalisert at dette ikke er akseptabelt, men det spørres om de ikke allikevel ville være villige til å gå med på et slikt kompromiss for å oppnå et større mål; etableringen av en selvstendig stat.

²⁵³ BBC News 17.4.2009.

²⁵⁴ Haaretz 21.4.2008.

²⁵⁵ Pappé (II) s.53

4.4.1 Internasjonalt – Hamas og USA

George Mitchell, USAs spesielle sendebud til Midtøsten, har uttrykt sin regjerings holdning til fredsprosessen slik: "We are committed to two states for two peoples living alongside each other in security and peace."²⁵⁶ Det har ikke kommet klare signaler fra høyere hold om en inkludering av Hamas, men det kommer stadig flere røster som fremhever viktigheten av at islamistene også blir en del av en fredsprosess.

USAs tidligere Israel-ambassadør Martin S. Indyk og Richard N. Haass er blant de som ønsker å inkludere Hamas. Istedenfor å nekte samarbeid for en eventuell fred, vil det være mer hensiktsmessig å anerkjenne den støtte Hamas har blant palestinerne. Indyk og Haass foreslår å droppe Kvartettens tre krav for å starte samtaler. Gjennom å ansvarliggjøres ovenfor eget folk vil Hamas stå i valget mellom å akseptere en fredsavtale eller å miste palestinerne støtte. En deltagelse i en samlingsregjering vil ikke nødvendigvis føre til at de inntar en konstruktiv rolle, men det er bedre enn at de står utenfor og forsøker hindre Fatah i å lykkes å vinne makt de eventuelt vill kunne oppnå gjennom å forhandle en avtale alene med Israel og Kvartetten. Isolasjon vil være et insentiv til sabotasje. For å motivere Hamas til forhandlingsbordet krever Indyk og Haass at Israel stopper utbyggingen av bosettingene, gjør det enklere å reise på Vestbredden og løfter blokaden av Gaza.²⁵⁷

Det som kan få Israel til å akseptere en slik kursendring er internasjonal vilje til å sette makt bak ord. Israelske regjeringer har sluppet unna med å bryte folkeretten fordi ingen med tilstrekkelig makt har valgt å yte sterkt nok press. USAs unnlatenhet er et godt eksempel på slik atferd. Selv om Washington kan vise seg å være villig til å endre kurs, kan motstand fra AIPAC bremse Obama-administrasjonens vilje til å legge et faktisk press på den israelske regjeringen. Det være seg enten ved å holde tilbake økonomisk støtte, boikotte handel eller ikke å forsyne IDF med våpen. Israel mottar årlig økonomisk støtte fra USA, hvor store deler blir levert i form av utrustning til IDF, som beløper seg på en sum mellom 3 og ”mer enn 4,3” milliarder amerikanske dollar (USD).²⁵⁸

I tillegg til Washington-administrasjonens bidrag mottar Israel omlag 2 millioner USD i private donasjoner fra amerikanske borgere, hvor halvparten går via State of Israel Bonds. En

²⁵⁶ BBC News. 16.4.2009.

²⁵⁷ Richard N. Haass og Martin S. Indyk. 2008 kapittel 5.

²⁵⁸ John J. Mearsheimer og Stephen M. Walt. 2007 s. 26-27

av gruppene som bidrar til disse donasjonene er Friends of Israel Defense Forces hvis økonomiske bidrag går til å støtte "...soldiers of Israel who defend the Jewish homeland". Andre private donorer har direkte støttet byggingen av kolonier i de okkuperte områdene. Egypt og Jordan, som har signert fredsavtaler med Israel mottar også betydelig økonomisk støtte fra USA. Egypt mottar omtrent 2 milliarder USD årlig, Jordan har mottatt 566 millioner USD årlig siden 1997.²⁵⁹

Washington støtter Israel ytterligere militært ved å sørge for at IDF får tilgang til stridsfly som F-15 og F-16, Blackhawk helikoptre og klasebomber. USA har bidratt med 3 milliarder USD til utvikling av Lavi-fly, Merkava-tanks og Arrow-missiler. Også innenfor overvåkning har man felles interesser. Dette strekker seg tilbake til 1950-tallet og inkluderer et antall avtaler om utveksling av militær overvåkning. Kjernekraftprogrammet og utvikling av kjemiske og biologiske våpen (Weapons of Mass Destruction – WMD) blir i svært liten grad stilt spørsmål ved, selv om USA presser andre land på disse områdene.²⁶⁰

USA har en rekke muligheter til å presse Israel til å følge Obama-administrasjonens oppfordringer, men som nevnt har USA gjentatte ganger unnlatt å sanksjonere når den israelske regjeringen har handlet mot USAs interesser eller henstilninger. Mearsheimer og Walt bemerker at dette kan dreie seg om utbygging av bosettinger, spionasje på amerikansk jord, å selge amerikanske våpen til potensielle fiender som Kina, eller å bruke amerikanske våpen på en måte som bryter mot amerikansk lov, eksempelvis bruken av klasevåpen mot Libanon i 2006. De fortsetter å motta støtte når de ikke etterfølger løfter som blir avgitt til amerikanske presidenter, som da Begin lovte å ikke gå i mot salg av AWACS til Saudi Arabia, hvorpå han fortalte Senatet at han var i mot avtalen.²⁶¹ Eller som Ehud Olmert gjorde i Annapolis når han lovte å stoppe byggingen av nye kolonier i de okkuperte områdene.²⁶²

Den amerikanske visepresidenten Joe Biden talte til AIPACs årlige konferanse 5. mai 2009 og klargjorde at Obama-administrasjonen vil jobbe aktivt for en tostatsløsning.

²⁵⁹ Mearsheimer og Walt s. 29-31

²⁶⁰ Ibid s. 31-36

²⁶¹ Ibid s. 37

²⁶² CRS Report for Congress. 2007.

”Israel has to work for a two state-solution. You're not going to like my saying this, but not build more settlements, dismantle existing outposts and allow Palestinians freedom of movement ... and access to economic opportunity”.²⁶³

På tross av at det nye regimet i Washington vil endre USAs politikk i Midtøsten forsikrer Biden at det er ett prinsipp som står fast: USAs engasjement for å garantere Israels sikkerhet. Obamas stabssjef Rahm Emanuel bekreftet ved samme konferanse at båndet mellom Israel og USA ikke kan brytes og at to-statsløsning er den eneste løsningen. En hardere linje ovenfor Israel bekreftes av general James Jones, nasjonal sikkerhetsrådgiver til Barack Obama, når han kritiserer Bush-administrasjonens unnvikende holdning til palestinske spørsmål som den israelske regjeringen var i mot: ”The new administration will convince Israel to compromise on the Palestinian question”.²⁶⁴ Denne linjen som Biden, Emanuel og Jones presenterer er ikke uten politisk risiko. Jimmy Carter har uttalt at AIPAC:

“... is the dominant voice among the Israeli organizations in this country. And if you look at the purpose of AIPAC, it's not to promote peace, it's not to bring peace to Israel, it's to promote and defend the policies of the incumbent government in Israel. And so they defend Israel. It's politically impossible, as you know, for any member of Congress to make a public statement condemning or criticizing the policies of Israel. It would be political suicidal for them to do so. A lot of the members of Congress agree with me, some very high up in the Congress. But if they came out publically and said it, their seats would be in danger.”²⁶⁵

²⁶³ Haaretz. 5.5.2009. Natasha Mozgovaya og Barak Ravid.

²⁶⁴ Ibid

²⁶⁵ The Daily Beast. 29.1.2009. Reza Aslan. *Carter's One Regret*.

4.4.2 Internasjonalt - Hamas og Kvartetten

Veikartet for fred kom som en reaksjon på den israelske responsen på al-Aqsa-intifadaen som bestod i av at USA og Israel underkjente 'Arafats autoritet, ødeleggelse av PAs sivile og militære infrastruktur, og gjenokkupering av de områdene som hadde fått autonomi.

Kvartetten prøvde på tre ting på en gang; å stoppe den andre Intifadaen, å berge det som var igjen av palestinske institusjoner og å få "the Oslo process back on track".²⁶⁶

Dette initiativet som ble presentert av Bush jr., 'Abbas og Sharon i Aqaba hadde strengt tatt ikke særlig sjanse for å lykkes. Det var et dokument som forutsatte at de ulike trinnene ble gjennomført før man skulle gå videre til neste, men det var ingen uttrykt plan B. Skulle man mislykkes var det ingen alternativ strategi. Tidsaspektet bar preg av troen på at man kunne bestemme en agenda, også skulle det bare bli sånn. Ikke ulikt Annapolis-prosessen som kanskje kunne ha reddet æren til Bush jr., men som bare ble nok et dokument og initiativ som har gitt palestinerne håp – i den grad de ikke har gitt opp å tro på Vestens gode intensjoner. Det heter som kjent at veien til helvete er brolagt med gode intensjoner.

Når IDF foretok attentat mot palestinske ledere og det ble besvart med bomber, mistet Veikart-initiativet ytterligere en mulighet til å lykkes. På spørsmål om man trodde at Israel ville følge opp Veikartet svarte 72,9 prosent av de spurte palestinerne "nei".²⁶⁷ En av flere svakheter i dette initiativet var at hverken Muren eller palestinske fanger i israelske fengsel var nevnt. En annen svakhet var at de palestinske grensene skulle være midlertidige.

Bakgrunnen for dette standpunktet kan ha vært forståelsen av at man ikke kunne kommet fram til en tilfredsstillende løsning for begge partene. Israel ønsker kontroll over de delene av Vestbredden som har blitt ulovlig bosatt. Dette tar en stor andel av det landområdet som ligger innenfor Den Grønne Linjen. Det hindrer ett sammenhengende palestinsk landområde. Ser man på dette som en fase i grensebestemmelser som EU, FN, Russland og USA stiller seg bak kan man fort parere fra Hamashold at man har et lignende forslag i form av den ti år lange hudnaen, som også overlater til et senere tidspunkt å finne de endelige grensene – riktignok i form av at den midlertidige grensen skal utgjøres av den så mye omtalte linjen.

²⁶⁶ Parsons s. 48

²⁶⁷ Ibid s. 311

Parsons hevder at "[t]he international community seemed possessed of some will to see PA reform and the Roadmap succeed". Etter at *al-muqata'* - PLOs hovedkvarter i Ramallah – ble rasert av IDF og at Ehud Olmert hadde uttalt at det kunne være aktuelt å likvidere 'Arafat, fordømte Kwartettmedlemmene FN og EU, sammen med Den Arabiske Liga, disse israelske handlingene. Bush jr. oppfordret til forsiktighet og Powell uttalte at USA ikke hadde til hensikt å bli kvitt den palestinske lederen, allikevel anvendte USAs representant i Sikkerhetsrådet veto mot en resolusjon.²⁶⁸

På tross av Veikartets mislykkethet, på linje med Oslo, står Kvartetten fast på de tre krav som blir fremmet for at Hamas skal kunne vurderes som en deltaker i en fredsprosess: at terror og vold må opphøre, at tidligere inngåtte avtaler må overholdes og at de må anerkjenne Israels rett til eksistens.

I et intervju med Times Online står Tony Blair fast på de tre kravene, i motsetning til Indyk som altså ønsker å se bort fra disse. Men som Kvartettens offisielle utsending til Midtøsten er han for å innlemme alle parter i samtaler – på samme måte som i Nord-Irlandskonflikten. Han avviser et kompromiss om en palestinsk stat kun på Vestbredden.²⁶⁹ Som tilhenger av Valley of Peace initiativet som er et samarbeid mellom Israel, Jordan og Fayyad-regjeringen stiller Blair seg i et lite troverdig lys i forhold til å ville inkludere Hamas. Dette initiativet anerkjenner indirekte Fatah-regjeringen, er i tråd med Netanyahus visjon om en økonomisk fred og har ikke noe mål om å bidra til en to-statsløsning. En Tony Blair med begrenset popularitet i den arabiske verden styrker ikke sin posisjon ovenfor verken palestinerne eller Hamas med å støtte dette initiativet.

4.5 Trenger Hamas å temmes?

Herzog stiller spørsmål om hvorvidt Hamas kan temmes. Han finner det ironisk at en gruppe med en egen hær, som bruker vold politisk gjennom terrorangrep og som er engasjert i en ødeleggelse av Israel har valgt å delta i en demokratisk prosess. Han viser til "optimistiske observatører" som mener at krav og ansvar som følger med demokratisk politikk modererer ekstremisme. Marina Ottaway (Carnegie Endowment) blir sitert: "There is ample evidence that

²⁶⁸ Parsons s. 316

²⁶⁹ Times Online 31.1.09

participation in an electoral process forces any party; regardless of ideology, to moderate its position if it wants to attract voters in large numbers”²⁷⁰.

Herzog stiller spørsmål ved hvorvidt en islamistisk organisasjon vil kunne gi opp voldelige metoder eller moderere sin ideologi frivillig. Han mener at en slik bevegelse er avhengig av hvorvidt tre faktorer er på plass. Dette er: ”a strong, healthy, and relatively free political system into which the Islamists can be absorbed”, at islamistene møter en maktbalanse som tvinger dem til å følge demokratiske regler og at tiden tillater en ko-optering.²⁷¹ Førstnevnte er viktig for man skal motiveres til å konkurrere om stemmer i et system som gjenspeiler folkets vilje. I tillegg kreves en stabil situasjon og at staten har monopol på makt. Hvis ikke er det lite som motiverer til avvæpning. Det må foreligge en maktbalanse som tjener staten og hovedstrømningene slik at radikale grupperinger ikke kan kuppe statsapparatet. Avslutningsvis vektlegges tidsaspektet. Det er viktig å være bevisst på tings treghet, og at det som regel tar tid å forandre holdninger og strategier. Herzog eksemplifiserer med at det tok det egyptisk Muslimske Brorskapet flere årtier å avstå fra vold og for IRA tok det syv år fra Langfredagsavtalen til avvæpning var gjennomført.²⁷²

I det palestinske landskapet er disse forutsetningene i liten grad til stede. Selv om Herzog anerkjenner at konkurranse om stemmer er til stede, så er det uavklart i forhold til sikkerhetsapparatet og hvordan man skal fordele makt. Han antar at sikkerhetsstyrkene til Hamas er sterkere enn det Fatah-regjeringen på Vestbredden råder over og at det eksisterte ingen samlet instans for å sanksjonere uønsket opptreden. Det vises også til at valglovene ikke la noen begrensninger på holdninger og opptreden hos kandidatene som stod på valg. Konflikten med Israel forsterker palestinsk opprørhet og fremmer ekstremisme. Meningsmålinger viser at majoriteten av palestinere er uenige med Hamas’ ideologiske ekstremisme. Opinionen støtter en to-statsløsning og væpnet kamp for å oppnå dette målet. Herzog mener dette gir Hamas et ”perverse incentive to disrupt progress in diplomatic negotiations, since the normalization of Palestinian-Israeli relations could well lessen Hamas’ appeal”.²⁷³

Hamas er en del av palestinsk politikk som så vel palestinere og israelere, som USA og det internasjonale samfunnet, vil se seg tjent med å moderere. Utfordringen ligger i å gi dem

²⁷⁰ Herzog i Foreign Affairs mars/april 2006 s. 83-84

²⁷¹ Ibid s. 91

²⁷² Ibid s. 91-92

²⁷³ Ibid s. 92-93

insentiver for å gi opp militante holdninger. Framtidig støtte til palestinerne bør fortsette under forutsetning av at moderate krefter blir hjulpet til å konkurrere med Hamas, både når det gjelder sikkerhet og sosiale spørsmål. Hjelp skal bidra til å skape et pragmatisk palestinsk sentrum ved å styrke Fatah og å motivere reformorienterte krefter. Aksept av Hamas bør baseres på hvorvidt de avstår fra vold, avvæpnes og anerkjenner Israels rett til å eksistere. Dette må legges til grunn for hvorvidt de skal strykes fra terrorlista eller ikke. Herzog konkluderer med at situasjonen på kort sikt ser så negativ ut at det ville kunne underminere det langsiktige prosjektet. ”The time for taming Hamas may already have passed”²⁷⁴.

Herzog har rett i sin pessimisme når han henviser til de tre forutsetningene. Det politiske landskapet i de palestinske områdene har vært dominert av Fatahs korrupsjonsbelastede styre som har bidratt til å drive palestinerne inn i desperasjon ettersom forhandlinger med Israel og internasjonale aktører ikke har ført til en bedre situasjon. På tross av flere forsøk på å redusere Hamas’ potensielle oppslutning, blant annet gjennom å legge opp til et Westminster-system hvor vinneren av valgkretsene får alle setene og en relativt kort periode for valgkamp, samt å nekte politisk mobilisasjon i moskeene, ble valget i 2006 til slutt ansett som relativt greit gjennomført. Men et spesielt sunt og åpent politisk system finnes det nok ikke. Dette kommer Herzog inn på når han vektlegger konflikten med Israel som radikaliserende faktor.

Når det gjelder hans betraktninger rundt maktbalanse, slik at makten ikke kan kjøpes av minoriteten, så har han jo rett i at dette er en fare i og med at PA ble kjøpt av Fatah på Vestbredden. Når han skriver ”radikale grupperinger” var det vel neppe Fatah som var i tankene.

Tingenes treghet er en naturlig faktor for at man må se prosesser over tid. Nå har vi ikke fått se konsekvensen av at Hamas fikk størst oppslutning ved valget i 2006 av den enkle grunn at de ble værende på terrorlista og ble boikottet av det internasjonale samfunnet. Israel holdt tilbake store summer nødvendige for å betale statsapparatet, i tillegg til at internasjonal økonomisk støtte ble ledet utenom Hamas. Dette førte til kollaps og at Fatah som nevnt kunne ta makta på Vestbredden og etter kamper i Gaza forble Hamas i makt her.

Herzog påstår at Hamas’ popularitet hviler på en fortsatt konflikt med Israel. Fafo-undersøkelsen i februar/mars 2009 nyanserer dette bildet. Hadde det vært valg i dag ville

²⁷⁴ Herzog s. 93-94

Hamas fått en oppslutning på 31 %, mot Fatahs 41 %.²⁷⁵ To faktorer kan endre dette bildet; det ene er hjemmesitterne som i målingen ble det største ”partiet” med 32 % (Fatah 28 %, Hamas 21 %). Det andre er andelen av de som sier at de vil delta i valget, men som ikke har bestemt seg og som utgjør 19 %.²⁷⁶ En forlengelse av Herzogs argument er at palestinerne ikke støtter Hamas’ ideologiske ekstremisme. Fafo-undersøkelsen viser at det er jevnt mellom Fatahs foretrukne alternativ; to-statsløsning (35 %) og Hamas’; én islamsk stat (33 %). Tallene er justert for de to fraksjonenes interne støtte for alternativ og viser at 58 % av Hamas’ supportere støtter en islamsk stat i hele det tidligere mandatet.²⁷⁷

Herzog mener det er viktig å gi Hamas insentiver for å gi opp militante holdninger. Utelukkelsen man opplevde fra Bush-administrasjonen, hvor man i 2003 ble satt på terrorlista ble oppfattet som en marginalisering. Den nevnte boikotten, med tilsvarende støtte til Fatah, har virket i radikaliserende retning. Bakgrunnen for boikott er Kvartettens krav om å avstå fra vold, avvæpning og anerkjennelse av Israel, samt aksept av tidligere inngåtte avtaler. Fra et strategisk synspunkt vil det være uklokt å gi opp alt dette *før* forhandlinger finner sted. Noe som intervjuet med Mesh’al i Le Monde Diplomatique indirekte kan bekrefte. Han røper ikke en slik strategi, men sier at de er villige til å forhandle med alle – så lenge det er reelle forhandlinger, og ikke diktat.

Det spørres om Herzog stiller spørsmålet feil. Er det virkelig bare Hamas som må temmes? Arne Overrein hevder at palestinerne rett til motstand har blitt stadfestet gjennom det som omtales som folkeretten²⁷⁸ og ”utgår fra at ethvert folk har rett til sjølbestemmelse”. Israel har undertegnet Geneve-konvensjonene og forplikter i så måte å ikke flytte egen befolkning inn, eller å kolonialisere. Som okkupant er de forpliktet til å sørge for befolkningen får mat og tilgang på legemidler. De okkuperte har ikke plikt til å adlyde okkupantene. Overrein mener at palestinerne har en legitim rett til å motsette seg Oslo-avtalene da disse reduserte de okkupertes rettigheter til å undergå de rettigheter folkeretten gir. En slik avtale har ikke rettslig gyldighet.²⁷⁹

²⁷⁵ Fafo s. 8. Dette tallet er justert for de som ikke ville ha deltatt i valget og fordeler antall stemmer på de som sier at de ville ha deltatt

²⁷⁶ Ibid s. 8

²⁷⁷ Ibid s. 5-6

²⁷⁸ Overrein 2005 s. 15-23. Overrein forklarer folkeretten som et sett av avtaler mellom stater i form av konvensjoner, vedtak i internasjonale fora, erklæringer og sedvane. Her inngår blant annet Menneskerettighetene, domsslutninger ved Den internasjonale domstolen i Haag, FN-pakten og Geneve-konvensjonene (Ibid)

²⁷⁹ Klassekampen 21.2.2009. Arne Overrein.

Dette er det samme som Hamas sier når de uttrykker sin motstand mot Oslo-avtalen. De uttrykker en motstand mot de som oppfattes som en gradvis annektering av Vestbredden. Metodene de har anvendt har båret preg av asymmetrisk krigføring, hvor den militært underlegne part anvender ukonvensjonelle metoder. Dette har vært bomber mot militære og sivile kjøretøy, både vanlige og selvmordsbomber, sistnevnte har også hatt flere sivile mål. Konfrontert med at de har angrepet sivile har dette blitt avvist med at Israel er en militær utpost hvor ingen kan regnes som sivile da alle menn og kvinner har tjenestegjort i militæret. Mot en så overlegen makt er vanlige regler for krig uten gyldighet. Skulle Israel ønske at slike angrep skal slutte kan de bare akseptere tilbudet om våpenhvile, som har blitt tilbudt gjentatte ganger. En ensidig oppgivelse av denne strategien oppfattes som urettferdig og uakseptabel.²⁸⁰

Ligger det på det okkuperte folk å forholde seg til folkeretten og de internasjonalt anerkjente reglene for krigføring? Overrein er klar på at det gjør det *ikke*. Det Herzog glemmer, eller utelater, er en historie av kollektiv avstraffelse, massakrer og stadig anneksjon av palestinsk jord. Tapstall over tid viser en klar overvekt av palestinske døde sammenlignet med israelske-jødiske tap. Eksempelvis har det siden al-Aqsa-intifadaen startet i 2000 blitt drept 4907 palestinere og 862 israelere.²⁸¹ Dette var før Operasjon Cast Lead som økte disse tallene med 1417 palestinere, noe som betyr godt over 6000 drepte i underkant av 9 år. Det ville være like adekvat å spørre om Israel kan temmes.

²⁸⁰ Tamimi s. 184

²⁸¹ B'tselem. *Statistics. Fatalities.*

KAPITTEL V: KONKLUSJON

Den islamistiske bevegelsen i de palestinske områdene, som Hamas kom til å bli leder for, utviklet seg fra å være et kall til islam og tilbyder av sosiale tjenester til å bli en organisasjon med et fullt utviklet apparat, både for sivile og militære oppgaver. Organisasjonen utviklet seg fra å være en av flere mindre utfordrere av Fatah til å bli den sterkeste opposisjonen. I valget 2006 gikk de sågar hen og fikk et overveldende flertall av mandater, selv om de ikke hadde mer enn et par prosents større oppslutning. Valgsystemet som ble kritisert for å tjene Fatahs interesser, gjorde sitt til den store overvekten av innvalgte Hamas-kandidater. De hadde med dette endret strategi. Det første valget i 1996 valgte de å boikotte på grunn av motstanden mot Oslo-avtalen. Det var et taktisk valg som man i ledelsen da anså som det beste. Når de bestemte seg for å delta i valget i 2006 var det et tegn på endret taktikk.

Hamasledelsen visste at de var ikke rustet for å styre PA alene og søkte tidlig en samlings-regjering med Fatah. Dette skulle vise seg å være vanskelig. Delvis på bakgrunn av manglende samarbeidsvilje fra Fatah, delvis grunnet den internasjonale boikotten. I den situasjonen som oppstod da forsøket på å opprette en samlingsregjering mislyktes ble palestinerne ofre for en intern kamp. Hadde ikke det internasjonale samfunnet boikottet Hamas-regjeringen og det palestinske folkets vilje kunne man ha bidratt ytterligere til moderering av Hamas.

Den prosessen islamistene hadde vært gjennom innad og det ansvaret de var villig til å ta på seg gjennom å stille til valg - og makten som de ble tiltrodd av sitt eget folk – var i ferd med å moderere bevegelsen. Men satt ovenfor en situasjon hvor man ikke lenger kunne holde stats- og sikkerhetsapparatet oppe, da den livsnødvendige støtten utenfra uteble, stod Ismael Haniyeh og hans lederkollegium ovenfor en nærmest umulig oppgave.

Samtidig som Haniyeh ble utfordret av Fatah-tilhengere, er det mye som tyder på at de hadde mistet kontrollen over mer ytterliggående fraksjoner av Hamas som begynte å terrorisere befolkningen i Gaza i et forsøk på en form for det Schanzer betegner som ”talibanisering”.

Konflikten mellom de to store politiske aktørene i de palestinske områdene førte til at de styrte hver sin del i form av det som har blitt omtalt som et Hamastan i Gaza og Fatahland på

Vestbredden. Etter flere forsoningsforsøk i form av Prisoners Document, Mekka-avtalen og de nylig mislykkede samtalene i Kairo, er de fortsatt langt unna å kunne stå sammen mot okkupanten. Dette til tross for at en overveiende majoritet av palestinerne ønsker en samlingsregjering.

Den enkeltpersonen som kan komme til å sørge for at Hamas og Fatah kan komme sammen for sitt eget folks beste er Marwan Barghouti. Han ser ut til å kunne kommunisere med både Fatah- og Hamasfraksjoner. Det tyder også på at han ikke er villig til å inngå like mange kompromiss som den eldre garde i Fatah. Slik vil han kunne ligge politisk og strategisk nærmere Hamas, enn Fatahledere som Mahmoud 'Abbas og Ahmed Qurei. Oslo-avtalens manglende gjennomslagskraft sitter som et skammens merke på veteranene i Fatah og PLO. De blir beskrevet av flere palestinske ledere som løpegutter og lakeier for Israel. Den avtalen som 'Arafat skrev under på, og som hans nærmeste medarbeidere fortsatt forholder seg til, har ikke bidratt til en bedre situasjon for palestinerne.

Lederne i PA tok på seg en oppgave som i praksis var å sikre bosetterne mot vold. En vold med delvis hensikt å hindre utbygging av bosettinger som okkuperer stadig mer palestinsk jord. Denne utbyggingen har vært kontinuerlig siden den spede starten etter Seksdagerskrigen. Den har suksessivt tatt seg opp, og i dag har man nesten nådd målet til Gush Emunim om en halv million kolonister innen 2010. Dette tallet er summen av settlere på Vestbredden og i Øst-Jerusalem. Begge områdene falt inn under hva FN mente skulle ha utgjort den arabiske delen av mandatet Palestina. En evakuering av koloniene er ett av Hamas' krav for å anerkjenne Israel som forhandlingspartner for fred og en framtidig palestinsk stat.

Et annet krav er aksepten for flyktningenes rett til å vende tilbake. Et rasjonelt palestinsk lederskap må innse at dette er et svært urealistisk håp. Israel som har uttalt mål om å være en jødisk stat vil aldri akseptere en økning av palestinere innenfor sine grenser. Den israelske diskusjonen dreier seg heller om hvordan å lage enklaver på Vestbredden som kan sikre at jødisk-bebodde områder forblir under israelsk jurisdiksjon. Hvis Hamas ikke er villig til å fire på dette kravet er det lite sannsynlighet for at de vil bli oppfattet som en partner i forhandlinger om hva man reelt sett kan oppnå.

Ett av midlene for å sikre atskillelse mellom jøder og palestinere på Vestbredden er Muren. Den er opprettet som et sikkerhetstiltak, men fungerer også som en sperre for den arabiske

befolkningens tilgang på dyrket jord – sin egen dyrkede jord. Den er bygd på en slik måte at den innlemmer deler av Vestbredden som ligger innenfor Den Grønne Linjen. Dette har ført til at International Court of Justice i Haag har pålagt Israel å fjerne de delene som enten fratar palestinerne tilgang på sin egen jord, er til uforholdsmessig stort hinder eller som rett og slett stjeler jord - fra det som i følge Resolusjon 242 ikke skal utgjøre en del av det israelske landområdet, men som skal være en del av en arabisk stat.

Hamas' krever forhandlinger om landegrenser. Her sier Mesh'al klart at man ikke vil kompromisse på grensene som fantes før 1967. Dette er ikke noe urealistisk forlangende, sett ut i fra hva som er uttrykt av internasjonale aktører. Det være seg Kvartetten, USA eller de arabiske landene. Hamas kan få en delvis støtte for dette kravet. Men dette er langt i fra uproblematisk fordi dette betyr at Israel må overgi kontrollen, ikke bare over de palestinske områdene, men også over jødiske bosettinger. Det er lite hos israelske politikere som tilsier at de er villige til noe sånt. Skulle Hamas sette dette som et absolutt krav svekker de sine muligheter for å bli tatt seriøst i forhandlinger. Det eneste som måtte virke i positiv retning er at aktørene bak Veikartet legger tilstrekkelig press på Israel, slik at de gir opp bosettingene. Dette er heller usannsynlig. Det er i alle fall ingen signaler i denne retning så langt. Men allikevel er '67-grensene utgangspunktet for internasjonale aktørers to-statsløsning.

Både israelere og palestinere ønsker Jerusalem som sin hovedstad. Det internasjonale samfunnet har siden opprettelsen av Israel ønsket en internasjonalisering av byen. Det virker som om Hamas kan være villig til å gjøre et kompromiss her, da Øst-Jerusalem flere ganger har blitt nevnt som hovedstad, istedenfor bare Jerusalem. Men for at dette ikke skal bli en øy omringet av Israel, må bosettinger i Jerusalem-området enten fjernes eller bli underlagt palestinsk administrasjon.

Det har fra amerikansk hold blitt foreslått at man bør føre samtaler med Hamas på lavere nivå. Og flere sentrale diplomater og medlemmer av Obama-administrasjonen, som Martin Indyk og Richard N. Haas, har tatt til orde for å inkludere organisasjonen i prosessen. Jimmy Carter har klart uttrykt behovet for at Hamas må med. Allikevel trenger ikke dette å bety at så vil skje. Det er ikke bare AIPAC som kan presse USA her, men definisjonen av Hamas som en terrororganisasjon kan være vanskelig å endre. Selv om man skulle kunne anerkjenne deres plass i forhandlinger, så vil det å støtte en organisasjon med terroriststempel kunne by på forklaringsproblemer ovenfor opinionen.

Det som fort kan velte enhver palestinsk representasjon er hvis man på en steil måte sier "hit, men ikke lengre" som 'Arafat gjorde ved Camp David i 2000. Skulle Hamas forsøkes bli tatt med i forhandlinger og de setter ned foten der smertegrensen for deres troverdighet går, kan det fort hende at Obama ikke ønsker deres deltagelse - uansett hva enkelte rådgivere har uttrykt. Den amerikanske presidenten kommer ikke unna at han har Israels sikkerhet som første prioritering. Allikevel har han vist en vilje til å komme den muslimske verden i møte, på en helt annen måte enn tidligere amerikanske presidenter, og det gir håp om en endret tankegang. Det er allikevel langt fra ord til handling.

Kvartetten har stilt tre krav til Hamas. Dette er å respektere tidligere inngåtte avtaler, avstå fra våpenbruk og terrorisme, og å anerkjenne Israels rett til eksistens. Det første punktet betyr å akseptere avtaler de mener går i mot palestinernes interesser, som de har kritisert Fatah for å gjøre gjennom Oslo-avtalen og lignende avtaler i kjølvannet av Oslo. Overrein har som vist påpekt hvordan dette kan stride mot Folkeretten. Det ligger også innen Folkeretten å anvende voldelige midler, innenfor rimelige grenser, for å bekjempe okkupasjon. Dette er en legitim grunn for Kvartetten og internasjonale aktører å gå bort fra kravet om å avstå fra voldsbruk.

Det som kan være nøkkelen til den døren som så langt har vært stengt for Hamas er å anerkjenne Israels rett til eksistens. Ikke bare som Mesh'al sier at man vil inngå en hudna som kan vare i ti år, for deretter å overlate en endelig avgjørelse til de neste generasjonene. Ved å snakke om grenser mellom to stater har man anerkjent at det finnes to parter. Hamas bør ansees som en rasjonell aktør som vet hva man kan oppnå realistisk sett. Så lenge en palestinsk stat virker å være langt unna realisering gir det stort rom for å ha et idealistisk fokus. Skulle det vise seg at muligheten til en stat virker høyst sannsynlig vil dette kunne påvirke Hamas' strategi. Med rasjonaliteten i mente kan man forvente kompromisser som i dag virker fjerne.

Det å anerkjenne Israel vil ta fra Hamas' motstandere argumentet om at man ikke kan forhandle med en part som har som mål å utrydde sin motpart. En slik innrømmelse trenger ikke å bety at man forråder palestinernes sak, slik Hamasmedlemmer har beskyldt Fatah for. Men – uten konkret belønning for en slik beslutning vil man risikere å havne i samme utføre som Oslo-prosessens tilhengere.

Den moderasjonen som Hamas gikk igjennom helt til i etterkant av valget i 2006, ble til dels reversert av at det internasjonale samfunnet ikke anerkjente det valg palestinerne gjorde. Hadde man forsøkt å ansvarliggjøre den islamistiske bevegelsen ville man ikke presset dem slik at det hadde vært betimelig å stille spørsmålet om Hamas kan temmes. Skulle de internasjonale aktørene som FN, EU, Russland og USA stryke Hamas fra terrorlisten, kan man fortsette prosessen som bevegelsen hadde påbegynt og de kan få en reell mulighet til å gjøre som PLO; å anerkjenne Israels rett til eksistens.

Hamas har stått bak ensidige våpenhviler, hvor brudd har bestått i gjengjeldelsesaksjoner for israelsk vold. Det siste eksempelet finner man da Israel drepte syv militante palestinere i november 2008, noe som fikk Hamas til å gjenoppta angrep med Qassamraketter. Responsen kjenner vi gjennom en utstrakt dekning i media desember 2008 og januar 2009 av aksjon Cast Lead. Krigerskheten til Hamasmedlemmene bør forklares ut i fra aksjon/reaksjons perspektiv. Israelske ydmykelser som kollektiv straff i form av massearrestasjoner, husrivning og sjikane av ventende ved *checkpoints*, likvidering av palestinske ledere og gjentatte brudd på løfter ovenfor internasjonale fora har fremprovosert en mer militant motstandsvilje. En temming av Hamas kan likegodt være et resultat av en ansvarlig fremgangsmåte av okkupasjonsmakten, som av inkludering som Indyk, Haass og Carter anbefaler.

Arne Overrein påpeker at motstandsretten mot okkupasjon er forankret i folkeretten. De voldelige tendensene som Huntington tilskriver muslimene bør heller forklares som en respons på dominans og undertrykkelse, enn gjennom at islam er en krigersk kultur og som fører til at islamister er voldelige. Det vil være mer produktivt forklare vold gjennom å se på de bakenforliggende forholdene som statueres av israelsk behandling av et okkupert folk.

Veien til å inkludere Hamas i eventuelle fredshandlinger, slik som palestinerne selv ønsker, går gjennom et samarbeid med Fatah. En samlende leder ser ut til å være Marwan Barghouti som har respekt og støtte i et bredt utvalg av palestinske organisasjoner, de to store inkludert. Samtidig kreves det en større kompromissvilje fra alle sider.

De fire kravene som Hamas stiller har ulik sannsynlighet for potensielle kompromiss. Når det gjelder grensene er det et uttrykt krav fra Khaled Mesh'al at dette må være '67-grensene. To-statsløsningen baserer seg også på disse grensene. Det forlanger at Israel evakuerer en settler-befolkning på omlag en halv million. Disse har i israelsk perspektiv hatt to funksjoner; 1) å

bosette Judea og Samaria med en jødisk befolkning og 2) å fungere som sikkerhetsbuffer for Israel innenfor internasjonalt anerkjente grenser. Hvis USA mener alvor med at Israels sikkerhet er førsteprioritet vil det fra et israelsk synspunkt være fullstendig ulogisk å evakuere det som trygger landets sikkerhet. Det er mulig at George W. Bush forstod realitetene når han innrømmet ovenfor Sharon at situasjonen på bakken tilsa at veien fremover ikke kan følge FNs oppfordring i Sikkerhetsrådets resolusjon 242. Uansett hvor mange som ønsker en rettferdig løsning på den israelsk-palestinske konflikten må det innsees at maktpolitikken trumfer der aktører ikke ser seg tjent med å gi motparten innrømmelser. Derfor ser det ut til at Hamas må gjøre kompromiss både på grenser og bosettinger hvis de ønsker å ha en status som forhandlingspartner.

Når det gjelder flyktningene kan det tenkes at man må nøye seg med en innrømmelse av at de faktisk ble fordrevet - som en konsekvens av de krigshandlingene som Israel anså som nødvendig for etableringen av sin stat. Det spørres om Hamas kan være villig til å kompromisse på dette. De har vært veldig skarpe i sin omtale av Oslo-prosessen og dens aktører når det gjelder sviket av de fordrevne. Al-Nakbah kan man ikke bare sette en strek over. Det vil være en stor utfordring for Hamas' troverdighet hvis dette spørsmålet ikke løses på en måte som oppleves rettferdig. Med tanke på at Israel neppe lar palestinere bosette seg i Haifa og Tel Aviv, eller noe annet sted i landet, vil dette være et veldig problematisk punkt.

Det ser ut til at Jerusalem kan være det enkleste spørsmålet å komme til kompromiss på. Hamasledere har uttrykt at Jerusalem skal være hovedstad i den fremtidige palestinske staten. Israel ønsker også å ha Jerusalem som sin hovedstad. Internasjonalt er det en relativ stor enighet om at byen skal være internasjonal. Når Hamasledere modererer kravet til å gjelde Øst-Jerusalem viser det tegn på en fleksibilitet.

For å forhandle om disse fire områdene må det skapes en aksept av palestinernes vilje uttrykt gjennom valgresultatet i 2006 og ønsket om en samlingsregjering. Skulle Kvartetten gå bort fra sine tre krav som forutsetning for Hamas' deltakelse, vil det taktisk være lettere for Haniyeh og Mesh'al å akseptere å sitte ved et forhandlingsbord. Dette er en del av den ansvarliggjøringen som ansees som et middel for å redusere militante holdninger. Det vil da være naturlig å stryke Hamas fra terrorlisten.

Skulle Hamas være villig til å inngå kompromisser, som denne oppgaven har vist at det finnes mye som tyder på, er det viktig at de kan beholde sin troverdighet. Det krever at også Israel foretar en kursendring. En økonomisk fred vil ikke være tilfredsstillende for Hamas. En aksept av fortsatt utbygging av bosettingene gir inntrykk av at man ikke tar andre aktørers anmodninger og forutsetninger for samarbeid alvorlig. Mesh'al beskriver Israel som en stat som tar seg til rette etter eget godtbefinnende. Hamaslederne kan ikke gå inn i forhandlinger og dermed akseptere en part som tilsynelatende blåser i palestinske krav og behov. Dette ville føre til at de mistet sin troverdighet.

Det som til sist vil være avgjørende for hvorvidt Hamas ønsker å være en reell partner for fred, er forståelsen av at man deltar i faktiske forhandlinger for at to levedyktige stater skal eksistere side om side. Forhandlinger hvor to parter har ulike krav og hvor begge må akseptere kompromisser. En videreføring av vagheten i Oslo-avtalen må unngås, fordi en slik stillstand vil erodere håpet og antageligvis føre til en palestinsk fremtid preget av stadig gjentatte voldshandlinger.

LITTERATURLISTE:

Carter, Jimmy. 2007. *Palestine Peace Not Apartheid*. New York: Simon & Schuster.

Chehab, Zaki. 2007. *Inside Hamas. The Untold Story of the Militant Islamic Movement*. New York: Nation Books,

Cleveland, William L. . 2000. *A History of the Modern Middle East*. Boulder, Colorado: Westview.

Efrat, Elisha. 2006. *The West Bank and Gaza strip. A geography of occupation and disengagement*. London: Routledge

Finkelstein, Norman. 2003. *Image and Reality of the Israel-Palestine Conflict*. New York: Verso.

Haass, Richard N. og Indyk, Martin S. 2008. *Restoring the Balance A Middle East Strategy for the Next President*. Washington, D.C.: Brookings Institution Press.

Huntington, Samuel P. . 2002. *The Clash of Civilizations and the Remaking of the World Order*. London: Simon & Schuster.

Kant, Immanuel. 1963. (1795). *Zum ewigen Frieden. Ein philosophischer Entwurf*.

Kassem, Maye. 2004. *Egyptian Politics. The Dynamics of Authoritarian Rule*. London: Lynne Rienner Publishers.

Khalidi, Rashid. 2007. *The iron cage: the story of the Palestinian struggle for statehood*. Boston, Massachusetts: Beacon Press.

Kimmerling, Baruch og Migdal, Joel S. . 2003. *The Palestinian People*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.

Lijphart, Arend. 1999. *Patterns of Democracy. Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries*. New Haven: Yale University Press.

Maalouf, Amin. 1998. *Korstogene sett fra arabernes side*. Oslo: Pax Forlag.

Mamdani, Mahmood. 2004. *Good Muslim, Bad Muslim. America, The Cold War and the Roots of Terror*. New York: Three Leaves Press (Doubleday).

- Mearsheimer, John J. og Walt, Stephen M. 2007. *The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy*. London: Allen Lane.
- Mishal, Shaul og Sela, Avraham. 2006. *The Palestinian Hamas. Vision, Violence, and Coexistence*. New York: Columbia University Press.
- Neff, Donald. 1995. *Fallen Pillars. U.S. Policy towards Palestine and Israel since 1945*. Washington D. C.: Institute for Palestine Studies.
- Netton, Ian Richard. 1997. *A Popular Dictionary of Islam*. Richmond: Curzon
- Overrein, Arne. 2005. *Kampen om folkeretten. Krig, makt og rett i verdenssamfunnet*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Pappe, Ilan. 2006 (I). *A History of Modern Palestine. One Land, Two Peoples*. New York: Cambridge University Press.
- Pappe, Ilan. 2006 (II). *The Ethnic Cleansing of Palestine*. Oxford: Oneworld Publications
- Parsons, Nigel. 2005. *The Politics of the Palestinian Authority. From Oslo to al-Aqsa*. New York: Routledge.
- Quandt, William B. . 2005. *Peace Process. American Diplomacy and the Arab-Israeli conflict since 1967*. Washington, D.C. : Brookings Institution Press/ Berkeley and Los Angeles: University of California Press.
- Said, Edward W. . 2004. *From Oslo to Iraq and the Road Map*. New York: Vintage Books.
- Schanzer, Jonathan. 2008. *Hamas vs. Fatah. The Struggle for Palestine*. New York. Palgrave Macmillan.
- Segev, Tom. 1986. *1949. The First Israelis*. New York: The Free Press.
- Shlaim, Avi. 2001. *The Iron Wall. Israel and the Arab World*. New York: W.W. Norton & Company.
- Tamimi, Azzam. 2007. *Hamas. Unwritten Chapters*. London: Hurst & Company.
- Ørum, Arne. 2004. *Fred i vår tid. Retorikken bak Oslo-prosessen*. Trondheim: Tapir.

Wehr, Hans. 1994. *A dictionary of modern written Arabic*. New York: Ithaca.

Tidsskrifter/aviser:

Finkelstein, Norman. 2009. "Bak blodbadet i Gaza". *Klassekampen* 24.2.2009.

Hass, Amira. 2009. "Skriften på veggen", *Klassekampen* 21.3.2009.

Herzog, Michael. 2006. "Can Hamas Be Tamed?". *Foreign Affairs*, vol. 85, number 2, (March/April 2006): 83-94.

Henriksen, Sissel. 2009. "Røpet drap på sivile", *Klassekampen* 21.3.2009

Johansen, Petter M. . 2009. "Krever byggestans", *Klassekampen* 29.5 2009.

Overrein, Arne. 2009. "Motstandsrett", *Klassekampen* 21.2.2009

Rummel, R.J., 1983. "Liberterianism and International Violence", *Journal of Conflict Resolution*, Vol. 27, No. 1, 27-71 (1983)

Valdés, Ana. 2009. "Vi er villige til å forhandle med alle", *Le Monde Diplomatique*, mars 2009.

Economist, The. 2009. "Where will it end?", *The Economist* 10.1.2009.

Jerusalem Post. 2006. "Kadima MK promises Hebron Expansion", *Jerusalem Post* 25.5.2006.

Nettressurser:

Al-Ahram Weekly. 1999. Amayreh, Khaled. *Hamas offers truce*. Al-Ahram Weekly 21-27.10.1999. Tilgjengelig på: <http://weekly.ahram.org.eg/1999/452/re6.htm> (12.6.09)

Al-Ahram Weekly. 2005. Howeidy, Amira. *Khaled Meshal: Warrior at rest*. Al-Ahram Weekly 7-13.4 2005 Tilgjengelig på: <http://weekly.ahram.org.eg/2005/737/profile.htm> (12.6.09)

Al-Ahram weekly. 2009. al-Naami, Saleh. *Will Abbas do it?* Al-Ahram weekly 7-13.5.2009
Tilgjengelig på: <http://weekly.ahram.org.eg/2009/946/re2.htm> (3.6.09)

Al-Ahram weekly. 2009. Amayreh, Khaled. *Fatah at fault*. Al-Ahram weekly 28.5 –
2.6.2009. Tilgjengelig på: <http://weekly.ahram.org.eg/2009/949/re4.htm> (3.6.09)

BBC News. 2006 ” Analysis: Kadima's big plans” BBC 29.3.2006. Tilgjengelig på:
http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/4856762.stm (30.3.06)

BBC News. 2009. *Netanyahu “ready for peace talks”*. BBC 12.4.2009. Tilgjengelig på:
http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/7995849.stm (5.5.09)

BBC News. 2009. *Netanyahu calls for recognition*. BBC 16.4.2009. Tilgjengelig på:
http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/8001497.stm (20.4.09)

BBC News. 2009. *Netanyahu “no partner for peace”*. BBC 17.4.2009. Tilgjengelig på:
http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/8003730.stm (20.4.09)

BBC News. 2009. *Israel PM moots “fresh” approach*. BBC 5.5.2009. Tilgjengelig på:
http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/8033827.stm (5.5.09)

BBC News. 2009. *Palestinian government sworn-in*. 19.5.2006. Tilgjengelig på:
http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/8058499.stm (20.5.09)

B’tselem. *Land Expropriation & Settlements. Statistics*. Tilgjengelig på:
<http://www.btselem.org/english/Settlements/Statistics.asp>. (15.5.09)

B’tselem. *Separation Barrier*. Tilgjengelig på:
http://www.btselem.org/English/Separation_Barrier/ (15.5.09)

B’tselem. *Statistics. Fatalities*. Tilgjengelig på:
<http://www.btselem.org/english/Statistics/Casualties.asp> (14.6.09)

B’tselem. 2003. *Area H-2 Settlements Cause Mass Departure of Palestinians Status Report August 2003*. Tilgjengelig på:
http://www.btselem.org/Download/200308_Hebron_Area_H2_Eng.pdf (29.4.09)

B'tselem. 2007. *High Court accepts petition against Separation Barrier built on Bi'lin village land*. B'tselem 6.9.2007. Tilgjengelig på:

http://www.btselem.org/english/Separation_Barrier/20070906_Bilin_Ruling.asp (18.5.09)

B'tselem. 2009. *B'Tselem's response to the Israeli Military's investigations of operation Cast Lead*. B'tselem 23.4.2009. Tilgjengelig på:

http://www.btselem.org/English/Gaza_Strip/20090423_Response_to_IDF_investigation_of_Operation_Cast_Lead.asp (2.5.09)

CIA - The World Factbook. 2009. *West Bank – Background*. Tilgjengelig på:

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/WE.html> (1.6.09)

CRS Report for Congress. *Israeli-Palestinian Peace Process: The Annapolis Conference*.

Tilgjengelig på: <http://fpc.state.gov/documents/organization/98093.pdf> (30.5.09)

Daily Beast, The. 2009. Reza Aslan. *Carter's One Regret*. Tilgjengelig på:

<http://www.thedailybeast.com/blogs-and-stories/2009-01-29/carter-on-iran/2/> (3.6.09)

Guardian, The. 2006. Chris McGreal. *Palestinian Authority "may have lost millions"*. The

Guardian 6.2.2006. Tilgjengelig på: <http://www.guardian.co.uk/world/2006/feb/06/israel> (9.6.2009)

Haaretz. 2006. *PA minister: "No place for Israel on this land"*. Haaretz 3.4.2006.

Tilgjengelig på: <http://www.haaretz.com/hasen/pages/ShArt.jhtml?itemNo=701607> (10.4.06)

Haaretz. 2006. *Zahar of Hamas denies having referred to "two-state solution"*. Haaretz

5.4.2006. Tilgjengelig på: <http://www.haaretz.com/hasen/pages/ShArt.jhtml?itemNo=702504> (10.4.06)

Haaretz. 2008. Yossi Verter. *Poll: Most Israelis back direct talks with Hamas on Shalit*.

Haaretz 27.2.2008. Tilgjengelig på: <http://www.haaretz.com/hasen/spages/958473.html> (3.6.09)

Haaretz. 2008. Barak Ravid: *"Meshal offers 10-year truce for Palestinians '67 borders"*

Haaretz 21.4.2008. Tilgjengelig på: <http://www.haaretz.com/hasen/spages/976662.html> (2.4.09)

Haaretz. 2008. Hass, Amira. *Haniyeh: Hamas willing to accept Palestinian state with 1967 borders*. Haaretz 9.11.2008. Tilgjengelig på:

<http://www.haaretz.com/hasen/spages/1035414.html> (12.6.09)

Haaretz. 2009. Mozgovaya, Natasha og Ravid, Barak. *Biden tells AIPAC: Israel must support two-state solution*. Haaretz 5.5.2009. Tilgjengelig på:

<http://www.haaretz.com/hasen/spages/1083213.html> (5.5.09)

Haaretz. 2009. Harel, Amos. *Settlement expansion seeing biggest boost since 2003*. Haaretz 7.5.2009. Tilgjengelig på:

http://www.haaretz.com/hasen/pages/ShArtStEng.jhtml?itemNo=1083667&contrassID=1&subContrassID=1&title=%27Settlement%20expansion%20seeing%20biggest%20boost%20since%202003%27&dyn_server=172.20.5.5 (7.5.09)

Haaretz. 2009. *Haaretz reporter Amira Hass arrested upon leaving Gaza*. Haaretz 12.5. 2009. Tilgjengelig på: <http://www.haaretz.com/hasen/spages/1084996.html> (16.5.09)

Haaretz. 2009. *Poll: Most Palestinians think Hamas-Fatah unity would help peace efforts*.

Haaretz 27.5.2009. Tilgjengelig på: <http://www.haaretz.com/hasen/spages/1088711.html> (12.6.09)

H-Net. 2000. Philip Graves. *The Truth about the Protocols: A Literary Forgery*. The Times of London 16-18.8.1921, gjengitt på H-Antisemitism: Documents Issue no. 1, 22 mars 2000

Philip Graves. Tilgjengelig på: <http://www.h-net.org/~antis/doc/graves/graves.b.html> (25.5.09)

Independent, The. 2004. Huggler, Justin. *Israel rejects "insincere" Hamas offer of 10-year truce*. The Independent 27.1.2004. Tilgjengelig på:

<http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/israel-rejects-insincere-hamas-offer-of-10year-truce-574542.html> (12.6.09)

Israeli Ministry of Foreign Affairs. 2000. *The Tanzim: Fatah's Fighters on the Ground*.

Tilgjengelig på: <http://www.mfa.gov.il/MFA/Archive/Articles/2000/The%20Tanzim-%20Fatah-s%20Fighters%20on%20the%20Ground%20-%202003-Oc> (9.6.09)

al-Jazeera.net. 2006. *" Hamas note talks of "two state solution" .* al-Jazeera.net 5.4.2006.
Tilgjengelig på: <http://english.aljazeera.net/archive/2006/04/200849142359963362.html>
(9.6.09)

Jerusalem Post. 2006. *"I dream of a map without Israel"*. Jerusalem Post 2.4.2006.
Tilgjengelig på:
<http://www.jpost.com/servlet/Satellite?pagename=JPost%2FJPArticle%2FShowFull&cid=1143498785513> (9.6.09)

Jerusalem Post. 2009. *Hamas reiterates its refusal to recognize Israel.* Jerusalem Post 16.5.2009. Tilgjengelig på:
<http://www.jpost.com/servlet/Satellite?cid=1242212387490&pagename=JPost%2FJPArticle%2FShowFull> (20.5.09)

Klassekampen. 2006. *Ikke riktig av Norge.* Klassekampen 11.5.2006. Tilgjengelig på:
<http://www.klassekampen.no/35704/article/item/null> (12.6.09)

Klassekampen. 2009. Henriksen, Sissel. *Trekk oljefondet ut.* Klassekampen 7.5.2009.
Tilgjengelig på: <http://www.klassekampen.no/56018/article/item/null> (7.5.09)

Ma'an News Agency. 2009. *Palestinian man killed by tear-gas canister in Bil'in.* Ma'an News Agency 17.4.09. Tilgjengelig på:
<http://maannews.net/en/index.php?opr=ShowDetails&ID=37179> (7.5.09)

New Internationalist. 2007. Avnery, Uri. *Palestine's Mandela.* New Internationalist utgave 406, november 2007. Tilgjengelig på:
<http://www.newint.org/columns/viewfrom/2007/11/01/view-from-tel-aviv/> (30.5.09)

New York Times, The. 2009. El-Khoudary, Taghreed. *Addressing U.S., Hamas Says It Grounded Rockets.* The New York Times 4.5.2009. Tilgjengelig på:
<http://www.nytimes.com/2009/05/05/world/middleeast/05meshal.html?scp=1&sq=meshal&st=cse> (22.5.09)

New York Times, The. 2009. *Transcript: Interview With Khaled Meshal of Hamas.* The New York Times 5.5.2009. Tilgjengelig på:
<http://www.nytimes.com/2009/05/05/world/middleeast/05Meshal-transcript.html?ref=middleeast> (22.5.09)

Norman Finkelstein, The Official Website of. *Palestinian man shot and killed by tear-gas canister in Bil'in*. The Official Website of Norman Finkelstein. Tilgjengelig på: <http://www.normanfinkelstein.com/more-on-the-killing-of-palestinian-peace-activist-basem/> (7.5.09)

Open Democracy. 2002. Weizman, Eyal. *Introduction to The Politics of Verticality*. Open Democracy 24.4.2002. Tilgjengelig på: http://www.opendemocracy.net/conflict-politicsverticality/article_801.jsp (20.5.09)

Palestine Centre for Human Rights (PCHR). 2009. *Press Releases. 12 March 2009*. PCHR 12.03.09 Tilgjengelig på: <http://www.pchrgaza.org/files/PressR/English/2008/36-2009.html> (30.4.09)

Times Online. 2009. Webster, Phillip. *Hamas must be brought into peace process, says Tony Blair*. Times Online 31.1.09. Tilgjengelig på: <http://www.timesonline.co.uk/tol/news/politics/article5621184.ece> (12.6.09)

Xinhua News Agency. 2009. *No breakthrough in Fatah-Hamas talks in Cairo*. Xinhua News Agency 19.5.2009. Tilgjengelig på: http://news.xinhuanet.com/english/2009-05/19/content_11397936.htm (30.5.09)

Dokumenter:

Central Elections Commission Palestine. *The second 2006 PLC elections. The final distribution of PLC seats*. Tilgjengelig på: http://www.elections.ps/pdf/Final_Result_distribution_of_PLC_seats-EN2.pdf (22.3.09)

Central Elections Commission Palestine. *The Second 2006 PLC elections. Elections lists voter per districts*. Tilgjengelig på: http://www.elections.ps/pdf/Lists_voters_per_districts_EN2.pdf (22.3.09)

CRS Report for Congress. 2007. *Israeli-Palestinian Peace Process: The Annapolis Conference*. Tilgjengelig på: <http://fpc.state.gov/documents/organization/98093.pdf> (5.5.09)

Fafo. 2009. *Key results from an opinion poll in the West Bank and Gaza Strip, implemented late February and early March 2009*. Tilgjengelig på:
<http://www.fafo.no/ais/middeast/opt/opinionpolls/English%20summary%20of%20poll%20results%2031%20March.pdf> (9.6.09)

Information Regarding Israel's Security (IRIS). *The PLO charter 1968*. Tilgjengelig på:
<http://www.iris.org.il/plochart.htm> (29.3.09)

International Court of Justice. 2003. *Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory. Request for Advisory Opinion*. Tilgjengelig på:
<http://www.icj-cij.org/docket/files/131/1497.pdf> (5.5.09)

International Court of Justice. 2004. *Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory. Press release 2004/28*. Tilgjengelig på: <http://www.icj-cij.org/docket/index.php?pr=71&code=mwp&p1=3&p2=4&p3=6&case=131&k=5a> (5.5.09)

Jerusalem Media and Communication Centre. 1994. *Declaration of Principles on Interim Self-Government Arrangements*. Washington DC, 13 September 1993, I JMCC, occasional document series no.3, pp 29, November 1994. Tilgjengelig på:
<http://www.jmcc.org/research/series/dop.html> (4.4.09)

Jerusalem Media and Communication Centre. 2006. *The full text of the National Conciliation Document of the Prisoners. June 28, 2006*. Tilgjengelig på:
<http://www.jmcc.org/documents/prisoners2.htm> (12.5.09)

Jerusalem Media and Communication Centre. 2003. *A Performance-Based Roadmap to a Permanent Two-State Solution to the Israeli-Palestinian Conflict*. Tilgjengelig på:
<http://www.jmcc.org/documents/usroadmap2.htm> (9.6.09)

Mid East Web. 2001. *The Tenet Plan : Israeli-Palestinian Ceasefire and Security Plan*. Tilgjengelig på: <http://www.mideastweb.org/tenet.htm> (20.5.09)

Supreme Court, The. (Israel). *HCI 8414/05 – 8.2.2007*. Tilgjengelig på:
http://elyon1.court.gov.il/files_eng/05/140/084/n25/05084140.n25.htm (12.6.09)

United Nations, The.. *General Assembly 1948 – 194(III) Palestine-progress Raport of the United Nations mediator*. Tilgjengelig på: <http://daccess-ods.un.org/TMP/3119432.html> (12.6.09)

United Nations, The. *Security Council resolutions 1967 – Resolution 242*. Tilgjengelig på: <http://daccess-ods.un.org/TMP/3210256.html> (12.6.09)

United Nations, The.De Forente Nasjoner. *Security Council resolutions 1973 – Resolution 338*. Tilgjengelig på: <http://daccess-ods.un.org/TMP/9444052.html> (12.6.09)

United Nations, The. *General Assembly. 2003. ES-10/13*. Tilgjengelig på: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/ES-10/13&referer=/ (30.4.09)

UNRWA. 2008. *Number of Registered Refugees*. Tilgjengelig på: <http://www.un.org/unrwa/refugees/pdf/reg-ref.pdf> (23.5.09)

Sammendrag

Ved valget i de palestinske områdene i 2006 fikk Hamas flest stemmer og et overveldende flertall av representanter gjennom å stille med valglisten "Change and Reform". Dette var en endring av strategi som kan sees på som et nytt veivalg.

Organisasjonen har endret karakter fra de på 1970- og 80-tallet først og fremst bidro til et religiøst kall for motstand mot den israelske okkupasjonen. De bidro også sterkt til å sørge for at palestinerne hadde et velferdstilbud. På 80-tallet beveger de seg i mer militant retning. Da Intifadaen brøt ut i 1987 stod de klare til både å kjempe på bakken og å lede det lokale opprøret.

I motsetning til Fatah har de aldri akseptert Oslo-avtalen og har fortsatt sin væpnede kamp mot Israel. De har heller ikke blitt rammet av det sviket palestinerne følte da lederskapet i PLO ikke kunne bidra til hverken en selvstendig stat eller mer sikkerhet: det være seg sosialt eller sikkerhetsmessig.

Etter valget i 2006 forsøkte Hamas å finne en felles plattform med Fatah, men dette lot seg ikke gjøre. Det internasjonale samfunnet, med Kvartetten i spissen, ville ikke støtte et Hamas-styrt PA og etter kort tid havnet de to fraksjonene i en borgerkrigslignende tilstand.

Etter at George W. Bush mistet makten til Barack Obama har man sett tendenser til endringer i USAs tilnærming til konflikten mellom Israel og palestinerne. Flere sentrale aktører i Washington-administrasjonen har signalisert at Hamas kan være en mulig partner for fred.

Denne masteroppgaven tar sikte på å vise hva som skal til for at Hamas kan bli akseptert som forhandlingspartner for fred og hva som skal til for at Hamas ser seg tjent med å påta seg en slik rolle.